

Vlaanderen
is open ruimte

**ONDERZOEK NAAR DE
OPPORTUNITEIT EN
HAALBAARHEID**

**LANDINRICHTING
DE WIJERS**

JANUARI 2017

**VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ**

www.vlm.be

COLOFON

Uitvoerder

Vlaamse Landmaatschappij Regio Oost
Vestiging Hasselt
Koningin Astridlaan 50
3500 Hasselt
Tel. 011 29 87 00
Fax 011 29 87 99
www.vlm.be

Opdrachtgever

Afdeling Land en Bodembescherming,
Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen
Koningin Astridlaan 50 bus 6
3500 Hasselt
Tel. 011 74 27 30
Fax 011 74 27 49
www.lne.be

Redactie

Het rapport m.b.t. het onderzoek naar de
opportuniteiten de haalbaarheid van de
landinrichting De Wijers werd opgemaakt door
het projectteam De Wijers.

Coverfoto

© VLM archief

Datum rapport

januari 2017

status / revisie

definitieve versie

INHOUDSTAFEL

1	<u>INLEIDING</u>	5
	DE WIJERS, EEN REGIO ALS GEEN ANDER	5
	HISTORIEK LANDSCHAP DE WIJERS	7
	HISTORIEK VAN HET PARTNERSCHAP DE WIJERS	8
	VIER UITDAGINGEN VOOR DE WIJERS	10
	1.1.1 <i>Uitdaging 1: het verleden begrijpen als basis voor toekomstige ontwikkelingen</i>	10
	1.1.2 <i>Uitdaging 2: Het blauwgroene netwerk versterken</i>	10
	1.1.3 <i>Uitdaging 3: Schaarse ruimte slim benutten</i>	10
	1.1.4 <i>Uitdaging 4: Evolueren naar een duurzame en welvarende regio</i>	10
	RUIMTELIJK GEWENSTE VISIE OP DE WIJERS	11
	1.1.5 <i>Topografie en water als basis voor een uniek Wijerlandschap</i>	11
	1.1.6 <i>Een ladderstructuur als ruimtelijk kader voor De Wijers</i>	12
	A. <i>Een ladder ter versterking en verbinding van de open ruimte</i>	13
	1.1.7 <i>De elementen van de ladderstructuur ontwikkelen en versterken</i>	15
	JURIDISCHE BASIS LANDINRICHTING	23
	JURIDISCHE CONTEXT GEBIED DE WIJERS	25
	1.1.8 <i>Ruimtelijke Ordening</i>	25
	1.1.9 <i>Erfgoed</i>	35
	1.1.10 <i>Landbouw</i>	37
	1.1.11 <i>Natuur</i>	39
	1.1.12 <i>Water</i>	43
2	<u>LOPENDE, GEPROGRAMMEERDE EN GEWENSTE PROJECTEN OP HET VLAK VAN INRICHTING EN BEHEER</u>	47
3	<u>VOORSTEL LANDINRICHTINGSPROJECTEN IN DE WIJERS</u>	49
	LANDINRICHTINGSPROJECT “DE WIJERS – ROOSTERBEEK MANGELBEEK”	51
	3.1.1 <i>Gebiedsafbakening en ruimtelijk kader</i>	51
	3.1.2 <i>Probleemstelling en kansen</i>	53
	3.1.3 <i>Doelstellingen</i>	58
	3.1.4 <i>Niet-limitatief overzicht van bij de uitvoering betrokken partners</i>	58
	LANDINRICHTINGSPROJECT “DE WIJERS - STIEMERBEEK ZUSTERKLOOSTERBEEK”	59
	3.1.5 <i>Gebiedsafbakening en ruimtelijk kader</i>	59
	3.1.6 <i>Probleemstelling en kansen</i>	62
	3.1.7 <i>Doelstellingen</i>	63
	3.1.8 <i>Niet-limitatief overzicht van bij de uitvoering betrokken partners</i>	66
	LANDINRICHTINGSPROJECT “DE WIJERS BELEVEN”	66
	3.1.9 <i>Gebiedsafbakening en ruimtelijk kader</i>	66
	3.1.10 <i>Probleemstelling en kansen</i>	68
	3.1.11 <i>Doelstellingen</i>	70
	3.1.12 <i>Niet-limitatief overzicht van bij de uitvoering betrokken partners</i>	70
4	<u>MOTIVERING INZET LANDINRICHTING IN HET PROJECTGEBIED DE WIJERS</u>	72
	DOEL LANDINRICHTING	72
	BELEID OP VLAK VAN BEHOUD, DE BESCHERMING EN DE ONTWIKKELING VAN FUNCTIES EN KWALITEITEN VAN DE OPEN RUIMTE	73
	4.1.1 <i>Vlaams Regeerakkoord (2014 – 2019)</i>	74
	4.1.2 <i>Beleidsnota’s</i>	76
	PROCESSEN OP STRATEGISCH NIVEAU	85
5	<u>MOTIVATIE VAN DE MEERWAARDE VAN DE INSTELLING VAN HET LANDINRICHTINGSPROJECT DE WIJERS</u>	92
6	<u>PRAKTISCHE ORGANISATIE EN FINANCIERING</u>	94
	AFSTEMMING MET HET GEBIEDSGERICHT PROJECT DE WIJERS EN LANDINRICHTINGSPROJECT STIEMERBEEKVALLEI	94
	SAMENSTELLING PLANBEGELEIDINGSGROEP	95
	FASERING, CRITERIA EN FINANCIERING	99
	6.1.1 <i>Fasering</i>	99
	6.1.2 <i>Criteria en voorbeeld-landinrichtingsplannen</i>	101
	6.1.3 <i>Financiering</i>	112
7	<u>BIJLAGEN</u>	116
	BIJLAGE 1: OVERZICHT VAN OVERLEG MOMENTEN MET ORGANISATIES BUITEN HET PARTNERSCHAP DE WIJERS (16)	116
	BIJLAGE 2: TABEL VAN (POTENTIËLE) GEWENSTE, LOPENDE EN GEPROGRAMMEERDE PROJECTEN.	117

Overzicht van kaarten

Kaart 1 - Situering.....	6
Kaart 2 - Juridisch kader ruimtelijke ordening.....	27
Kaart 3 - Synthese van de elementen met betrekking tot de gewenste openruimte- (landbouw, natuur, bos en water) en recreatiestructuur in De Wijers op basis van de goedgekeurde gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen.....	32
Kaart 4 - Visie op de gewenste ruimtelijke structuur voor landbouw, natuur en bos (AGNAS, 2008).....	33
Kaart 5 - Juridisch kader erfgoed.....	36
Kaart 6 - Juridisch kader landbouw	38
Kaart 7 - Juridisch kader natuur.....	41
Kaart 8 - Juridisch kader water	45
Kaart 9 - Perimeters landinrichtingsprojecten De Wijers	51
Kaart 10 - Perimeter landinrichtingsproject 'De Wijers – Roosterbeek Mangelbeek'	53
Kaart 11 - Perimeter landinrichtingsproject 'De Wijers – Stiemerbeek Zusterkloosterbeek'	62
Kaart 12 - Perimeter landinrichtingsproject 'De Wijers – Beleven'	68

Overzicht van figuren

Figuur 1 - De verklaring van De Wijers (2010) en de uitdagingen voor De Wijers (2012) ondertekend door de partners	9
Figuur 2 - Ruimtelijke situering De Wijers: topografie en water	11
Figuur 3 - Een ladderstructuur voor De Wijers.....	13
Figuur 4 - Relaties met omliggende natuurlijke of landschappelijke systemen	14
Figuur 5 - Open ruimtestructuur De Wijers (beekvalleien, topnatuur en duurzame landbouwgebieden).....	15
Figuur 6 - Duurzame beleving De Wijers.....	20
Figuur 7 - Concept voor een duurzame ontsluiting – Bokrijk-Kiewit.....	22
Figuur 8 - Ruimtelijk concept voor de hoofdruimte 'Netwerk Midden Limburg' (RSPL)	29
Figuur 9 - Open ruimte verbindingen: structurerende open ruimtes die gevrijwaard moeten worden (RSPL)	30
Figuur 10 - Concept parkstructuur Mangelbeek tussen Heusden en Zolder.....	55
Figuur 11 - Concept groenblauwe dooradering Zonhoven (herstel van de sponswerking, drainage).....	57
Figuur 12 - Concepten voor groenblauwe ontwikkeling van de Stiemerbeekvallei	65

1 Inleiding

De Wijers, een regio als geen ander

Het projectgebied De Wijers ligt centraal in de provincie Limburg op het grondgebied van de steden Genk en Hasselt en de gemeenten Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Zonhoven, Diepenbeek en Lummen.

Het projectgebied van het gebiedsgericht project De Wijers heeft een totale oppervlakte van ongeveer 26.400 ha¹. De abdij van Herkenrode en de Demer vormen de grens in het zuiden, het heidegebied 'Groot Schietveld' en de Mangelbeekvallei begrenzen het gebied in het noorden. De gewestwegen N75-N76 en de gemeentegrens van Genk zijn in het oosten de gebiedsgrens, het Schulensmeer in het westen.

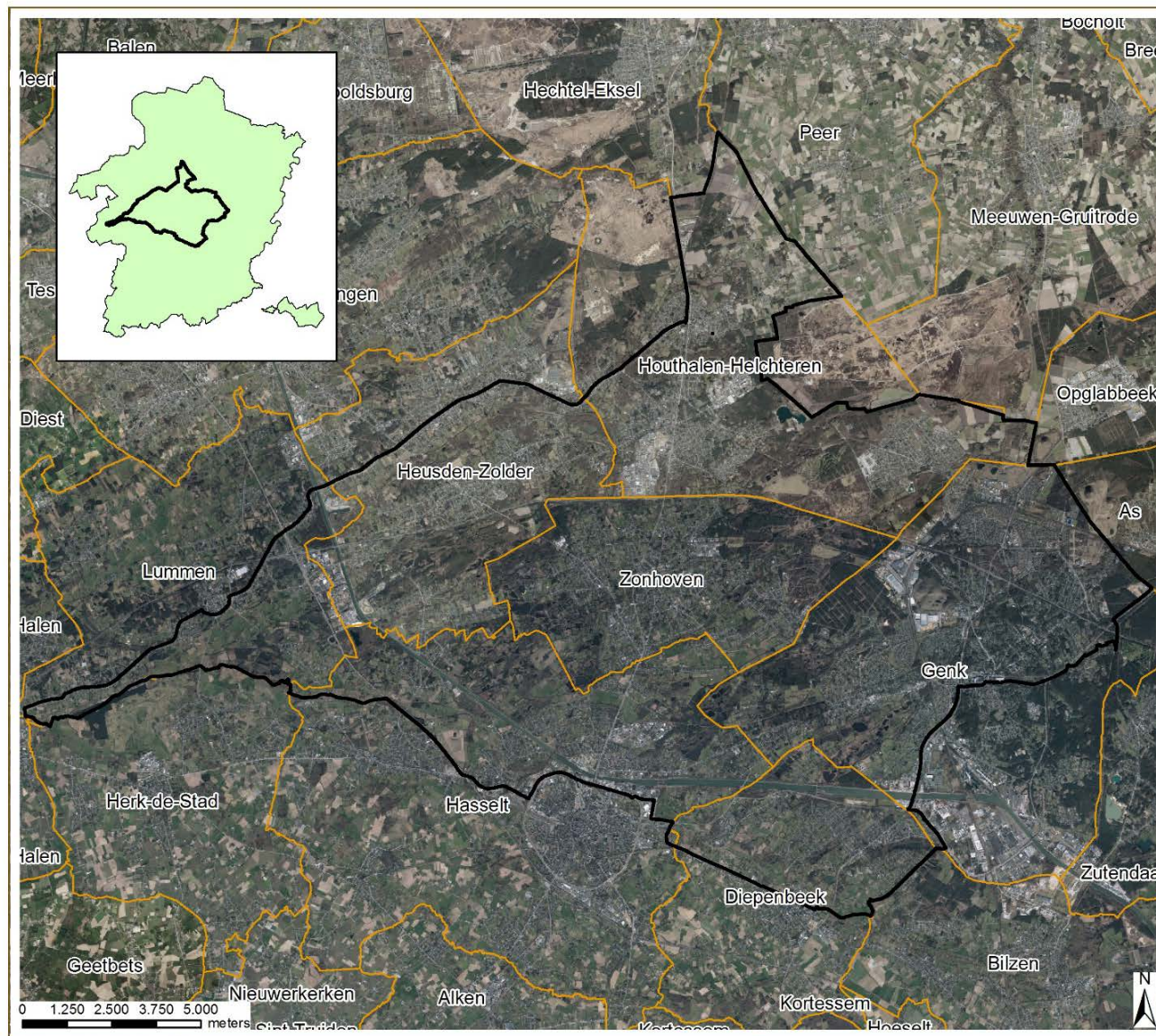
Het water, meer specifiek de meer dan duizend vijvers in het gebied die verbonden zijn met een aantal beekvalleien, kenmerkt De Wijers. Zonder dit vijvergebied als "kraamkamer" zouden bepaalde soorten zoals de roerdomp en de boomkikker in Vlaanderen uitgestorven zijn. De Wijers is internationaal bekend om zijn hoge biodiversiteit. Naast de natte elementen (vijvers, moerassen, valleien) komen er ook droge natuurwaarden (heide, bossen) voor. Binnen de grenzen van het projectgebied liggen belangrijke natuur- en bosgebieden zoals Wijvenheide, Platwijers, De Maten, De Teut, Ten Haagdoornheide, Bolderberg en het Wik.

De streek heeft een grote cultuurhistorische en landschappelijke rijkdom en heeft met Kelchterhoef, Kiewit en de abdij van Herkenrode het potentieel om een topregio in Limburg te worden voor toeristen, recreanten en natuurliefhebbers.

De Wijers is geen traditioneel landbouwgebied maar kent wel een zevental concentraties aan landbouwgronden (clustergebieden) waar landbouw een structurerende rol heeft. Deze kernlandbouw staat in functie van de voedselproductie, hoofdzakelijk onder de vorm van rundveeteelt en in mindere mate akkerbouw.

Met de grootschalige bedrijventerreinen langs het Albertkanaal (Genk-Zuid, Hasselt, Lummen), de logistieke parken langs de E314 en grootschalige handelslinten in Hasselt en Genk is De Wijers een belangrijk economisch knooppunt voor Limburg. Bijzonder in De Wijers is de multiculturele bevolking, een gevolg van het mijnverleden van de streek.

¹ Het gaat hier - en in de hoofdstukken 1 en 2 - steeds om de perimeter het gebiedsgericht project De Wijers. In hoofdstuk 3 worden de landinrichtingsprojecten zelf afgebakend. De perimeters van deze landinrichtingsprojecten vallen niet samen met de perimeter van het gebiedsgericht project De Wijers.

Landinrichting
De Wijers

De Wijers

Onderzoek naar de opportuniteiten en haalbaarheid

Kaart 1: Situering de Wijers

Legende

- ▭ Perimeter De Wijers
- ▭ Gemeentegrenzen

Bron:

- Vectoriële versie van het voorlopig referentiebestand gemeentegrenzen, GDI-Vlaanderen toestand 22/05/2003 (GDI-Vlaanderen)
- Vectoriële versie van de administratieve grenzen, NGI (GDI-Vlaanderen)

aangemaakt op : februari 2015

VLM **lne.**

Kaart 1 - Situering

Historiek landschap De Wijers

Beken en vijvers

De beekvalleien waren bepalend voor de organisatie van het landschap in het verleden. Van nature komen deze natte gronden enkel in aanmerking voor hooiweide en bosaanplant met populier en broekbossen met zwarte els en wilgenstruwelen. Dankzij ontwatering kunnen de gronden ook geschikt gemaakt worden voor graasweiden.

In de valleigebieden werd vermoedelijk begin 20ste eeuw op lokale schaal veen ontgonnen. De veenwinningsputten werden nadien ingericht als visvijvers. Een uitgestrekte reeks vijverplassen verbindt de valleigebieden in De Wijers.

Daarnaast wordt het gebied ook gekenmerkt door talrijke winterbeken of greppels. Het bekenstelsel in combinatie met de uitgestrekte vijvercomplexen geven aan het landschap een hoge esthetische waarde.

In de 20ste eeuw verdwenen veel vijvers. Sommige werden na verloop van tijd terug omgezet tot weiland of tot recreatievijvers. Maar in tegenstelling tot andere Limburgse locaties bleef in De Wijers de viskweek wel bestaan.

Heide en bossen

Het gebied van de Lage Kempen werd in de 18e eeuw voornamelijk gekenmerkt door heide zoals te zien op de kabinetskaart van de Ferraris (1770-1777). Nabij de nederzettingen was de heide sterk versnipperd en onderhevig aan cultivatie. Vanuit deze kernen strekte de zone cultuurland, met door houtkanten en hagen omgeven perceeltjes akker- en weiland, zich stelselmatig uit wat resulteerde in een aantal geïsoleerde heidestukken met vennen/vijvers. De heide werd ingeschakeld in een extensief landbouwbedrijf.

Reeds vanaf de late middeleeuwen kwam het proces op gang om heidegrond te ontginnen tot bouw- en grasland. Uit het historisch kaartmateriaal blijkt dat vooral in de loop van de 18de en 19de eeuw de heide onderhevig is aan ontginningsdruk. Begin 20ste eeuw deed de vraag naar mijnhout in het Luikse en het Ruhr-bekken grootschalige, rechtlijnige naaldboombestanden ontstaan. In de beekvalleien kende het bosareaal ook een geleidelijke uitbreiding ten koste van de heide. Toch bleef de heide haar uitgestrektheid grotendeels behouden en was er een duidelijke toename van het aantal visvijvers, vooral in de beekvalleien.

In de 20ste eeuw schakelde de landbouw over op melkvee en moest de heide vooral plaats ruimen voor de uitbreiding van het weideareaal rondom de beekvalleien. Ook delen van het in de 19de eeuw aangelegd bos werden weer omgezet in weiland.

In de beekvalleien zelf trad vooral in de tweede helft van de 20ste eeuw een sterke verbossing en verdichting op zodat het open karakter verdween. Na de Tweede Wereldoorlog zorgden de verdere industrialisering en bevolkingstoename voor een afname van het heideareaal.

Langs de rechtlijnige verbindingen zoals de E314 (1974) en het Albertkanaal (1936-39) kwamen vele industrieterreinen tot ontwikkeling. Grote delen van het Kempens plateau werden omgevormd tot een nieuw stedelijk-industrieel landschap.

De belangrijkste woonkernen zijn omgeven door oude cultuurgronden waar al vroeg ontginning plaatsvond, getuige de diepe humusrijke bovenlaag (plaggenbodems). Dat het gebied grotendeels onbebouwd is gebleven is het resultaat van de specifieke ondergrond en daaraan gekoppeld de ontginningsgeschiedenis. De gehuchten concentreerden zich aan de rand van de heidevlakte en met de inrichting van de vijvercomplexen bleef de bewoning zich ontwikkelen rondom de oudste nederzettingkernen. In het vijverkerngebied is de historische configuratie m.a.w. grotendeels ongewijzigd.

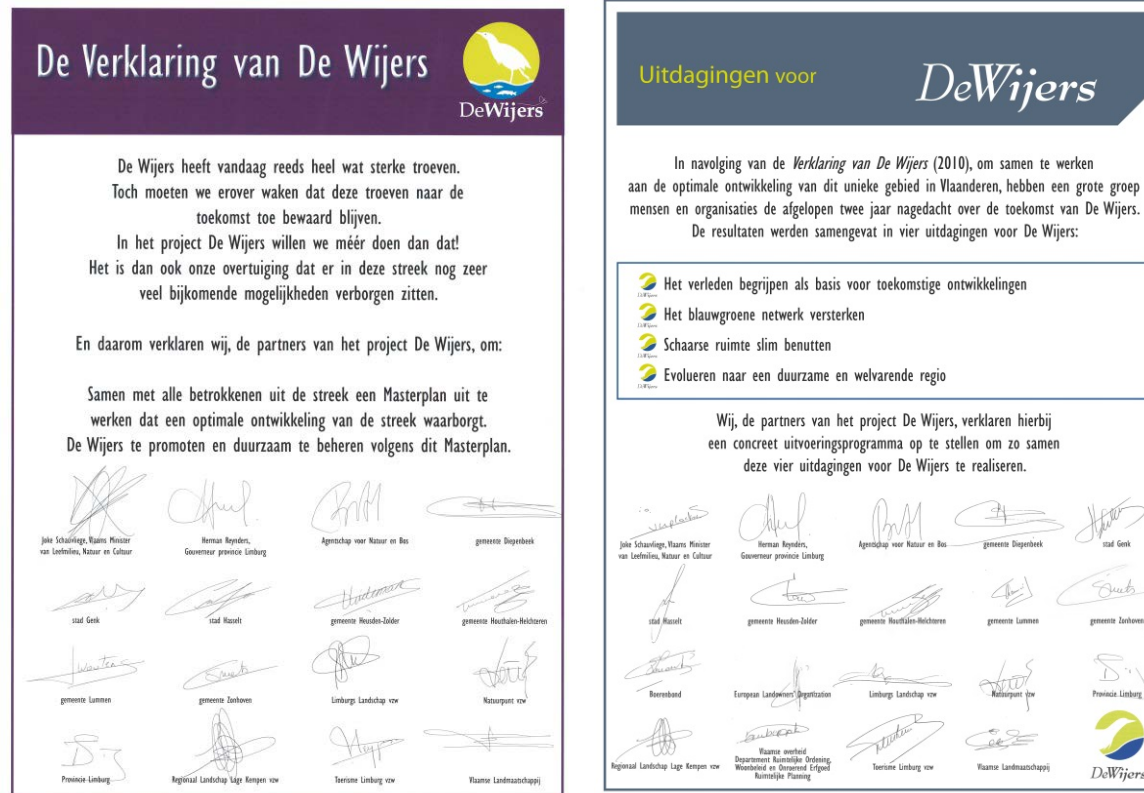
De lange geschiedenis van traditioneel landbeheer in De Wijers resulteerde in een landschapsstructuur met een hoge graad van biodiversiteit. Het halfopen landschap biedt een variatie aan biotopen wat een rijke fauna en flora met zich meebrengt en zorgt voor een hoge visuele belevingswaarde.

Historiek van het partnerschap De Wijers

Het project De Wijers heeft reeds een hele weg afgelegd. Een grote groep mensen en organisaties denken al enkele jaren intensief na over de toekomst van De Wijers.

In 2007 ontving de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) een mandaat van de minister van Leefmilieu voor de coördinatie van het project De Wijers. Het onderzoek dat de VLM hiervoor tussen 2008 en 2010 uitvoerde leidde in 2010 tot de **“Startnota De Wijers”**, waarin de behoefte aan een efficiënte samenwerking tussen alle partners in De Wijers naar boven kwam. Dit samenwerkingsmodel werd vastgelegd in de **“Verklaring van De Wijers”** die op 12 februari 2010 ondertekend werd door de initiële partners, samen met de Vlaamse minister van Leefmilieu en de Limburgse gouverneur.

Het voorliggend onderzoek naar de opportuniteiten en de haalbaarheid, met de voorgestelde landinrichtingsprojecten, is gebaseerd op de vier **‘Uitdagingen voor De Wijers’**. De ‘Uitdagingen’ werden in 2012 door het brede samenwerkingsverband van partners in De Wijers ondertekend en schetsen het gewenst toekomstbeeld waarvoor de partners zich willen engageren. Deze uitdagingen zijn tot stand gekomen nadat een participatief studietraject met de partners werd doorlopen.

Figuur 1 - De verklaring van De Wijers (2010) en de uitdagingen voor De Wijers (2012) ondertekend door de partners

Het realiseren van deze uitdagingen vraagt een gebiedsgerichte en geïntegreerde aanpak. Het is belangrijk dat de middelen en expertise van de partners gezamenlijk en efficiënt worden ingezet en dat de beleidsdoelstellingen en de talrijke lopende en geplande projecten/processen in de open ruimte van De Wijers zo goed mogelijk op elkaar afgestemd worden. De gezamenlijke inzet van alle partners wordt onderschreven in het uitvoeringsprogramma van De Wijers dat op 3 maart 2016 werd goedgekeurd door het partnerschap De Wijers. De afstemming tussen het uitvoeringsprogramma De Wijers enerzijds en een landinrichtingsproject De Wijers anderzijds wordt uitvoeriger beschreven in *hoofdstuk 5: Motivatie van de meerwaarde van de instelling van het landinrichtingsproject*.

De vraag voor het opmaken van een planprogramma, sinds het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting (BS 22/08/14) onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid genoemd, werd ondersteund door de stuurgroep van De Wijers in haar zitting van 20 juni 2013.

Vier uitdagingen voor De Wijers

1.1.1 Uitdaging 1: het verleden begrijpen als basis voor toekomstige ontwikkelingen

Een eerste uitdaging bestaat erin om het specifieke en rijke verleden van De Wijers te verkennen en te begrijpen, zodat voor toekomstige ontwikkelingen beter kan ingespeeld worden op de kwaliteiten die het gebied kenmerken. Het zichtbaar maken van het landschap (de beekvalleien, de vijvers, de heidegebieden) is hierin een eerste stap. Door het beleefbaar maken van landschapselementen als water, bos, heide, weilanden en historische sites kunnen toeristen, recreanten en natuurliefhebbers de regio ontdekken. Het respecteren van de ecologische draagkracht van de verschillende deelgebieden is daarbij een uitgangspunt.

1.1.2 Uitdaging 2: Het blauwgroene netwerk versterken

De tweede uitdaging focust op het water als levensbron in De Wijers en wil het blauwgroen netwerk versterken, met de principes van het integraal waterbeleid als leidraad. Daarbij wordt onder andere gestreefd naar het verbeteren van de verschillende functies van een beek, zoals: het verhogen van de waterkwaliteit, het verbeteren van de waterkwantiteit, natuurlijk meanderen, waterafvoer en natuurlijke overstromingen, het verhogen van de biodiversiteit en het mogelijk maken van recreatieve beleving van de beekvallei.

1.1.3 Uitdaging 3: Schaarse ruimte slim benutten

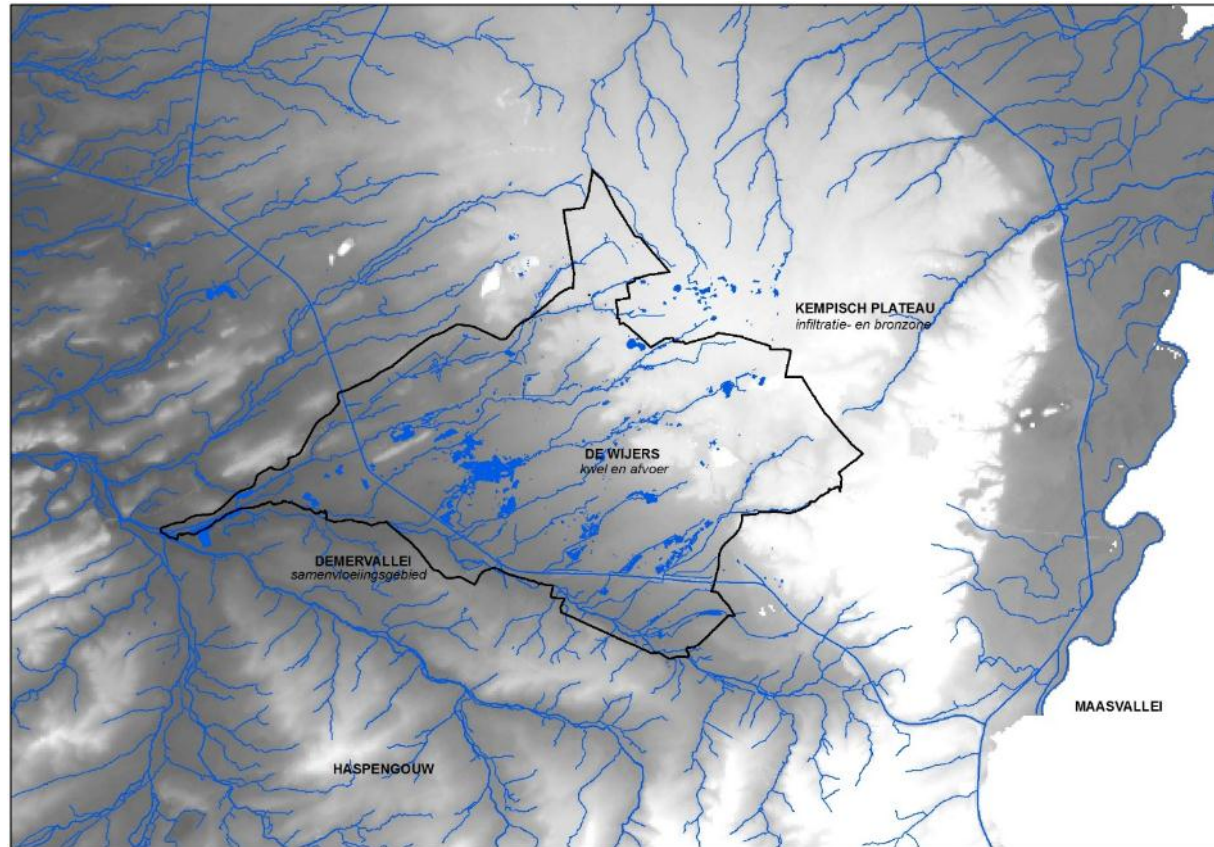
Een derde uitdaging bestaat erin slim om te springen met de resterende schaarse open ruimte in De Wijers. ‘Slim’ benutten betekent dat er gestreefd wordt naar een harmonieuze gebiedsontwikkeling, waarbij een uitgebalanceerde, multifunctionele aanpak van de open ruimte in De Wijers kan leiden tot het versterken van diverse functies zoals natuur, recreatie, landbouw en economische ontwikkeling door gebruik te maken van de ruimtelijke kwaliteiten en potenties van het gebied. Het doel is een waardevol landschap te creëren waar inwoners en bezoekers graag vertoeven, waarbij gelijktijdig zowel de eigenheid van De Wijers wordt versterkt, het ecosysteem optimaal kan functioneren en sociaal-maatschappelijke en economische meerwaarde wordt gerealiseerd.

1.1.4 Uitdaging 4: Evolueren naar een duurzame en welvarende regio

De vierde uitdaging heeft De Wijers als economisch en sociaal welvarende regio op het oog, waar ten volle wordt ingezet op duurzaamheid. Dat houdt onder andere in dat de voorgestelde maatregelen ook een antwoord moeten bieden op de problematiek van de klimaatverandering en dat er wordt ingezet op innovatieve methodes om in onze toekomstige energiebehoeften te voorzien. Toerisme is een volwaardige component in de ontwikkeling van de regio. Het uitbouwen van De Wijers als een toeristisch product kan het welzijn en de welvaart in het gebied verhogen en zorgen voor een economische meerwaarde.

Ruimtelijk gewenste visie op De Wijers

1.1.5 Topografie en water als basis voor een uniek Wijerlandschap

Figuur 2 - Ruimtelijke situering De Wijers: topografie en water

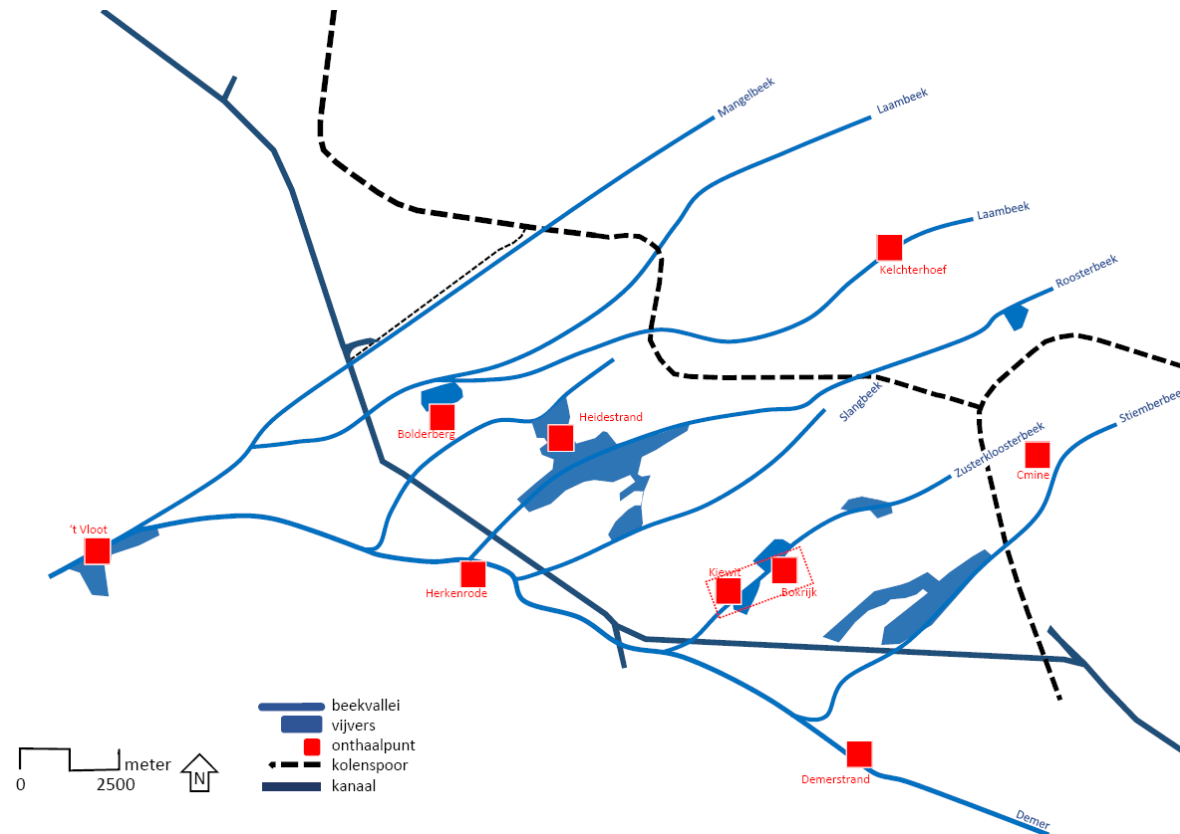
Het unieke landschap van De Wijers in al zijn diversiteit weerspiegelt zijn bijzondere ligging op de overgang tussen het Kempisch plateau en Haspengouw. Twee landschappelijke streken met elk hun eigen topografie, watersysteem en bodemkenmerken. Het Kempisch plateau, doorheen De Wijers duidelijk afgetekend door de steilrand, functioneert met zijn waterdoorlatende zandbodem als infiltratie- en brongebied.

Hier ontspringen de parallelle beekvalleien die flauw hellend zuidwestwaarts stromen richting de alluviale vlakte van de Demervallei en zo het gebied De Wijers structureren. Het infiltratiewater komt ook via de ondergrond op veel plaatsen in De Wijers aan de oppervlakte als kwelwater. Dit verklaart de aanwezigheid van vijvers als belangrijkste landschapskarakteristiek voor De Wijers.

Door toenemende bebouwing is het unieke landschap van De Wijers versnipperd en lijkt het vandaag wel één groot verstedelijkt gebied (zie kaart 2). Langs sommige beekvalleien, zoals de Mangelbeek, is de landschappelijke structuur nog zichtbaar als een groenblauw snoer. Op andere plaatsen is deze structuur meer aangetast door verstedelijking in de vallei. Verborgen achter de bebouwing, ligt echter nog een hele verzameling prachtige stukjes natuur.

1.1.6 Een ladderstructuur als ruimtelijk kader voor De Wijers

Om het groenblauw netwerk te versterken en zo De Wijers terug zichtbaar en beleefbaar te maken, willen we het fysisch systeem terug een ruimtelijk structurerende rol laten spelen in het gebied. Het reliëf (Kempisch plateau – steilrand – valleigebied met kwelwater), de waterlopen (brongebied Kempisch plateau – samenvloeiingsgebied Demer) en natuurlijke elementen (bossen, heide, vijvers, vennen, moeras...) bepalen de verdere ontwikkeling van De Wijers. Uit het ontwerp onderzoek van de afgelopen jaren is een ladderstructuur, geënt op dat fysisch systeem, ontwikkeld als nieuw ruimtelijk kader op hoofdlijnen voor De Wijers. Deze ladderstructuur vormt de basis voor de doelstellingen en acties in het uitvoeringsprogramma en een toetsingskader voor andere initiatieven in De Wijers.

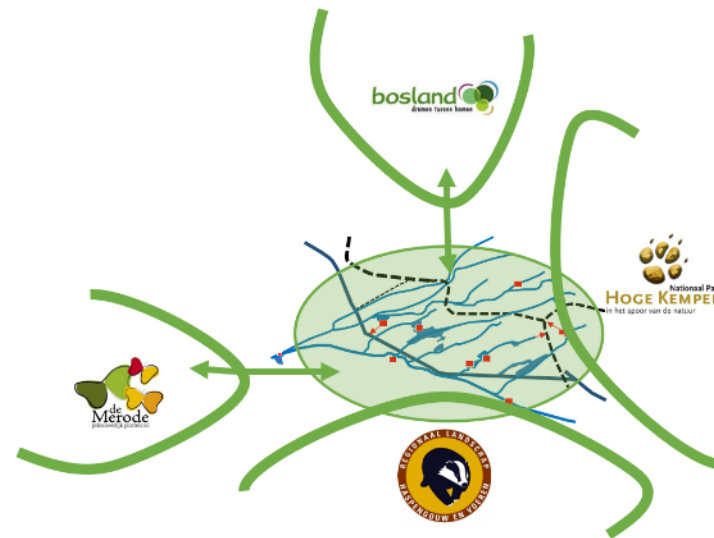

Figuur 3 - Een ladderstructuur voor De Wijers

De 'sporten' van de ladder worden gevormd door de natuurlijke structuur van parallelle beekvalleien. De Demervallei/Albertkanaal in het zuiden en het Kolenspoor, dat zowat de steilrand van het Kempisch plateau volgt, in het noorden vormen de meer artificiële 'benen' van de ladderstructuur.

A. Een ladder ter versterking en verbinding van de open ruimte

De ladderstructuur vormt het kader voor de versterking van de landschappelijke en natuurlijke structuur van De Wijers. We ontwikkelen de beekvalleien als groenblauw netwerk doorheen het sterk verstedelijkt gebied en als verbinding tussen de belangrijke grootschalige natuurgebieden in De Wijers die uniek zijn voor Vlaanderen. Ook delen van het Albertkanaal en het Kolenspoor zetten we in als natuurlijk verbindend element. Daarnaast versterken we duurzaam de grote landbouwclusters die tussen de 'sporten' van de beekvalleien identiteit geven aan de open ruimte. Zo zorgen we ervoor dat de geïsoleerde snippers waardevolle bossen, vijvers, heide, weides, valleien, ... samen terug een natuurlijk geheel vormen, leesbaar als een duidelijk Wijer-landschap.

Figuur 4 - Relaties met omliggende natuurlijke of landschappelijke systemen

Deze ladderstructuur vormt geen gesloten systeem maar kan doorgetrokken worden als verbinding met de omliggende natuurlijke of landschappelijke systemen (Hoge Kempen, Haspengouw, Bosland, Maasvallei, de Demercorridor richting Merode).

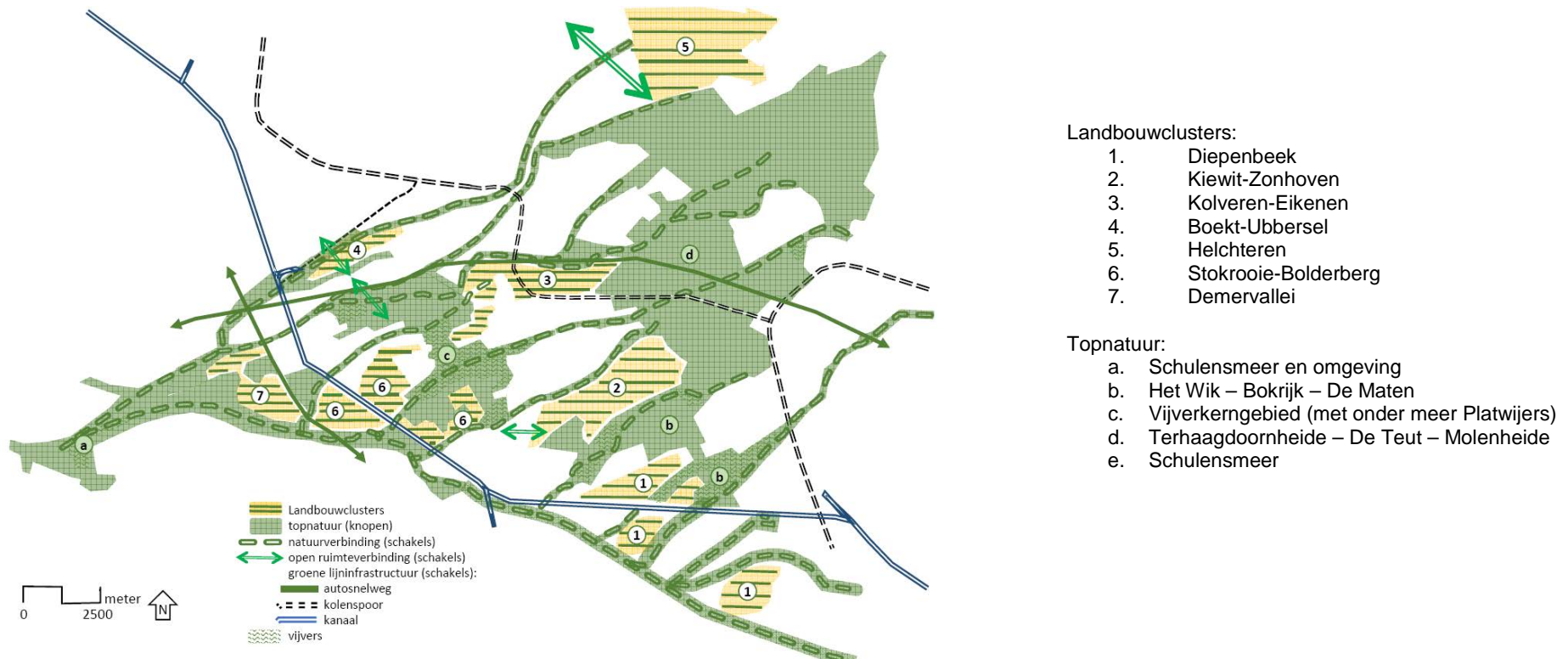
B. Een ladder als framework voor duurzame ontsluiting en beleving

Complementair bouwen we de ladderstructuur uit als framework voor een duurzame en kwaliteitsvolle ontsluiting van De Wijers. Als basis voor een zachte ontsluiting van De Wijers ontwikkelen we het kanaal/Demervallei en het Kolenspoor als bovenlokale verbindende elementen. Hierop geënt functioneren de beekvalleien als lokale verbindende elementen waarlangs bezoekers en bewoners de natuurlijke schoonheid van De Wijers terug kunnen ontdekken en beleven. Dit realiseren we enerzijds door op goed gekozen plaatsen de beekvalleien toegankelijk te maken

voor wandelaars en fietsers via de verdere uitbouw van routestructuren. Anderzijds ontwikkelen we verspreid over De Wijers onthaalpunten die duurzaam ontsloten worden via de ladderstructuur.

1.1.7 De elementen van de ladderstructuur ontwikkelen en versterken

Voor het functioneren van De Wijers als een samenhangend geheel, is een ruimtelijke en functionele verweving van onderstaande complementaire elementen van de ladderstructuur cruciaal. Alleen zo kunnen we samenhang creëren tussen de resterende snippers open landschap die in de toekomst nog meer onder bebouwingsdruk komen te staan. Centraal staat het verbinden van deze landschapsfragmenten met de ladderstructuur, en in het bijzonder het valleisysteem, als motor.

Figuur 5 - Open ruimtestructuur De Wijers (beekvalleien, topnatuur en duurzame landbouwgebieden)

A. *Beekvalleien en vijvercomplexen als structurerende blauwe drager*

Volgende beekvalleien² zijn structuurbepalend voor de landschapsontwikkeling van De Wijers op bovenlokaal niveau:

- Demer
- Laambeek
- Mangelbeek
- Roosterbeek/Slangbeek
- Stiemerbeek
- Zusterkloosterbeek

Deze valleien vormen de basis voor de ecologische verbinding tussen grote natuurgebieden en voor de duurzame ontsluiting van de Wijers. Door andere open ruimte functies zoals natuurontwikkeling, waterberging, recreatie, toerisme en landbouw op dit watersysteem te enten en bebouwing uit de valleigebieden (de natuurlijke overstromingsgebieden) te weren, verhogen we de belevingswaarde en verblijfskwaliteit voor bewoner en bezoeker. Doelstelling is de landschappelijke versterking van deze valleien, het herstel van de natuurlijke hydrologie en van de relaties tussen deze beekvalleien, hun brongebieden en omliggende bos- en natuurcomplexen. Waar mogelijk schakelen we de valleien in als klimaatbuffer door meer ruimte voor water te creëren in functie van waterberging en structuurherstel.

De intrinsieke kwaliteiten van de belangrijkste vijvercomplexen in De Wijers (vijverkerngebied De Wijers, de Maten, vijvercomplex Bokrijk-Kiewit) die structureel verbonden zijn met deze beekvalleien worden op deze manier versterkt. Professionele viskweek wordt zoveel mogelijk afgestemd op de ecologische waarden en de natuurdoelstellingen van het gebied.

B. *Verfijnd ecologisch netwerk met knopen en schakels*

a. *Grootschalige knopen met uitgesproken natuurwaarde*

Grootschalige groengebieden, uniek voor Vlaanderen, en grotendeels beschermd als natuurgebied, vormen de knopen. Dit zijn de grote blokken topnatuur in het ecologisch netwerk van De Wijers;

a) Schulensmeer en omgeving

² Deze beekvalleien stemmen overeen met de valleien waarvoor in de visie op de gewenste ruimtelijke structuur (AGNAS regio Limburgse Kempen en Maasland, 2008) als ruimtelijk concept 'het behoud en versterking van uitgesproken natuurwaarden in landschappelijk en ecologisch waardevolle valleien' wordt voorop gesteld.

- b) Het Wik – Bokrijk – De Maten
- c) Vijverkernegebied (met onder meer Platwijers)
- d) Terhaagdoornheide – De Teut – Molenheide

Omwille van historische bebouwing in de valleigebieden en doorkruising van grote lijninfrastructuren, volgen deze grote blokken natuur ruimtelijk, en als verbindingsroute voor fauna en flora (biodiversiteit), slechts in beperkte mate de valleien uit de ladderstructuur. Wel zijn deze gebieden de bepalende knopen voor het hydrologisch functioneren van dit valleisysteem. De gebieden in het noorden van De Wijers (Teut-Terhaagdoornheide, Molenheide, ...) functioneren als belangrijk grootschalig infiltratie- en brongebied voor de waardevolle waterlopen/vijvercomplexen in de stroomafwaarts gelegen kwelzone (vijverkernegebied, Borggrave,...) en in het samenvloeiingsgebied (Schulensmeer en Demervallei). Tegelijkertijd wordt de ecologische waarde van deze knopen mee bepaald door de waardevolle noordzuid-gradiënten (eutrofiëring, debiet, ...) langsheen deze valleien.

Doelstelling voor deze knopen is dan ook de versterking van de natuurwaarden in de ecologisch waardevolle complexen van bossen, moeraszones, heiden, landduinen, vennen en open water, rekening houdend met het hydrologisch functioneren op schaalniveau van De Wijers. Afgestemd op de lokale draagkracht, is een combinatie met natuurlijke waterberging, selectief recreatief medegebruik en duurzame viskweek hier mogelijk.

b. Verbindende groene schakels

De grootschalige natuurgebieden zijn met elkaar verbonden door middel van verschillende types van groene schakels.

- Natuurverbindingen: de Demervallei en parallelle beekvalleien (Mangelbeek, Laambeek, Roosterbeek/Slangbeek, Zusterkloosterbeek, Stiemerbeek en zijbeken) als de belangrijkste basis voor het ecologisch netwerk van beekvalleien³.
- Open ruimteverbindingen⁴ ter vervollediging van het ecologisch en landschappelijk netwerk met als belangrijkste:
 - o de verbinding Wik – Maten, Bokrijk – Platwijers via open ruimte verbinding Kiewit
 - o dwarsverbindingen tussen de beekvalleien Mangelbeek – Laambeek over autosnelweg E314
 - o ecologische verbinding over N74 ten noorden van Helchteren als stapsteen tussen twee militaire domeinen

³ In het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan Limburg, maar ook in verschillende Gemeentelijke Ruimtelijke Structuurplannen, vormt het netwerk van waterlopen het uitgangspunt voor natte natuurverbindingen. Hierbij wordt gestreefd naar een aaneensluitend ecologisch netwerk van beekvalleien. Aanvullend worden in het Provinciaal Structuurplan Limburg droge natuurverbindingen gedefinieerd als verbindingen van de dragers van de gewenste natuurlijke structuur over het land. Ze bevinden zich op de hogere delen van het landschap of lopen dwars op de hydrologische structuur.

⁴ Open ruimte verbindingen worden in het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan Limburg gedefinieerd als niet of weinig bebouwde gebieden in de nabijheid van sterk bebouwde omgevingen die de continuïteit van de open ruimte vrijwaren en de herkenbaarheid van de bebouwde structuren versterken.

- Groene lijninfrastructuur: ingroening van het Albertkanaal, Kolenspoor en de bermen van de autosnelwegen. De ecologische verbindende rol is vandaag eerder beperkt, maar heeft een potentieel om te functioneren als groene schakel.

Deze groene schakels staan in voor de uitwisseling van fauna en flora tussen de knopen van het verfijnd ecologisch netwerk. We wensen de ontbrekende schakels zo veel mogelijk verder uit te bouwen.

c. Fijnmazig groen in het versnipperd landschap

In een sterk verstedelijkte regio als De Wijers is de open ruimte door bebouwing en lijninfrastructuur opgedeeld in allemaal kleine snippers. Door de bebouwde omgeving mee te integreren in het natuurlijk landschap creëren we lokaal niet alleen aantrekkelijke groene woon- en werkomgevingen, maar versterken we bovenlokaal ook het verfijnd ecologisch netwerk tot een robuuster systeem. In De Wijers zijn hiervoor heel wat opportuniteiten, zoals onderbenutte infrastructuur, weg-, kanaal- en spoorwegbermen, restzones op bedrijventerreinen, woonwijken met een lage bebouwingsdichtheid, grote groendomeinen en recreatieparken in privé bezit. Uitgangspunt is dat elke ingreep (nieuwe of heraanleg van bestaande infrastructuur) landschappelijk ingepast wordt door te streven naar een betere omgevingskwaliteit lokaal en door het inschakelen van deze snippers als natuurlijke stapsteen in het bovenlokaal laddersysteem. Ook snippers in landbouwgebruik die van belang zijn voor het natuurlijk functioneren van het laddersysteem kunnen via stimulerende maatregelen en verweving ingezet worden voor de versterking van dit fijnmazig groen.

Daarnaast wordt de aanleg van nieuwe grootschalige weg- en spoorweginfrastructuur aangegrepen om bij te dragen aan de verdere uitbouw van het verfijnd natuurlijk netwerk en zo het versnipperend effect te beperken. Het fijnmazig groen in de bebouwde omgeving vormt de plek bij uitstek voor meervoudig landgebruik met verwevenheid van de puur ecologische functie met recreatie, waterberging, ontmoetingsruimte... Omwille van de nood aan een geïntegreerde aanpak en de versnipperde eigendomsstructuur en bevoegdheden, wordt de uitbouw van het fijnmazig groen mee geïntegreerd in een gebiedsgerichte participatieve aanpak op niveau van een valleigebied.

C. Landbouwclusters als open ruimte kamers

De Wijers vormt, met uitzondering van viskweek als landbouwactiviteit, geen uitgesproken landbouwgebied. Wel is er nog een verscheidenheid aan landbouwactiviteiten die een duurzame verankering vraagt. In De Wijers kunnen zeven clusters⁵ onderscheiden worden waar landbouw kenmerkend is voor de omgeving (figuur 5 landbouwclusters):

1. Diepenbeek

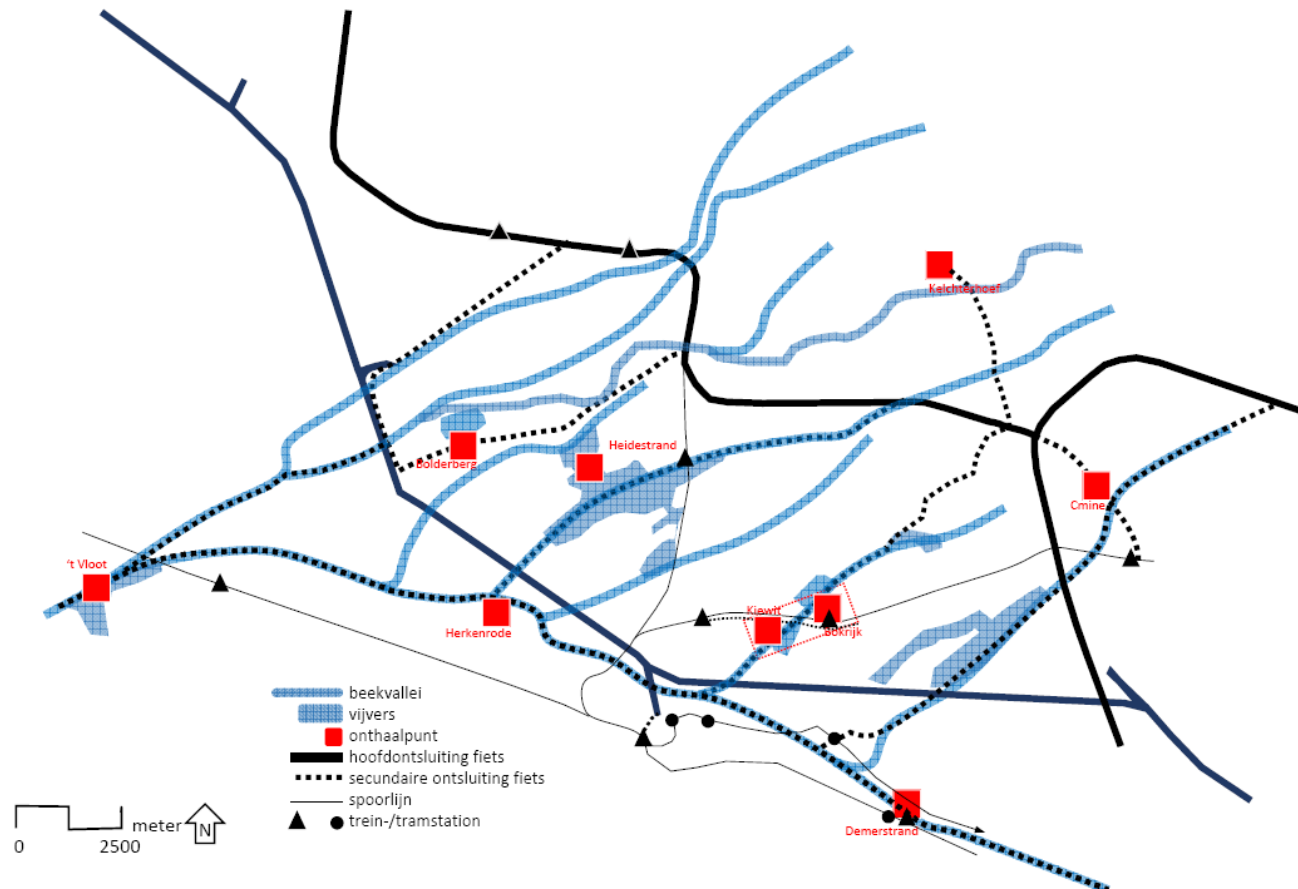
⁵ Deze landbouwclusters stemmen grosso modo overeen met de zones waarvoor in de visie op de gewenste ruimtelijke structuur (AGNAS regio Kempen en Maasland, 2008) het ruimtelijk concept 'kleine open ruimte kamers met landbouwgebruik en lokale natuurwaarden binnen een verrasterd en versnipperd residentieel landschap' wordt vooropgesteld. Enkel voor cluster 5 (Helchteren) wordt het ruimtelijk concept 'Ruimtelijk-functioneel samenhangende gebieden vrijwaren voor de land- en tuinbouw' vooropgesteld.

2. Kiewit-Zonhoven
3. Kolveren-Eikenen
4. Boekt-Ubbersel
5. Helchteren
6. Stokrooie-Bolderberg
7. Demervallei

Deze landbouwclusters liggen verspreid over het gebied, als open ruimte kamers tussen de sporten van de ladderstructuur en de knopen natuur, en hebben elk hun eigen karakteristieken. Enkel in het noorden en het zuiden van De Wijers (respectievelijk cluster Helchteren en cluster Demervallei) treffen we nog een grootschalig ruimtelijk-functioneel samenhangend gebied waar productieve landbouw overheerst en de ruimtelijke drager van het open landschap vormt. Daarnaast zijn er geconcentreerde clusters waar meer aan hobby- en recreatielandbouw wordt gedaan (clusters Kolveren-Eikenen en Kiewit-Zonhoven) en andere waar landbouw veel meer diffuus in het landschap verweven zit (clusters Diepenbeek, Boekt-Ubbersel en Stokrooie-Bolderberg).

Voor deze landbouwclusters wordt een gebiedsgerichte strategie uitgewerkt om de landbouw te vrijwaren, te versterken en te verduurzamen mits een ruimtelijke integratie van aanwezige natuurwaarden en waardevolle landschapselementen. We verzekeren de toekomst van deze landbouwclusters voor voedselvoorziening en tewerkstelling door dichtslibbing door vertuining, verpaarding, ... tegen te gaan. Afhankelijk van de omgevingskenmerken worden andere landschapselementen (beekvalleien, bos-, moeras en graslandrelicten, kleine landschapselementen zoals hagen en grachten) via stimulerende maatregelen en inrichting ingezet ter versterking van het verfijnd ecologisch netwerk. Zo kan in valleigebieden grondgebonden landbouw, gericht op een permanent graslandgebruik, bijvoorbeeld een natuurondersteunende en landschapsverzorgende taak opnemen.

D. Onthaalpunten en routestructuren voor een duurzame Wijer-beleving

Figuur 6 - Duurzame beleving De Wijers

We gaan volop inzetten op de beleefbaarheid van De Wijers. Dit houdt in dat de natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten niet alleen versterkt worden, maar dat de bewoner, recreant en toerist er ook terug mee in contact gebracht wordt. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van bestaande attractiepolen en natuurlijke bakens om de Wijer-beleving te verhogen. Met attractiepolen bedoelen we vooral de grootschalige recreatiedomeinen met een toeristisch-recreatief profiel. Sommige hebben eerder een laag dynamisch profiel (bv. Terhaagdoornheide-Teut), andere eerder een hoog dynamisch profiel (vb. Circuit Zolder). Natuurlijke bakens zijn natuurlijke landmarks die enerzijds het landschap domineren, anderzijds uitzichtpunten zijn over het landschap (vb. de mijnterrils, Diestiaanheuvels).

De attractiepolen en natuurlijke bakens worden via belevingsvolle routes volgens de ladderstructuur met elkaar verbonden tot een duurzaam netwerk van fiets- wandel, ruiters- en mountainbikeroutes.

Uitgangspunt is dat beide benen van de ladder (Albertkanaal en Kolenspoor) hierbij de bovenlokale verbinding vormen als basis van functionele, recreatieve en toeristische routestructuren voor zachte mobiliteit in De Wijers. Deze 'snelle of artificiële' verbindingen rijgen de verschillende gezichten van De Wijers aan elkaar. Zo krijgt de bezoeker bij het doorkruisen van De Wijers van oost naar west een impressie van de verschillende typische landschappen. Geënt op deze benen van de ladder, functioneren de beekvalleien als 'trage of natuurlijke' lokale verbindende elementen (tussen de verschillende stedelijke zones, het groenblauw netwerk, de verschillende grote knopen topnatuur, ...) waarlangs bezoekers en bewoners één van deze vele gezichten van De Wijers⁶ terug kunnen ontdekken en beleven. Deze ladderstructuur is verbonden met de treinstations en bushaltes en het fijnmazig lokaal recreatief fietsroutenetwerk en stimuleert zo duurzame functionele, toeristische en recreatieve verplaatsingen in De Wijers.

Dit realiseren we enerzijds door de beekvalleien toegankelijk te maken voor wandelaars en fietsers via de verdere uitbouw van routestructuren rekening houdend met de ecologische draagkracht. Het huidige netwerk van recreatieve en functionele fietsverbindingen wordt systematisch verbeterd door knelpunten (bv. missing links) weg te werken. Aanvullend wordt dit fietsnetwerk verfijnd met nieuwe belevingsroutes langs beekvalleien en vijvers die de verschillende onthaalpunten met elkaar verbinden. Ook het netwerk van trage (voet)wegen wordt gericht verder uitgebouwd.

Anderzijds ontwikkelen we verspreid over De Wijers onthaalpunten die duurzaam ontsloten worden via de ladderstructuur. Op basis van hun intrinsieke kwaliteiten en potenties (huidige schaalgrootte en voorzieningenniveau, functionele invulling, kwaliteitsvolle omgeving,...), ruimtelijke spreiding, en de toegankelijkheid via verschillende vervoersvormen (openbaar vervoer – auto – fiets – te voet) werden in overleg met partners de volgende onthaalpunten geselecteerd:

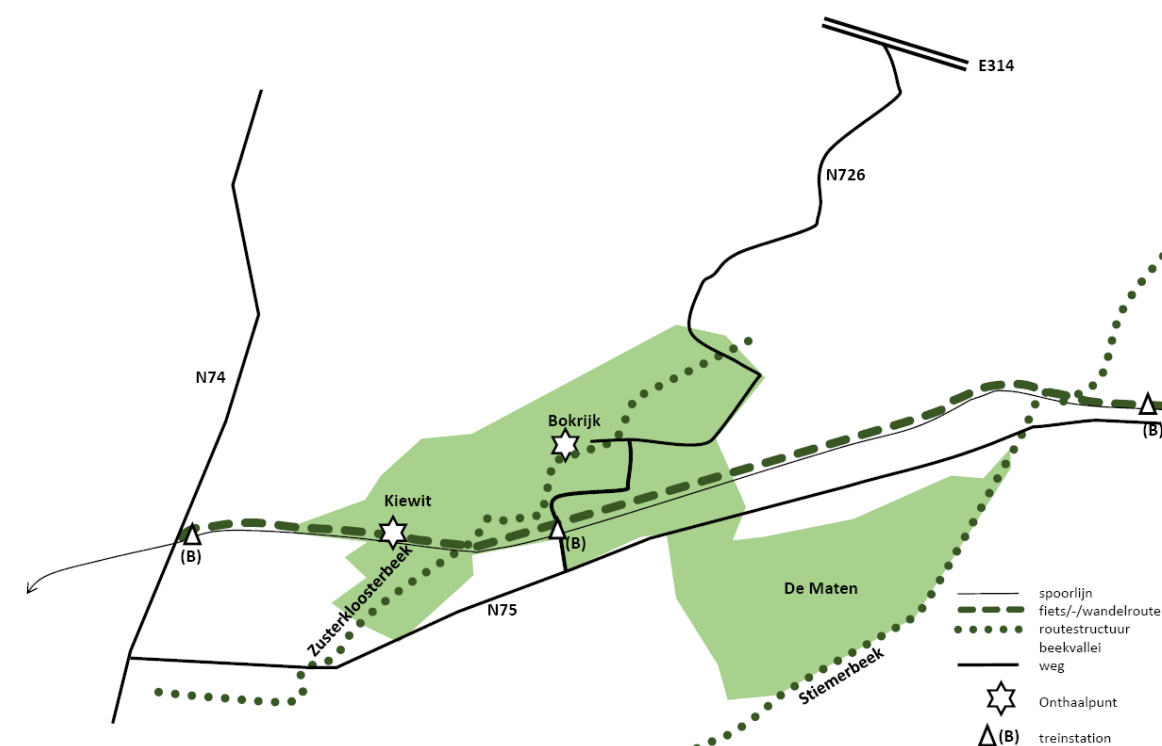
- Bolderberg – Circuit Zolder (Heusden-Zolder)
- C-Mine (Genk)
- Demerstrand (Diepenbeek)
- Domein Bokrijk-Kiewit (Hasselt, Genk)
- Heidestrand (Zonhoven)
- Herkenrode (Hasselt)
- Kelchterhoef (Houthalen-Helchteren)

⁶ In het ontwerpend onderzoek voor De Wijers (Ponds Urbanisms, the second life of the Wijers, KULeuven, VLM 2013) werd binnen de ladderstructuur voor De Wijers aan de grote parallelle beekvalleien een eigen identiteit toegekend; 'Central Park' Mangelbeek; 'Trees and views' langs Laambeek, 'Sponge and Ponds' langsheen de Roosterbeek, 'Chain of parks' langsheen de Zusterkloosterbeek en 'Blue-green spine' langsheen de Stiemerbeek. De verdere verfijning van deze ruimtelijke insteek in een integrale visie voor verschillende valleigebieden is voorzien als doelstelling in het uitvoeringsprogramma.

- 't Vloot - Schulensmeer (Lummen)

Voor de verdere ontwikkeling en het beheer van deze locaties zodat ze kunnen functioneren als bovenlokale onthaalpunten voor De Wijers, worden specifieke inrichtingsplannen opgemaakt, rekening houdend met de lokale potenties en ecologische draagkracht.

Hierbij wordt ingezet op diversiteit van de onthaalpunten in de Wijer-beleving. Zo heeft het Domein Bokrijk-Kiewit dankzij de ligging tussen Hasselt en Genk, de goed uitgebouwde duurzame ontsluiting via openbaar vervoer en het uitgebreide toeristisch programma, de potentie om ontwikkeld te worden als onthaalpunt voor toeristen van buiten de regio. Zo is Bolderberg vlot bereikbaar met de wagen en kan het in combinatie met het Circuit van Zolder en omgeving aan de toerist een uitgebreid duurzaam programma aanbieden. Zo kan in Heidestrand, centraal in het vijverkerngebied, ingezet worden op de beleving en zichtbaarheid van het vijvercomplex, kan in Herkenrode de cultuurhistorische en educatieve component (met het viskweekverleden,...) verder uitgewerkt worden.

Figuur 7 - Concept voor een duurzame ontsluiting – Bokrijk-Kiewit

Bij het beheer en de ontwikkeling van de onthaalpunten houden we rekening met de aanwezige natuurwaarden. De recreatieve ontsluiting van aangrenzende kwetsbare gebieden met een hoofdfunctie natuur wordt afgestemd op de ecologische draagkracht.

Aanvullend op de onthaalpunten, worden verspreid over de Wijers ook lokale ‘hotspots’ uitgewerkt die niet zozeer uitgebouwd worden in functie van onthaal van bezoekers maar van waaruit de zichtbaarheid en beleving van De Wijers via bewegwijzering, infoborden,... versterkt wordt.

Juridische basis landinrichting

Het decreet van 21 december 1988, houdende de oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij, aangevuld met het decreet van 28 maart 2014 definieert het begrip ‘landinrichting’.

Het doel van landinrichting wordt in art. 1.1.3 van het decreet van 28 maart 2014 omschreven als:

“Dit decreet heeft tot doel de afstemming en de toepassing op geïntegreerde wijze van instrumenten en de uitvoering van maatregelen die gericht zijn op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van functies en kwaliteiten van de ruimte.”

Een landinrichtingsproject kan volgens artikel 3.1.1. van het decreet van 28 maart 2014 ingesteld worden onder volgende voorwaarden:

“De Vlaamse Regering kan een landinrichtingsproject instellen als het landinrichtingsproject bijdraagt tot de realisatie van het beleid dat:

- 1° ofwel de Vlaamse Regering voert op het vlak van het behoud, de bescherming en de ontwikkeling van functies en kwaliteiten van de open ruimte;*
- 2° ofwel een provincie of een gemeente voert op het vlak van het behoud, de bescherming en de ontwikkeling van functies en kwaliteiten van de open ruimte, als dat beleid past binnen de prioriteiten van de Vlaamse Regering;*
- 3° ofwel een publiekrechtelijke of een privaatrechtelijke rechtspersoon die in het Vlaamse Gewest is belast met taken van openbaar nut uitvoert op het vlak van het behoud, de bescherming en de ontwikkeling van functies en kwaliteiten van de open ruimte, als de uitvoering van dat beleid past binnen de prioriteiten van de Vlaamse Regering.*

Een landinrichtingsproject wordt voorbereid en uitgevoerd met het oog op een participatieve, geïntegreerde en gebiedsgerichte aanpak. Dit houdt in dat de verschillende functies, kenmerken en kwaliteiten die in het gebied voorkomen mee in overweging worden genomen bij het bepalen en het uitwerken van doelstellingen, maatregelen en de daarvoor in te zetten instrumenten, als die functies, kenmerken en kwaliteiten kunnen worden beïnvloed door de gevraagde inrichting of het gevraagde beheer van de open ruimte.

In het eerste en het tweede lid wordt verstaan onder open ruimte: een gebied waarin de onbebouwde ruimte overweegt maar waarin elementen van bebouwing en infrastructuur die samenhangen met de onbebouwde ruimte kunnen voorkomen en plaatselijk kunnen overwegen.”

Het uitvoeringsbesluit van 23 mei 2014 legt nadere regels vast m.b.t. landinrichting en het onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid van een landinrichtingsproject.

Art. 3.1.1.1. Een landinrichtingsproject kan ingesteld worden om een antwoord te bieden op een vraag naar inrichting of beheer van de open ruimte.

Art. 3.1.1.2. De minister geeft het agentschap de opdracht om een onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid van een landinrichtingsproject uit te voeren.

Een onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid van een landinrichtingsproject omvat ten minste:

- 1° een motivatie van de meerwaarde van de instelling van een landinrichtingsproject in een welbepaald gebied;*
- 2° een motivatie waaruit blijkt dat het landinrichtingsproject voldoet aan het doel van landinrichting, vermeld in artikel 1.1.3 van het decreet van (datum), en dat het voldoet aan het beleid, vermeld in artikel 3.1.1, eerste lid, van het voormelde decreet;*
- 3° een voorstel van landinrichtingsproject waarin het volgende is opgenomen:*
 - a) de doelstellingen van het landinrichtingsproject;*
 - b) de gebiedsafbakening van het landinrichtingsproject;*
 - c) een niet-limitatief overzicht van de partners die betrokken zijn bij de uitvoering van het landinrichtingsproject;*
 - d) een raming van de kosten van het landinrichtingsproject en een indicatie van de wijze van financiering van het landinrichtingsproject, alsook een raming van de subsidies voor landinrichting vermoedelijk uitgekeerd zullen worden voor het landinrichtingsproject en voor uitvoeringsinitiatieven als vermeld in artikel 3.4.2 van het voormelde decreet.*

Art. 3.1.1.3. Het onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid van het landinrichtingsproject wordt door het agentschap bezorgd aan de programmacommissie.

De programmacommissie verleent advies aan het agentschap over het voorstel van landinrichtingsproject. Het agentschap kan op basis van dat advies het voorstel van landinrichtingsproject aanpassen.

Art. 3.1.1.4. De dienst bezorgt de volgende stukken aan de minister, aan het college van burgemeester en schepenen van elke gemeente waarop het voorstel van landinrichtingsproject betrekking heeft, en aan de deputatie van elke provincie waarop het voorstel van landinrichtingsproject betrekking heeft:

- 1° *het onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid van een landinrichtingsproject, waarbij in voorkomend geval het voorstel van landinrichtingsproject is aangepast aan het advies van de programmacommissie;*
- 2° *het advies van de programmacommissie;*
- 3° *in voorkomend geval, de wijze waarop het agentschap rekening heeft gehouden met het advies van de programmacommissie.*

Art. 3.1.1.5. De Vlaamse Regering keurt het voorstel van landinrichtingsproject goed en stelt het landinrichtingsproject in.

Art. 3.1.1.6. De beslissing van de Vlaamse Regering, vermeld in artikel 3.1.1.5, wordt door het agentschap bezorgd aan de volgende instanties:

- 1° *het college van burgemeester en schepenen van elke gemeente waarop het ingestelde landinrichtingsproject betrekking heeft;*
- 2° *de deputatie van elke provincie waarop het ingestelde landinrichtingsproject betrekking heeft;*
- 3° *de programmacommissie.*

Juridische context gebied De Wijers

1.1.8 Ruimtelijke Ordening

Het landinrichtingsproject De Wijers zoekt afstemming met en geeft uitvoering aan de langetermijnvisie op de gewenste ruimtelijke structuur op Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau zoals bepaald in de ruimtelijke structuurplannen op de drie bestuursniveaus.

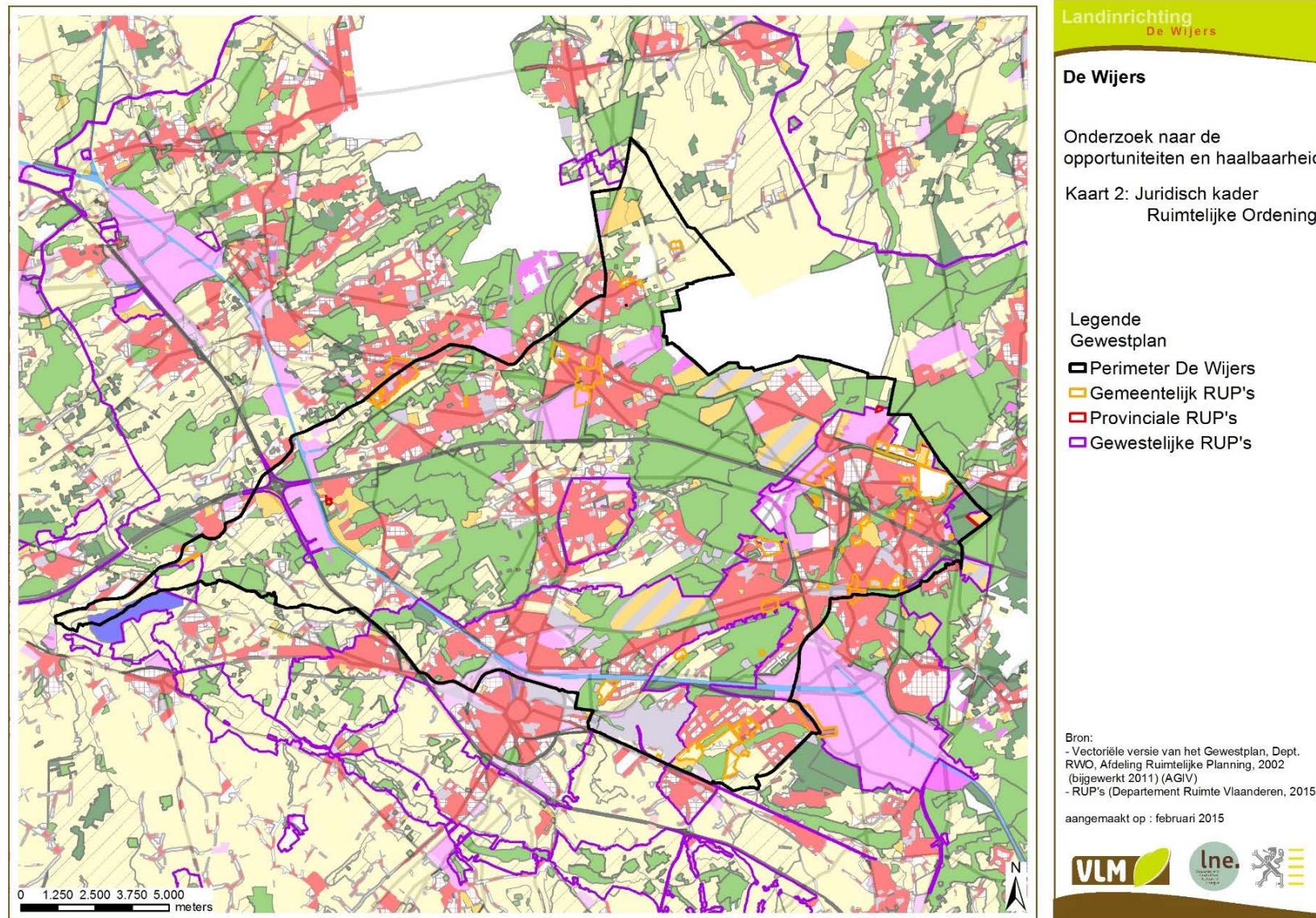
Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen (RSV)

Het RSV tekent de gewenste ruimtelijke structuur voor Vlaanderen uit op basis van een specifiek beleid voor vier structuurbepalende componenten: de stedelijke gebieden, het buitengebied, de gebieden voor economische activiteiten en de lijninfrastructuur. De diversiteit en complexiteit van De Wijers weerspiegelt zich in het feit dat er voor elk van deze componenten belangrijke elementen voorkomen.

Doorheen De Wijers strekt zich het stedelijk netwerk van Vlaams niveau ‘het Limburgs Mijngedebied’ uit dat als rol heeft de stedelijke en economische structuur op Vlaams niveau te versterken. Hiertoe behoren zowel het regionaal stedelijk gebied Hasselt-Genk, als de gemeenten Heusden-Zolder en Houthalen-Helchteren. In 2014 werd het planningsproces voor de afbakening van het regionaal stedelijk gebied afgerond (zie 0) waarbij een beleidsmatige grens getrokken werd tussen het gebied waar een buitengebiedbeleid wordt gevoerd en waar een stedelijk-gebiedbeleid. Het regionaal stedelijk gebied heeft hierbij volgens het RSV tot taak om een “aanbodbeleid” inzake bijkomende woningen, stedelijke voorzieningen en ruimte voor economische activiteiten te realiseren en zo het buitengebied te vrijwaren van stedelijke ontwikkeling.

De Wijers maakt deel uit van de buitengebiedregio 'Limburgse Kempen en Maasland'. Het buitengebied wordt in het RSV gedefinieerd als het gebied waar de onbebouwde ruimte primeert. Met het oog op een duurzame ruimtelijke ontwikkeling wordt het bestaand fysisch systeem als uitgangspunt gehanteerd bij de ontwikkeling van de structurerende functies van het buitengebied (landbouw, natuur, bos, wonen en werken); enerzijds het netwerk van beek- en riviervalleien, en anderzijds de openruimteverbindingen tussen de grote aaneengesloten gebieden van het buitengebied, vormen het richtinggevend kader voor de ruimtelijke ontwikkeling. In uitvoering van deze principes werd voor de regio 'Limburgse Kempen en Maasland' binnen het afbakeningsproces voor de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur (AGNAS) in 2008 een ruimtelijke visie op landbouw, natuur en bos opgemaakt (zie verder in dit hoofdstuk).

Als economisch knooppunt selecteert het RSV het regionaalstedelijk gebied Hasselt-Genk en het economisch netwerk Albertkanaal (ENA) met onder andere de gemeenten Lummen en Heusden-Zolder als drager. Het ENA beoogt de ontwikkeling van een ruimtelijk samenhangend economisch netwerk om de economische groei gestructureerd verder op te vangen (zie 0). Bij de tweede herziening van het RSV werd poort Genk bijkomend geselecteerd als internationaal georiënteerd multimodaal logistiek park waarbij de klemtoon ligt op optimalisatie en hergebruik van de bestaande voorraad bedrijventerreinen. Deze economische knooppunten vormen voor Vlaanderen strategische locaties waar de economische ontwikkelingen worden gebundeld.

Kaart 2 - Juridisch kader ruimtelijke ordening

Verschillende lijninfrastructuren doorkruisen De Wijers. De belangrijkste selecties in het RSV zijn de E313 en E314 als hoofdwegen, met een verbindende functie op internationaal niveau, de N74 als primaire weg I, met een verbindende functie op Vlaams niveau, het Albertkanaal als onderdeel van het hoofdwaterwegennet en de spoorlijn Brussel-Leuven-Hasselt-Genk als onderdeel van het hoofdspoorwegennet voor zowel goederen als personenverkeer. Deze lijninfrastructuren hebben een verbindende functie en vormen tevens de basis voor de locatie van activiteiten.

Parallel aan de verdere uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen bereidt de Vlaamse Regering een nieuw Beleidsplan Ruimte (BRV) voor. De Wijers vormt één van de tien gebieden waarvoor in 2015 gezocht wordt naar quickwins voor realisatie en beleidsaanbevelingen voor het verdere BRV traject (zie hoofdstuk 0).

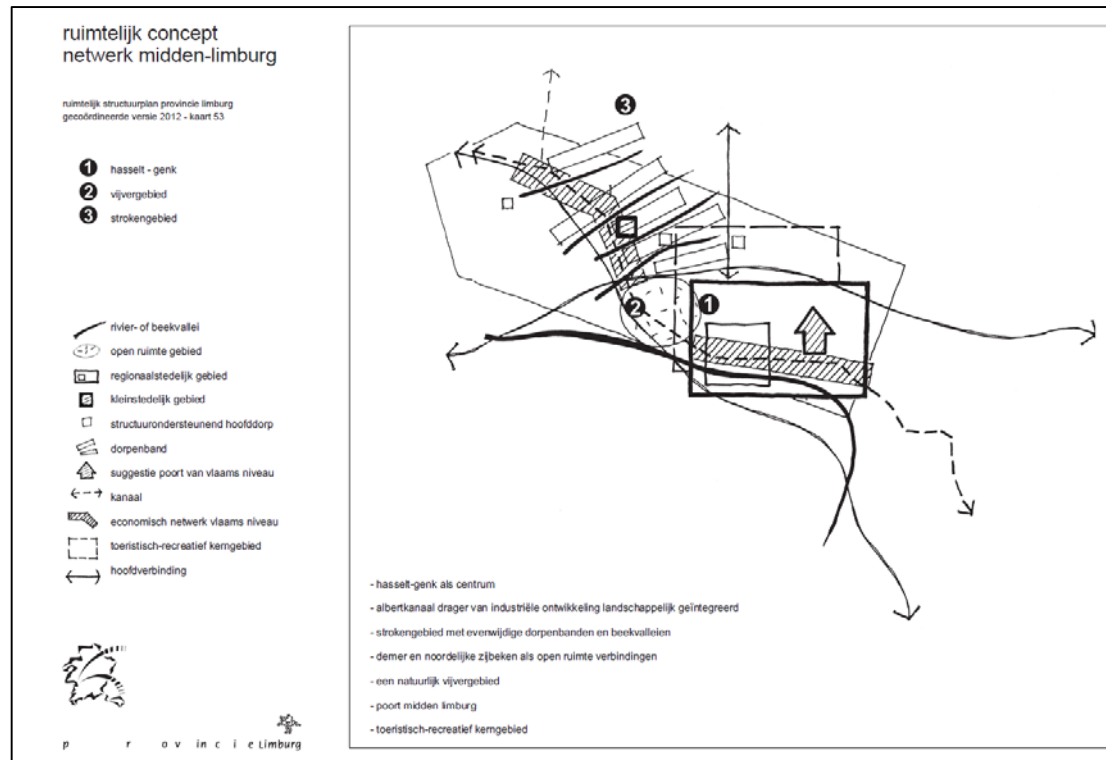
Ruimtelijk Structuurplan Provincie Limburg (RSPL)

In het RSPL situeert De Wijers zich binnen de hoofdruimte 'Netwerk Midden Limburg'. Deze hoofdruimte is fundamenteel verbonden met het Vlaams netwerk Albertkanaal. Stedelijke en economische activiteiten worden er geconcentreerd. In deze hoofdruimte worden drie verschillende deelgebieden onderscheiden: Hasselt-Genk, Vijvergebied en Strokengebied.

Voor de deelruimte 'Hasselt-Genk' zijn de kwalitatieve interne en externe verbindingen van de bipool met omliggende regionaal-stedelijke en grootstedelijke gebieden essentieel. Er moet ruimte zijn voor ontwikkelingsmogelijkheden van het stedelijk aanbod. De herwaardering van het bestaand weefsel moet bijdragen tot de versterking van de bipool. De groenstructuur van het gebied moet versterkt worden door lokale bosjes, ingesloten open ruimten, beekvalleien enz. met elkaar en met omliggende open ruimten te verbinden. Het toerisme kan verder worden uitgebouwd rond natuur- en landschapsbeleving, industrieel erfgoed, cultuur, congresmogelijkheden,

De beleidsthema's voor de deelruimte 'vijvergebied' zijn gericht op het behoud en versterken van het unieke vijverlandschap door het verhogen van de draagkracht. Er is nood aan een verhoogde bescherming en ecologische ontwikkeling. Het toeristisch-recreatief netwerk kan ingeschakeld worden mits beheersen van de recreatieve druk.

Voor de deelruimte "Strokengebied" is de structuur van bebouwde heuvelruggen en beekvalleien bepalend. Deze zijn dan ook de dragers van de ruimtelijke ontwikkelingen en de verdere invulling van de nederzettingen (bijkomende functies realiseren op de heuvelruggen en maximaal vrijwaren van beekvalleien tegen aantasting). Anderzijds wordt de verdere uitbouw van de dynamiek van het economisch netwerk bewerkstelligd door het uitspelen van de goede ontsluitingsmogelijkheden maar met respect voor de openruimte-verbindingen ter hoogte van de beekvalleien. Het behoud van de beekvalleien van de Demer, de Zwarte Beek en de Mangelbeek, en het uitbouwen van bedrijventerreinen rekening houdend met de draagkracht van de omgeving zijn mogelijke provinciale beleidsthema's.

Figuur 8 - Ruimtelijk concept voor de hoofdruimte 'Netwerk Midden Limburg' (RSPL)

Binnen De Wijers komen een groot aantal natte en droge natuurverbindingengebieden voor (zie Kaart 7 - Juridisch kader natuur) alsook open ruimteverbindingen (zie figuur 9). Deze natuurverbindingen zijn belangrijke migratiecorridors tussen grote natuur(lijke) gebieden zoals bos, vijvers, heide. Het is een provinciale taakstelling om uitwisseling tussen deze gebieden te beschermen en te optimaliseren.

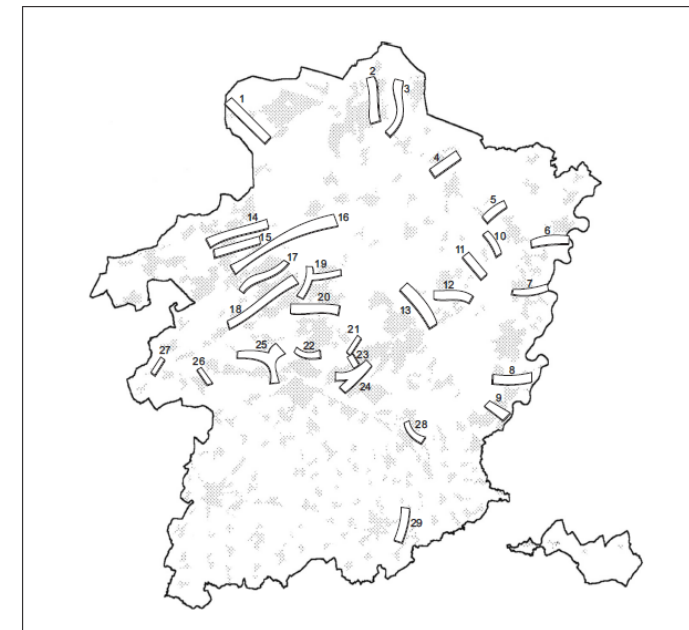
De provincie onderscheidt in de gewenste nederzettingenstructuur hoofddorpen en woonkernen. De gemeenten Helchteren-Houthalen en Heusden-Zolder zijn structuur-ondersteunende gemeenten. Elke gemeente beschikt over een hoofdkern (Heusden, Houthalen, Lummen, Diepenbeek) en verschillende woonkernen. De verdeling van bijkomende woningen wordt in eerste instantie toegedeeld aan het stedelijk gebied. Daarna wordt er onderscheid gemaakt tussen de hiërarchie van de woonkernen in de gemeenten. Kleine woonkernen in het buitengebied kunnen slechts marginaal nieuwe woningen opvangen.

De provincie selecteert het gebied rond Hasselt-Genk als toeristisch-recreatief kerngebied. De mijnstreek (Beringen tot Eisden) als een toeristisch-recreatief netwerk. Genk, Hasselt, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren zijn geselecteerd als toeristisch-recreatieve gemeente. Bokrijk-Kiewit, Kelchtherhoef, Hengelhoef en Circuit-Zolder zijn toeristisch-recreatieve knooppunten type IIa waarbij beperkte uitbreidingen mogelijk zijn. Bijkomende ontwikkelingsperspectieven worden ontwikkeld voor openluchtverblijfsrecreatie, verweving van toerisme en recreatie in agrarische gebieden, lawaaisporten en weekendverblijven.

De Wijers is op provinciaal niveau geen structuurbepalend landbouwgebied. Toch moet er voldoende ruimte zijn voor grondgebonden land- en tuinbouw in verweven open ruimte.

Binnen De Wijers worden de economische ontwikkelingen bepaald door de Vlaamse overheid (ENA, kleinhandelsconcentraties, regionale bedrijventerreinen). Enkel voor het specifiek economisch knooppunt Houthalen-Helchteren zal de provincie de ruimtelijke ontwikkelingskansen bepalen. In alle gemeenten van het buitengebied zijn nieuwe bedrijven van een beperkte omvang mogelijk als ze worden verweven in het woongebied en de draagkracht van de omgeving niet overschrijden.

De gewenste landschappelijke structuur wordt bepaald door het netwerk van valleigebieden, het reliëf, bakens, structurerende lijnelementen, markante terreinovergangen en open ruimte. De provincie wil een actief landschapsontwikkelingsbeleid opzetten voor de mijnstreek (netwerk voormalig Kolenspoor). Ook een aantal structurerende open ruimtes moeten gevrijwaard worden: tussen Heusden / Berkenbos en Zolder (18), tussen Helchteren en Houthalen, en tussen Helchteren / Houthalen en Berkenbos / Zolder (19), tussen Houthalen en Zonhoven langs E314 (20), tussen Zonhoven-Termolen en Klotbroek-Boxbergheide (21), tussen Zonhoven en Hasselt omgeving Kiewit (22); tussen domein Bokrijk en de Maten (23), tussen de Maten en het universitair centrum en langs het Albertkanaal omgeving Godsheide, Rooierheide en Dorpsheide (24), tussen het vijvergebied Midden-Limburg en de Demervallei, tussen de Demervallei en omgeving Kuringen / Sterrebos, de Demervallei tussen Kermt en Stokrooie (25)

Figuur 9 - Open ruimte verbindingen: structurerende open ruimtes die gevrijwaard moeten worden (RSPL)

Gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen (GRS)

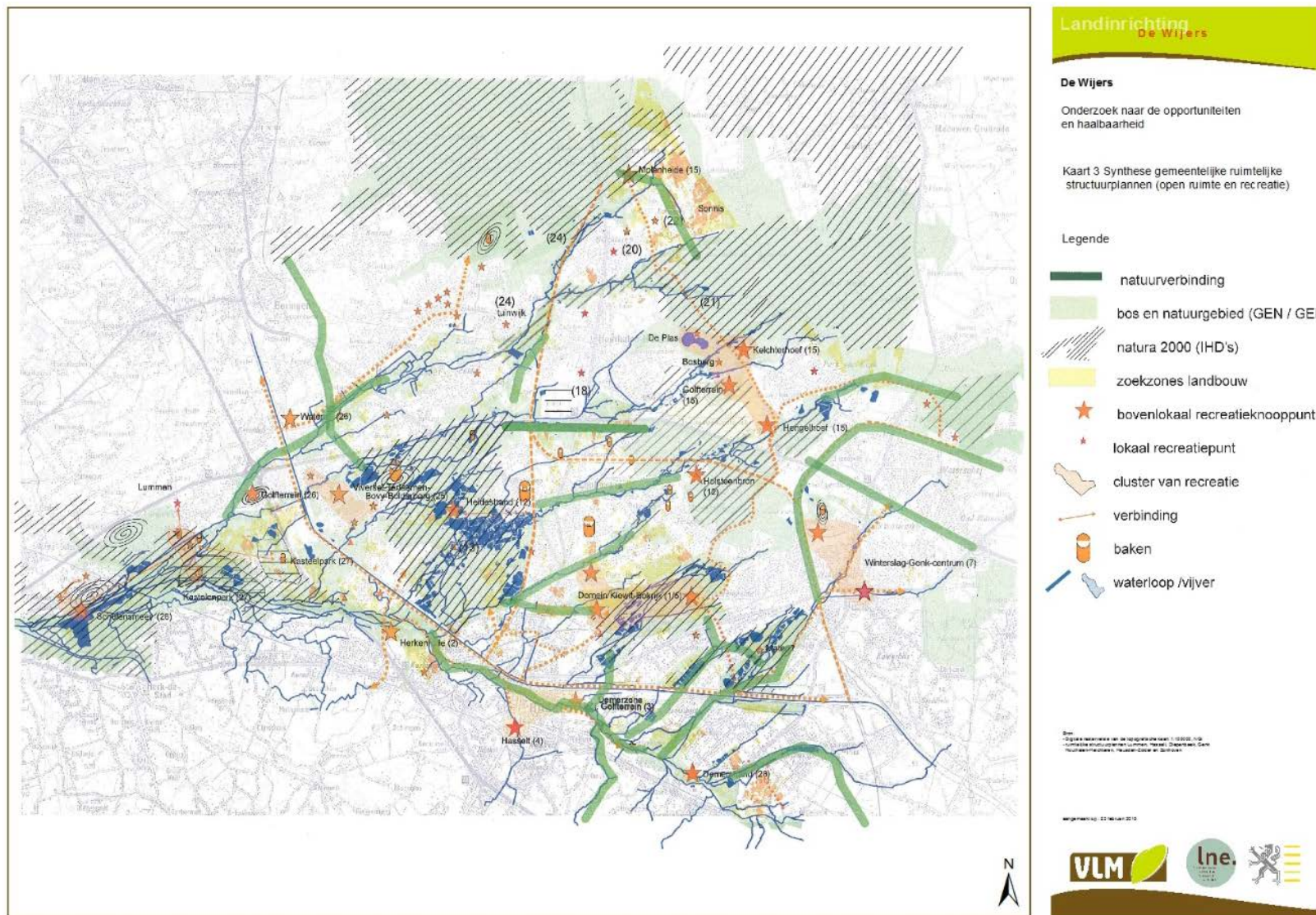
De steden en gemeenten binnen De Wijers hebben allen een goedgekeurd gemeentelijk ruimtelijk structuurplan (Genk – goedgekeurd 09/03/2006, Hasselt – 29/10/2009, Heusden-Zolder – 09/03/2006, Houthalen-Helchteren – 23/12/2009, Zonhoven – 07/05/2009, Diepenbeek - 30/03/2006, Lummen – 01/02/2007) waarbij in het richtinggevend gedeelte de gewenste ruimtelijke structuur voor de gemeente op lange termijn wordt uitgetekend.

De elementen in deze richtinggevende delen die betrekking hebben op de gewenste open ruimte structuur (landbouw, natuur, bos en water) en recreatie worden gesynthetiseerd voor De Wijers in kaart 3.

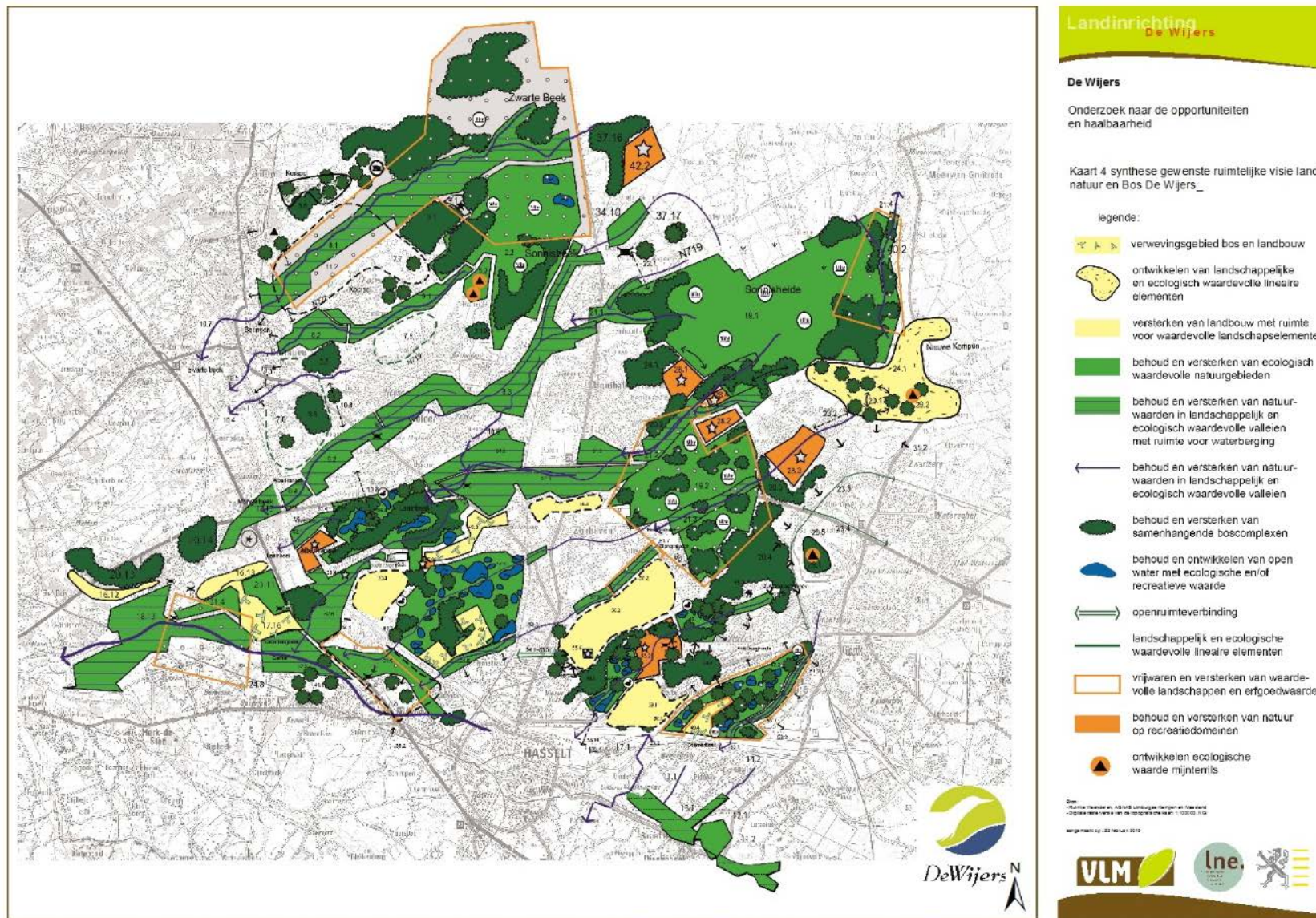
Afbakening van de Gebieden van de Natuurlijke en Agrarische Structuur (AGNAS)

De gebiedsvisie voor De Wijers bouwt verder op de visie op de gewenste ruimtelijke structuur voor landbouw, natuur en bos die de Vlaamse overheid in 2008 uitwerkte in het AGNAS-proces voor de regio “Limburgse Kempen en Maasland” waartoe De Wijers behoort. Op 12 december 2008 nam de Vlaamse Regering kennis van deze visie en keurde ze de herbevestiging van de gewestplannen voor ca. 16.000 ha agrarisch gebied, waarvan zo’n 520 ha gelegen in De Wijers, goed. Ook werd een operationeel uitvoeringsprogramma goedgekeurd met de geplande gewestelijke RUP’s voor de verdere gebiedsgerichte afbakening van de resterende landbouw-, natuur- en bosgebieden op lange termijn. In 2010 werd een coördinatieplatform opgericht waarin de verschillende beleidsdomeinen vertegenwoordigd zijn, dat jaarlijks strategisch bepaalt voor welke gebieden de opmaak van RUP’s kan starten. Binnen De Wijers is, sinds in 2005 het gewestelijk RUP ‘Onderdelen van de Grote Eenheid Natuur ‘Schulensbroek’ definitief werd vastgesteld, geen RUP in het kader van AGNAS meer opgestart.

De visie op de gewenste ruimtelijke structuur werd opgebouwd rond verschillende ruimtelijke concepten die teruggevonden kunnen worden op Kaart 4 voor De Wijers. Het landinrichtingsproject De Wijers zal mee uitvoering geven aan de realisatie van deze ruimtelijke concepten op verschillende strategische locaties.

Kaart 3 - Synthese van de elementen met betrekking tot de gewenste openruimte- (landbouw, natuur, bos en water) en recreatiestructuur in De Wijers op basis van de goedgekeurde gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen

Kaart 4 - Visie op de gewenste ruimtelijke structuur voor landbouw, natuur en bos (AGNAS, 2008)

Relevante RUP's en BPA's

In uitvoering van de structuurplannen op Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau, worden Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (RUP's), en vroeger Algemene/Bijzondere Plannen van Aanleg (APA's en BPA's), opgemaakt op de drie niveaus. Samen met het gewestplan, geven deze RUP's en BPA's in stedenbouwkundige voorschriften aan welke activiteiten in een gebied mogen plaatsvinden en hoe het gebied ingericht en beheerd moet worden.

De Bijzondere Plannen van Aanleg (BPA's) en Ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's) worden in het landinrichtingsproject De Wijers als randvoorwaarde gehanteerd bij de planvorming van concrete maatregelen.

Meer in het bijzonder zijn de volgende RUP's binnen het plangebied vermeldenswaardig (voor een aanduiding van alle RUP's zie kaart 2):

Gewestelijk:

- 'Afbakening van het regionaal stedelijk gebied Hasselt-Genk' (goedgekeurd 20/06/2014) met onder andere een deelplan voor de campus Diepenbeek (zie 0).
- 'Closing the Circle' te Houthalen-Helchteren in opmaak (openbaar onderzoek afgerond 14/08/2014) waarbij de ontwikkeling van een natuurgebied voorzien wordt na het opgraven van de aanwezige afvalstoffen.
- 'De Noordzuidverbinding N74 gekoppeld aan de ontwikkeling van een ecologische corridor (voorlopig vastgesteld 4/04/2014)' (zie 0)
- Het ENA (zie 0) met onder andere het GRUP 'Insteekhaven Lummen' in opmaak.
- Voorziene opmaak gewestelijke RUP's in het kader van Spartacus Lijn 2 en 3 (zie 0).

Provinciaal:

- Opmaak van het PRUP 'Hengelhof' (planMER lopende) voor een grootschalige toeristische-recreatieve ontwikkeling in evenwicht met natuurontwikkeling.

Gemeentelijk:

Binnen De Wijers zijn 44 gemeentelijke RUP's definitief goedgekeurd (status januari 2015) en enkele in opmaak, waarvan slechts enkele (deels) in functie van natuurontwikkeling zoals het gemeentelijk RUP 'Dautenweyers' te Diepenbeek (goedgekeurd 12/01/2012), 'zone voor natuurontwikkeling de Maten' (goedgekeurd 29/07/2010) te Genk en het RUP 'Ecologische verbindingen fase 1' te Genk (in opmaak, incl. masterplan) of in functie van lokale recreatiemogelijkheden.

1.1.9 Erfgoed

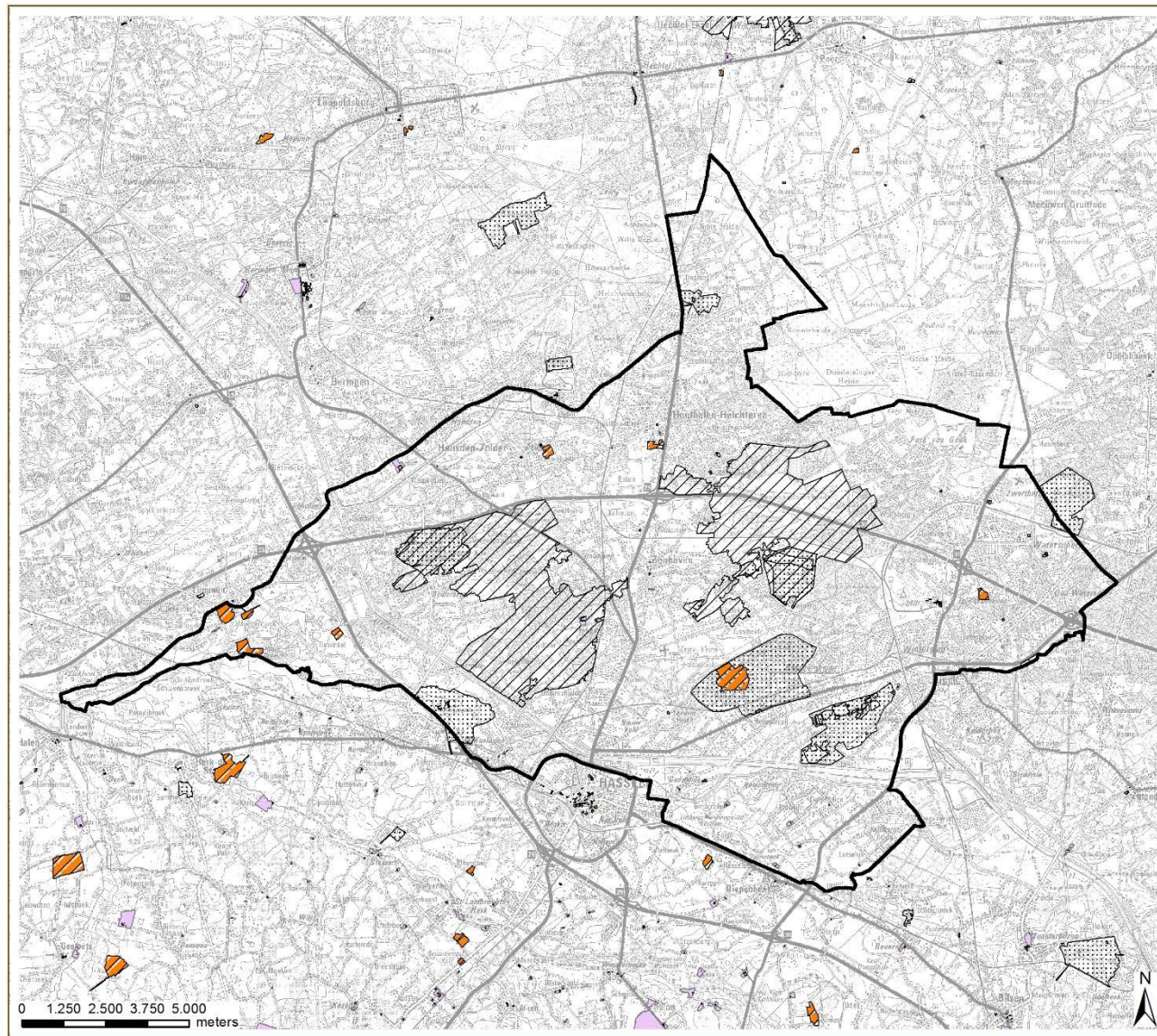
Vanaf 01.01.2015 is het nieuwe onroerenderfgoeddecreet⁷ in werking getreden. Het Onroerenderfgoeddecreet voorziet **vier mogelijke beschermingsstatuten**: een beschermd monument, een beschermd cultuurhistorisch landschap, een beschermd stads- of dorpsgezicht en een beschermde archeologische site. Beschermd onroerend erfgoed moet minimaal in de staat blijven waarin het zich bevond op moment van de bescherming.

Binnen de perimeter van de verschillende voorgestelde landinrichtingsprojecten zijn beschermde monumenten, landschappen, stads- en dorpsgezichten gelegen.

- Beschermd monument. Hierin zijn verschillende kerken, molens, hoeves, huizen, hotels, steenkoolmijnen, abdijen, .. opgenomen.
- Beschermd stads – of dorpsgezicht. Hierin zijn verschillende kapellen, kastelen, vakwerkhoeves, omgevingen en molens opgenomen.
- Beschermd cultuurhistorisch landschap
 - o De Holsteen
 - o Domein van Terlamen en Bolderberg
 - o Omgeving Waterslot Ter Dolen
 - o Natuurreservaat de Maten – De vijvers
 - o Kapel Ter Eyken en omgeving
 - o Militair domein Molenheide
 - o Omgeving Abdij van Herckenrode
 - o Domein van Bokrijk
 - o De vallei van de Dorpsbeek
 - o Het Welleke
 - o Ballewijers – Slangebeekbronnen
 - o Steenkoolterills van Waterschei
- Beschermde archeologische site. Deze zijn niet gelegen binnen de perimeter van De Wijers.

De landschapsatlas geeft een overzicht van historische landschapselementen, structuren en gehelen. Hierin vind je onder meer de 'ankerplaatsen' terug. Dat zijn vanuit een erfgoedperspectief de meest waardevolle landschappelijke ensembles. In het verleden konden ankerplaatsen aangeduid worden. Met het nieuwe decreet is een 'aanduiding' niet meer mogelijk; wel kunnen alle items uit de landschapsatlas vastgesteld worden. Ankerplaatsen die onder de oude regelgeving werden aangeduid zijn in het nieuwe decreet gelijkgesteld met een item uit de vastgestelde landschapsatlas en met een onroerenderfgoedrichtplan. Dit laatste is een instrument uit het nieuwe onroerenderfgoeddecreet. Een onroerenderfgoedrichtplan laat toe de ontwikkeling van het onroerend erfgoed geïntegreerd te benaderen en in samenspraak met andere sectoren en bestuursniveaus verschillende doelstellingen te formuleren.

⁷ Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 werd op 17 oktober 2013 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Op 16 mei 2014 werd het 'Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet' goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

Kaart 5 - Juridisch kader erfgoed

Landinrichting
De Wijers

De Wijers
Onderzoek naar de
opportuniteiten en haalbaarheid

Kaart 5: Juridisch kader
Erfgoed

Legende

- Perimeter De Wijers
- Beschermde archeologische zones
- Beschermd monument
- Beschermd stad - en dorpsgezicht
- Beschermd cultuurhistorisch landschap
- Definitieve ankerplaatsen

Bron:
- Vectoriële versie van de Beschermde landschappen, Onroerend Erfgoed (2012)
- Definitieve ankerplaatsen, Onroerend Erfgoed
- Rasterversie van de Topografische kaart in zwartwit en op schaal 1/100.000, NGI, opname 1986-1990 (GDI-Vlaanderen)

aangemaakt op : februari 2015

VLM lne.

Met het M.B. van 12 december 2013 werden twee ankerplaatsen binnen het projectgebied definitief aangeduid:

- Vijver- en heidegebied rond de bovenbeek van de Laambeek, Roosterbeek en Slangebeek te Houthalen-Helchteren en Zonhoven
- Vijvergebied tussen Laambeek en Slangebeek te Heusden-Zolder, Zonhoven en Hasselt

Door het opmaken van een RUP kunnen deze ankerplaatsen omgevormd worden tot erfgoedlandschappen. Aan erfgoedlandschappen zijn rechtsgevolgen verbonden, meer bepaald de stedenbouwkundige voorschriften uit het betrokken RUP.

1.1.10 Landbouw

De juridische context voor de landbouw wordt hoofdzakelijk gevormd door de implementatie van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB 2020) dat van kracht werd op 1 januari 2015. Het nieuwe GLB legt een aantal vergroeningsmaatregelen op voor elke landbouwer. Voor deze maatregelen zijn er binnen De Wijers naar alle verwachting een groot aantal aanknopingspunten te vinden die de landbouwers ten goede kunnen komen. Eveneens zullen het huidige Mestactieplan (MAP 4) en het toekomstige MAP 5 bepalend zijn voor de wisselwerking tussen de bedrijven en hun omgeving.

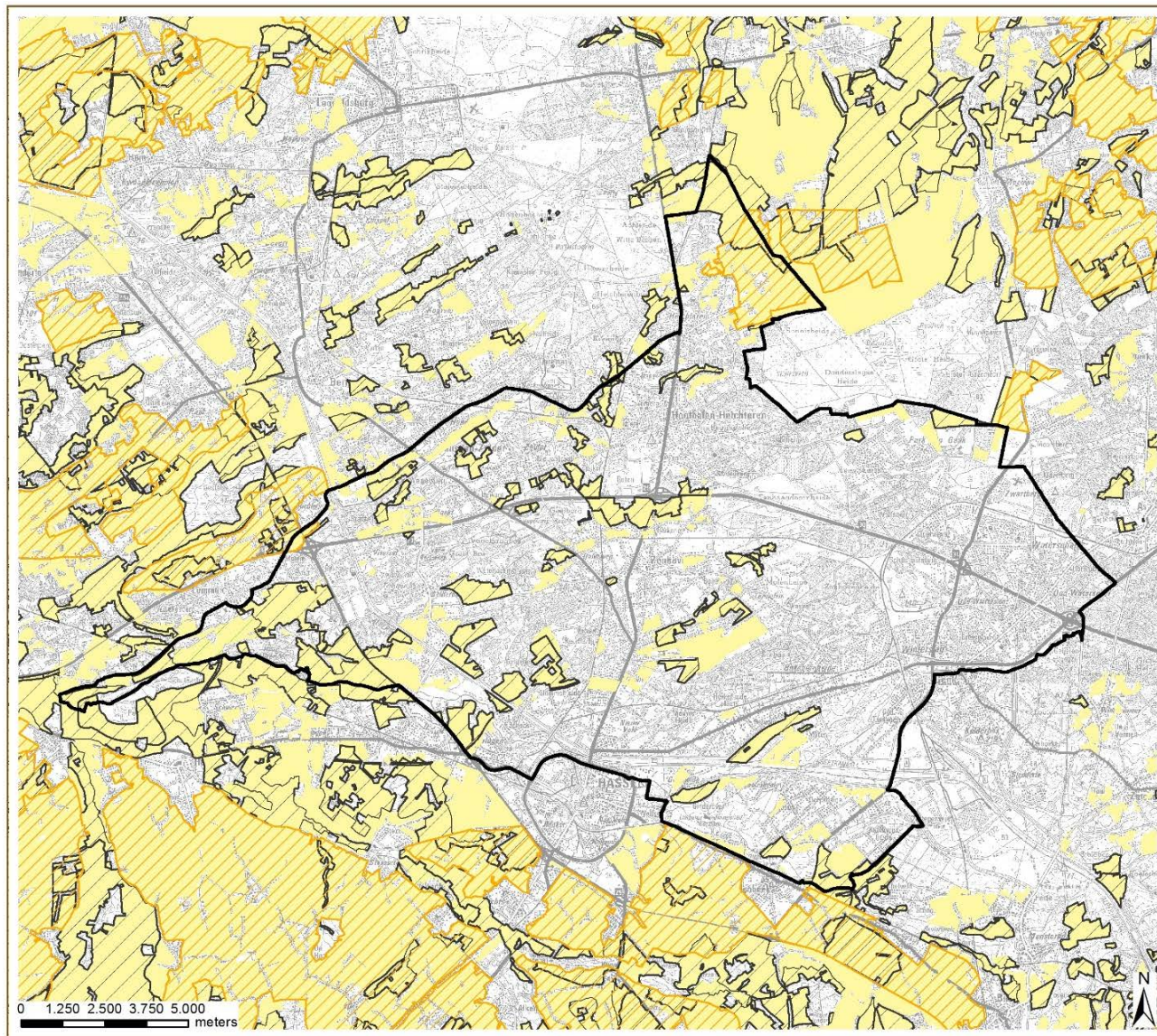
De recent in voege getreden programmatische aanpak stikstof (PAS) heeft een grote invloed op de milieuvergunningsverlening van landbouw- (en andere) bedrijven in de buurt van actuele habitats en zoekzones. Binnen De Wijers zijn er 10 bedrijven die op dit moment een significante impact ondervinden van de PAS (oranje bedrijven). Deze bedrijven zullen bij een milieuvergunningsaanvraag maatregelen moeten nemen om de uitstoot van ammoniak substantieel te verminderen. In het kader van de PAS wordt er momenteel ook een inrichtingsnota (landinrichting spoor 2) opgemaakt om de oranje bedrijven te ondersteunen.

Op basis van het gewestplan heeft 4823 ha in De Wijers een agrarische bestemming. Door de uitvoering van zowel gemeentelijk als gewestelijke RUP's verkleint deze oppervlakte tot 4646 ha.

De oppervlakte herbevestigd agrarisch gebied is zeer beperkt in De Wijers, deze bedraagt ongeveer 520 ha en is hoofdzakelijk gelegen ten noordoosten van Helchteren (zie kaart 6). De verdere afbakening van de gebieden van de natuurlijke en agrarische structuur gebeurt via het AGNAS proces waarin gebiedsgericht landbouw, natuur en bos gelijktijdig worden afgewogen (zie 1.1.8). De agrarische ambities van het AGNAS proces binnen De Wijers lijken echter beperkt te zijn.

Binnen De Wijers zijn er 38 landbouwbedrijven waarvan de bedrijfsleiders minstens 50% van hun inkomsten uit landbouwactiviteiten halen. In totaal zijn er 213 landbouwers geregistreerd. Binnen De Wijers wordt er 4552 ha landbouw geregistreerd (inclusief natuurbeheer). Dit lijkt vrij goed overeen te komen met de 4646 ha agrarisch gebied die hoger werd aangehaald. Wanneer we echter de geregistreerde percelen onder de loep⁸ nemen blijkt dat er 2043 ha niet in agrarisch gebied ligt. Er is dus een uitgesproken probleem van zonevreemdheid, enerzijds van landbouw die niet in agrarisch gebied ligt, anderzijds van andere activiteiten in agrarisch gebied (2031 ha).

⁸ "Eindrapport Landbouw en zonevreemdheid in De Wijers", Vlaamse Landmaatschappij - Stan Forier, 2013

Landinrichting
De Wijers

De Wijers

Onderzoek naar de
opportuniteiten en haalbaarheid

Kaart 6: Juridisch kader
Landbouw

Legende

- Perimeter De Wijers
- Herbevestigd agrarisch gebied

Gewestplan

- agrarische gebieden
- landschappelijk waardevolle gebieden
- agrarische gebieden (ecologisch belang)

Bron:

- Vectoriële versie van het Gewestplan, Dept. RWO, Afdeling Ruimtelijke Planning, 2002 (bijgewerkt 2011) (AGIV)
- Herbevestigde gebieden gewestplan en actieggebieden afbakeningsprocessen, toestand 23/07/2010 (Dept. RWO, Afdeling Ruimtelijke Planning, 2010)
- Rasterversie van de Topografische kaart in zwartwit en op schaal 1/100.000, NGI, opname 1986-1990 (GDI-Vlaanderen)

aangemaakt op : februari 2015

VLM **lne.**

Kaart 6 - Juridisch kader landbouw

Verder onderzoek wijst uit dat de zonevreemde activiteit in agrarisch gebied voor 40% bestaat uit harde bestemmingen zoals bebouwing, vertuining en wegen. Vergroening (bos, struweel, braak) komt op de tweede plaats met zo'n 34% terwijl recreatieve activiteiten 11% van deze oppervlakte innemen. Samenvattend kan gesteld worden dat 60% van de oppervlakte met zonevreemde activiteit in agrarisch gebied permanent verloren is voor de landbouw. Naast zonevreemdheid is ook versnippering een groot probleem.

Het erosiebesluit regelt het tegengaan van bodemerosie en de opmaak van erosiebestrijdingsplannen. In het projectgebied zijn quasi geen erosiegevoelige percelen gelegen.

1.1.11 Natuur

Binnen Vlaanderen zijn een aantal speciale beschermingszones aangeduid die mee vorm geven aan een Europees Natura – 2000 netwerk. Er komen verschillende voor binnen de invloedssfeer van het projectgebied.

Voor de *habitatrictlijngebieden* betreft het volgende zones:

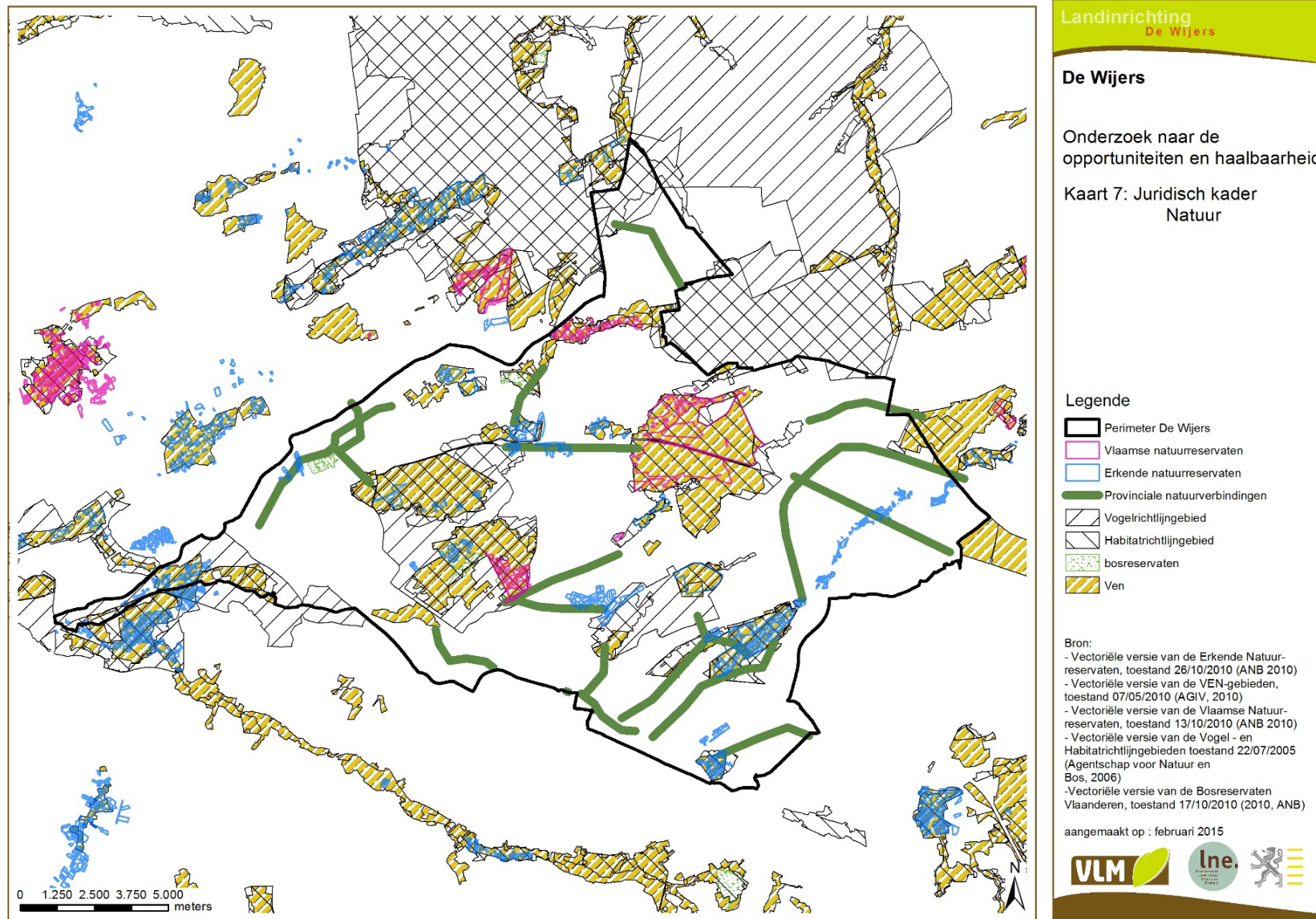
- De Maten;
- Mangelbeek en heide- en vengebieden tussen Houthalen en Gruitrode (gedeeltelijk);
- Valleien van de Laambeek, Zonderikbeek, Slangebeek en Roosterbeek met vijvergebieden en heiden;
- Demervallei (gedeeltelijk);
- Jekervallei en bovenloop van de Demervallei (gedeeltelijk);
- Vallei – en brongebieden van de Zwarte Beek, Bolisserbeek en Dommel met heide en vengebieden (gedeeltelijk).

Voor de *vogelrichtlijngebieden* betreft het volgende zones:

- De Demervallei (gedeeltelijk);
- Militair domein en de vallei van de Zwarte Beek (gedeeltelijk);
- Bokrijk en omgeving
- Het vijvercomplex van Midden-Limburg;
- Houthalen – Helchteren, Meeuwen – Gruitrode en Peer (gedeeltelijk);
- De Maten

Voor deze 'Europese natuur' zijn specifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD's) opgemaakt. Deze werden vertaald in maatregelen die nodig zijn om Europees beschermde habitats en soorten in een speciale beschermingszone (SBZ) duurzaam te beschermen zoals opgelegd in de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn. Voor elke SBZ ligt nu vast hoeveel habitatoppervlakte of welke populatiegrootte voor soorten er nodig is en welke de vereiste kwaliteit of welke de vereiste milieuomstandigheden zijn om de gunstige staat van instandhouding voor die gebieden te

garanderen. Op 24 april 2014 heeft de Vlaamse Regering de instandhoudingsdoelstellingen voor de betrokken Natura 2000 – gebieden goedgekeurd.

Kaart 7 - Juridisch kader natuur

Bovenstaande heeft juridische consequenties naar enerzijds randvoorwaarden voor de uitvoering van inrichtingswerken, in zoverre deze een betekenisvolle aantasting van het betrokken Natura 2000 – gebied tot gevolg heeft, anderzijds worden mogelijkheden gecreëerd om binnen een landinrichtingsproject maatregelen te treffen die bijdragen aan het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen van de betrokken Natura 2000 – gebieden.

Daarnaast komen er verschillende **VEN-gebieden** (al dan niet gedeeltelijk) voor binnen de perimeter:

- De Mangel – en Winterbeek (gedeeltelijk)
- De Klaverberg en Heiderbos (gedeeltelijk)
- Middenloop Demer
- De Pomperik – Dorpsbeemden
- Het Vijvergebied Midden – Limburg
- De Teut – Terhaagdoornheide
- Het Schulensbroek (gedeeltelijk)

In het projectgebied zijn verschillende **Vlaamse of erkende natuurreservaten** gelegen:

- Ten Haagdoornheide
- Teut
- Platweyers
- Welleken
- Mangelbeekvallei
- Laambeekvallei
- Schansbeemden
- Schulensbroek
- Laambeekvallei
- Rode vijvers
- Dauteweyers
- Wik
- De Maten
- Stiemerbeekvallei

Natuurreservaten zijn ecologisch zeer waardevolle plekken in Vlaanderen. Ze genieten daarom extra bescherming. Er moet een passend beheerplan worden voorgelegd om het gebied verder te bewaren en te ontwikkelen. Dit plan beschrijft het natuurgebied in zijn geheel en geeft aan welke beheermaatregelen voorzien moeten worden. De Vlaamse regelgeving inzake natuurbehoud vindt haar decretale basis in het decreet natuurbehoud⁹.

De Vlaamse regelgeving inzake bossen vindt haar decretale basis in het Bosdecreet¹⁰. Dit decreet is gericht op het behoud, de bescherming, het beheer en het herstel van bossen en hun natuurlijk milieu, alsook op de aanleg van bossen. Er zijn drie **bosreservaten** gelegen binnen het plangebied van De Wijers: Op den Aenhof (Heusden-Zolder), Melisbeek – Viversel (Lummen/Heusden-Zolder) en Galgenberg (Hasselt). De bosreservaten zijn gericht op het verhogen van de biodiversiteit en laten de natuur (volledig) zijn gang gaan.

Het bestaan van **bosbeheerplannen, natuurrichtplannen en strikt te beschermen soorten** zal bij de planvorming van concrete maatregelen binnen de landinrichtingsprojecten worden nagekeken en als randvoorwaarde dienen.

⁹ Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, gewijzigd door het decreet van 9 mei 2014 tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos.

¹⁰ Bosdecreet van 13 juni 1990, gewijzigd door het decreet van 9 mei 2014 tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos.

1.1.12 Water

De Wijers behoort tot het stroomgebied van de Schelde en volgt in het oosten ongeveer de waterscheiding met het stroomgebied van de Maas. Het merendeel van de waterlopen in het gebied ontspringen op de steilrand van het Kempisch plateau en stromen in zuidwestelijke richting naar de demervallei waarin ze uitmonden. De belangrijkste waterlopen in het gebied zijn de complexen Mangelbeek/Laambeek, Roosterbeek/Slangbeek, Zusterkloosterbeek/Stiernerbeek en Demer.

Het decreet Integraal Waterbeleid¹¹ vormt het juridisch kader voor het integraal waterbeleid in Vlaanderen. De Wijers zijn opgenomen in de beleidsplannen van het integraal waterbeleid, zowel op bekken niveau (Demerbekken), als deelbekkenniveau (deelbekkens van de Boven – Demer, Midden – Demer, Mangelbeek en Zwarte Beek).

Er is een nieuwe generatie stroomgebiedplannen (SGBP) in opmaak. In het ontwerpplan voor het stroomgebiedbeheerplan van de Schelde, dat onderworpen werd aan een openbaar onderzoek tussen juli 2014 en januari 2015, zijn meerdere belangrijke bekken specifieke aspecten opgenomen met een directe relatie tot De Wijers.

Speerpuntgebieden zijn afstroomgebieden van Vlaamse oppervlaktewaterlichamen waarvoor de goede toestand haalbaar wordt geacht tegen 2021 mits gerichte inspanningen. Er dient dus prioritair ingezet te worden op deze speerpuntgebieden. In De Wijers zijn er geen speerpuntgebieden aangeduid. De projectperimeter De Wijers overlapt met zeer kleine delen van de speerpuntgebieden Zwarte Beek, Demer I (Demerbekken) en van de speerpuntgebieden Abeek en Bosbeek in het Maasbekken.

Ook zijn er in het SGBP Demer aandachtsgebieden aangeduid. Dit zijn afstroomgebieden van Vlaamse oppervlaktewaterlichamen waar de goede toestand ofwel in een latere fase (tegen 2017) haalbaar geacht wordt of waar een sterke lokale dynamiek aanwezig is om acties uit te voeren die een aanzienlijke verbetering van de toestand kunnen realiseren. In De Wijers zijn er een tweetal aandachtsgebieden aangeduid, namelijk de afstroomgebieden van Mangelbeek en Demer II (inclusief Zusterkloosterbeek en Stiernerbeek).

Voor de realisatie van de doelstellingen in speerpuntgebieden en aandachtsgebieden wordt gebruik gemaakt van gebiedsgericht overleg. De Wijers wordt hier aangeduid als een reeds bestaand integraal project met overlegstructuren die hiervoor gebruikt kunnen worden.

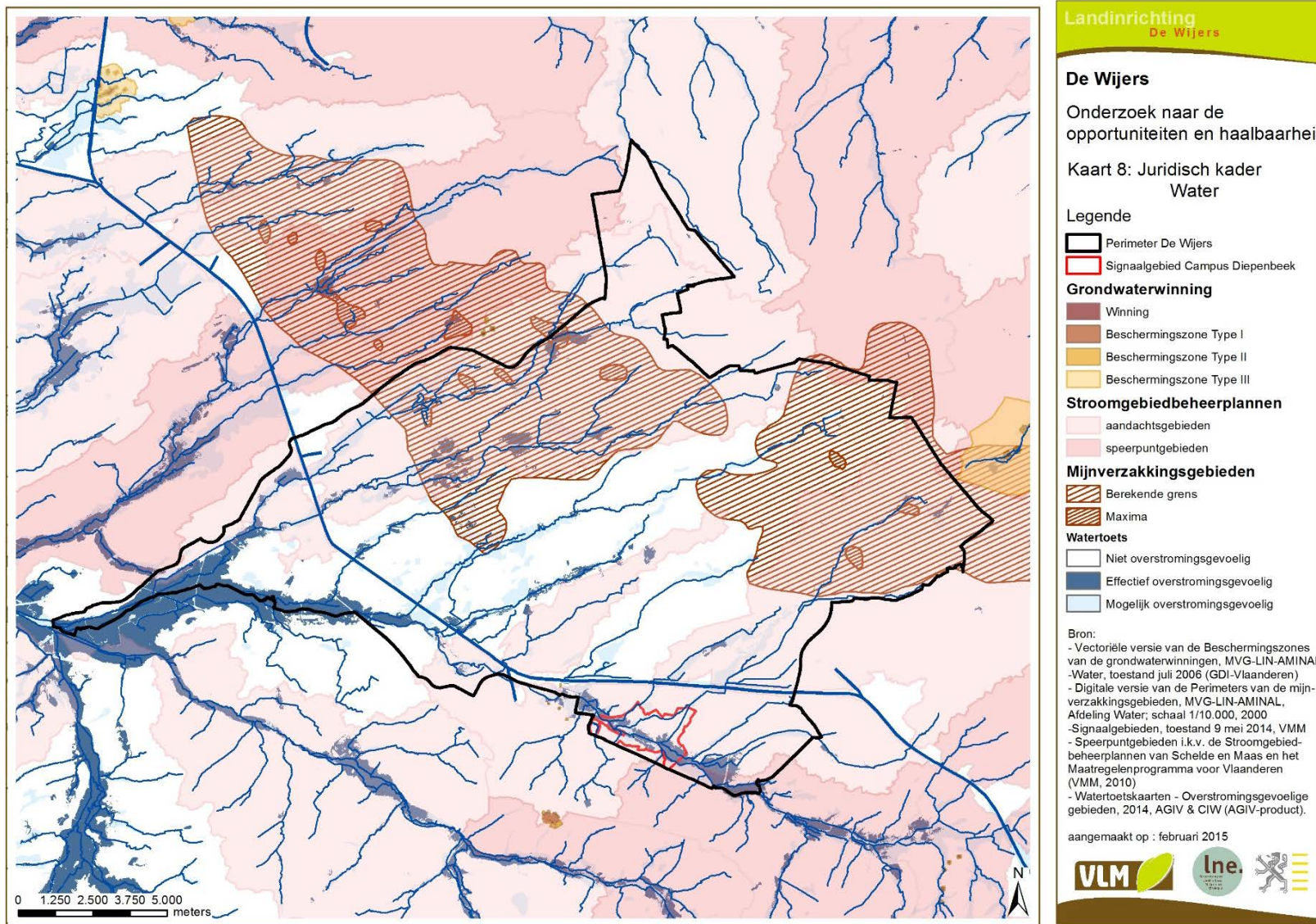
In het SGBP Schelde, en meer bepaald in het bekken specifiek deel voor de Demer zijn er verder nog meer aandachtspunten en acties opgenomen die rechtstreeks of indirect mee uitvoering geven aan de doelstelling van De Wijers. Voor meerdere van deze acties kunnen binnen het kader van het landinrichtingsproject De Wijers initiatieven genomen worden om deze doelstellingen mee te helpen realiseren. De watertoets is steeds van toepassing bij uitvoering van (deze) maatregelen, maar ook de landinrichtingsplannen zijn als planfiguren watertoetsplichtig.

¹¹ Decreet Integraal Waterbeleid¹¹ van 18 juli 2003, gewijzigd door het wijzigingsdecreet Integraal Waterbeleid van 19 juli 2013

Langs de Demervallei en meerdere van de zijlopen zijn binnen het projectgebied De Wijers aanzienlijke oppervlaktes overstromingsgevoelig. Grotere gebieden situeren zich in het samenvloeiingsgebied van Demer, Gete, Herk en Velpe in de omgeving van Schulensbroek enerzijds en de Demervallei stroomopwaarts Hasselt anderzijds. Dit laatste gebied is door de Vlaamse Regering aangeduid als signaalgebied (signaalgebied Campus Diepenbeek) in de eerste reeks van signaalgebieden. Dit signaalgebied wordt verder besproken in 0 Processen op strategisch niveau. Voor enkele andere gebieden loopt momenteel de aanduidingsprocedure als signaalgebied. Binnen het projectgebied De Wijers zijn geen overstromingsgebieden, noch oeverzones afgebakend.

Er liggen (met uitzondering van één put van de winning “Hasselt” geen **grondwaterwinningen** of **beschermende waterwingebieden** binnen de projectperimeter, maar er net buiten liggen wel meerdere winningsgebieden (de grondwaterwinningen As, Heusden-Zolder, Trekschuren).

Het **focusgebied nitraat** omvat de gebieden waarvoor op basis van metingen een slechte waterkwaliteit van grondwater en/of oppervlaktewater werd vastgesteld. In die gebieden gelden lagere nitraatresidudrempelwaarden en gaan de begeleidende maatregelen sneller in. Voor 2015 is het noordelijk deel van het projectgebied (delen van Mangelbeekvallei in Heusden-Zolder en Houthalen – Helchteren) en het zuidoostelijk deel (delen van Demer II te Genk en Diepenbeek) gelegen binnen het focusgebied.

Kaart 8 - Juridisch kader water

Grote delen van het projectgebied zijn gelegen binnen **mijnverzakkingsgebieden**. Mijnverzakkingsgebieden worden gekenmerkt door een verstoring van de topografie die veroorzaakt is door verzakkingen in de bodem en ondergrond in de omgeving van de Limburgse steenkoolmijnen. Bij het verlenen van machtigingen die verontreinigen van de ondergrond kunnen veroorzaken wordt hiermee rekening gehouden. Daarnaast kan de waterbeheersing in dergelijke gebieden slechts door menselijk ingrijpen verzekerd worden.

2 Lopende, geprogrammeerde en gewenste projecten op het vlak van inrichting en beheer

Met het oog op de opmaak van het onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid werd in de loop van 2014 een brede groep actoren die actief zijn in De Wijers gecontacteerd en bevraagd. Vele van deze organisaties (16) zijn al sinds de opstart in 2007 bij het project De Wijers betrokken en zetelen in de stuurgroep van De Wijers. Deze organisaties werden in samenhang met het ruimere uitvoeringsprogramma De Wijers gehoord. Andere relevante organisaties buiten het partnerschap De Wijers werden specifiek voor dit onderzoek bevraagd (**zie bijlage 1: overzicht van overlegmomenten met organisaties buiten het partnerschap De Wijers**).

Het gaat om volgende partners:

- Agentschap voor Natuur en Bos (stuurgroeplid)
- Agentschap Landbouw en Visserij
- Departement Onroerend Erfgoed
- Departement Ruimte Vlaanderen (stuurgroeplid)
- De Provincie Limburg (met de gouverneur als voorzitter van de Stuurgroep De Wijers)
- Gemeente Diepenbeek (stuurgroeplid)
- Stad Genk (stuurgroeplid)
- Stad Hasselt (stuurgroeplid)
- Natuurpunt vzw (stuurgroeplid)
- Regionaal Landschap Lage Kempen vzw (stuurgroeplid)
- Toerisme Limburg vzw (stuurgroeplid)
- Departement Mobiliteit en Openbare Werken
- Vlaamse Milieumaatschappij
- De Lijn
- NV De Scheepvaart
- Gemeente Heusden – Zolder (stuurgroeplid)
- Gemeente Houthalen – Helchteren (stuurgroeplid)
- Gemeente Lummen (stuurgroeplid)
- Gemeente Zonhoven (stuurgroeplid)
- Limburgs Landschap vzw (stuurgroeplid)
- Boerenbond (stuurgroeplid)
- European Landowners' Organization (stuurgroeplid)

Elk van de partners werd uitvoerig bevraagd naar reeds lopende, geprogrammeerde en prioritair gewenste projecten. Voor de gewenste projecten werd eveneens gepeild naar de gewenste ondersteuning: behoeften rond planvorming, behoeften met betrekking tot een grondenbank, behoeften op het vlak van coördinatie

Op deze manier werd voor het projectgebied De Wijers een belangrijke input verkregen van door verschillende partners gewenste ondersteuning bij projecten.

Bijlage 2 bevat een lijst met (potentiële) gewenste, lopende en geprogrammeerde projecten waar een mogelijke link met inrichting en beheer in de open ruimte van De Wijers bestaat. Deze acties maken onderdeel uit van het bredere uitvoeringsprogramma dat het partnerschap De Wijers op 3 maart 2016 officieel goedkeurde.

3 Voorstel landinrichtingsprojecten in De Wijers

Dit onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid omvat meerdere landinrichtingsprojecten. De verschillende landinrichtingsprojecten vertrekken vanuit een globale visie op het volledig gebied De Wijers. De perimeters voor de landinrichtingsprojecten vallen in grote mate samen met de afbakening van het gebiedsgericht project De Wijers. In een aantal deelgebieden wordt er geen inzet van het instrument landinrichting voorzien. In alle landinrichtingsprojecten staan de 4 uitdagingen van De Wijers centraal. Elk landinrichtingsproject wordt uitgewerkt via één of meerdere landinrichtingsplannen, afhankelijk van de complexiteit en de nood aan fasering.

Beekvalleien vormen de basis van De Wijers. Deze worden gebruikt om twee landinrichtingsprojecten te definiëren, voornamelijk vertrekkende vanuit de fysische geografie en hydrologie. Een eerste betreft het oostelijk deel van De Wijers, nl. Stiemerbeek/Zusterkloosterbeek. Een tweede betreft het westelijk deel van De Wijers, nl. Roosterbeek/Mangelbeek.

Daarnaast wordt een derde landinrichtingsproject voorgesteld dat overkoepelend voor De Wijers gericht is op **mens en beleving**.

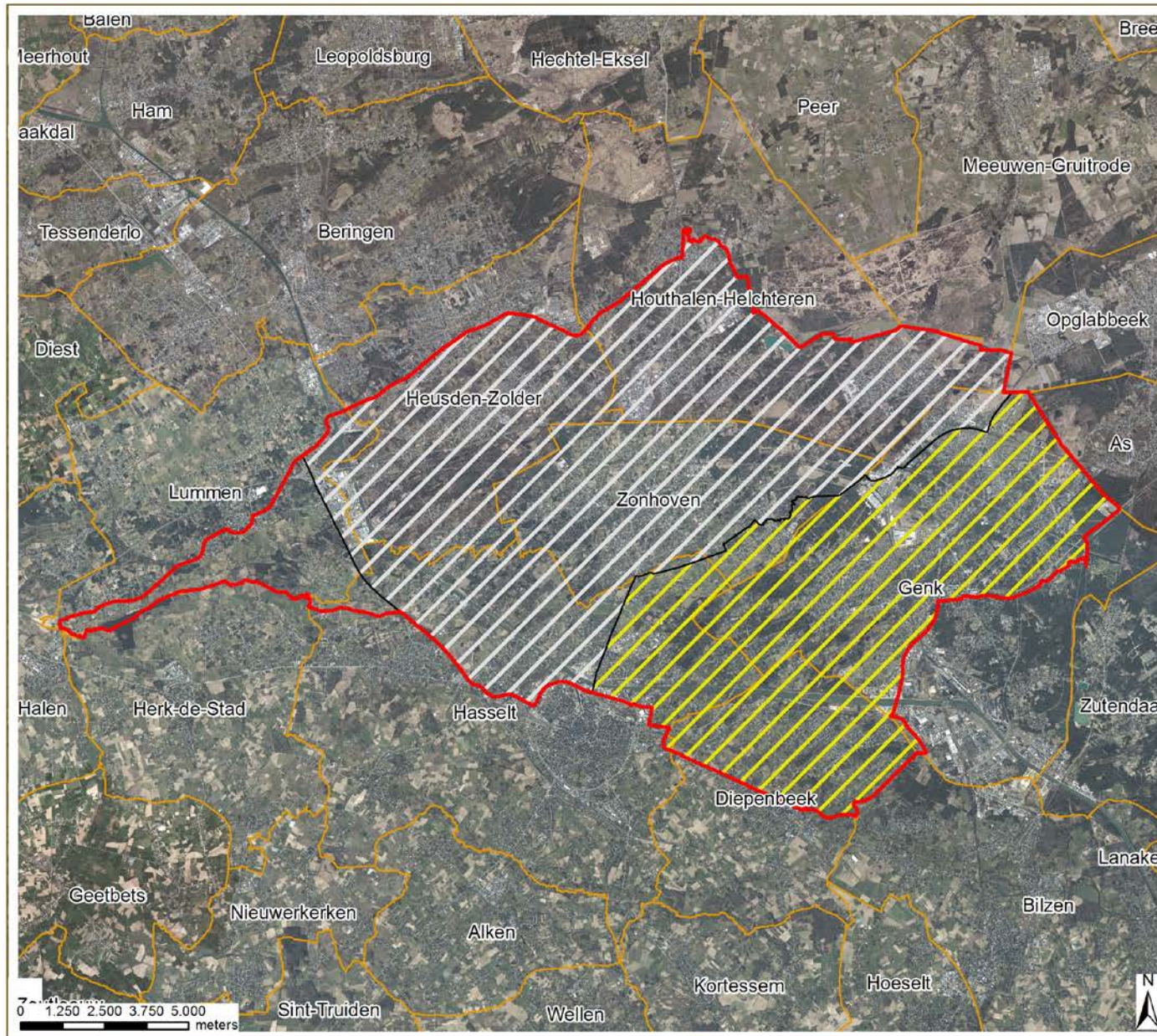
Deze opsplitsing zorgt ervoor dat er duidelijk afgebakende planbegeleidingsgroepen opgericht kunnen worden die elkaar inhoudelijk beperkt overlappen. De bijdrage van de partners wordt op deze manier optimaal verzilverd.

Bovendien voorzien we in de startfase van het project ook jaarlijks oproepen voor de realisatie van ‘**uitvoeringsinitiatieven**’. Via deze weg kunnen partners quick wins in het gebied realiseren in en rond toekomstige LIP's. Op die manier komen we toch al tot zichtbare resultaten op terrein in de ontwerpfase van de LIP's.

Er worden bijgevolg volgende drie landinrichtingsprojecten voorgesteld:

1. **Landinrichtingsproject “De Wijers – Roosterbeek Mangelbeek” (14.392 ha)**
2. **Landinrichtingsproject “De Wijers – Stiemerbeek Zusterkloosterbeek” (9.240 ha)**
3. **Landinrichtingsproject “De Wijers – Beleven” (25.118 ha)**

De perimeters van de drie voorgestelde landinrichtingsprojecten staan weergegeven op **Kaart 9**. De verschillende landinrichtingsprojecten worden verder beschreven en gemotiveerd.

Landinrichting
De Wijers

De Wijers
Onderzoek naar de
opportuniteit en de haalbaarheid

Kaart 9: Perimeters
landinrichtingsprojecten
De Wijers

Legende

- 'De Wijers- Beleven'
- 'De Wijers - Stiermerbeek
Zusterkloosterbeek'
- 'De Wijers- Roosterbeek
Mangelbeek'
- Gemeentegrens

Bron:
- Orthofotomosaïek, middenschalg,
winteropnamen, kleur, 2015, GDI-Vlaanderen

aangemaakt op : december 2016

Kaart 9 - Perimeters landinrichtingsprojecten De Wijers

Voor de drie inrichtingsprojecten baseren we ons op de gewenste ruimtelijke visie op De Wijers, zoals die ontwikkeld werd door het partnerschap De Wijers de afgelopen jaren (zie hoofdstuk 1.5).

Landinrichtingsproject “De Wijers – Roosterbeek Mangelbeek”

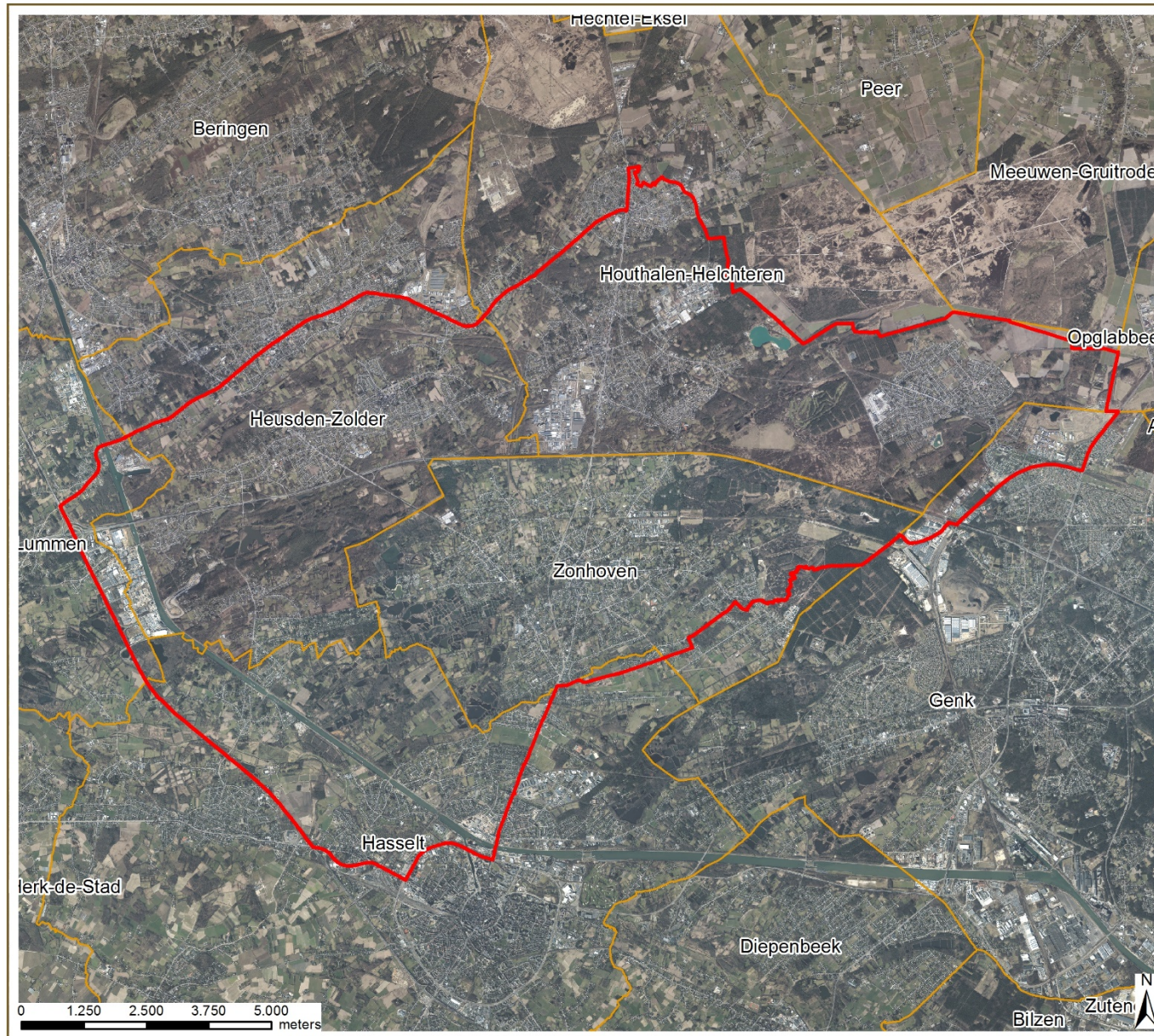
3.1.1 Gebiedsafbakening en ruimtelijk kader

De valleien van de Roosterbeek - Mangelbeek en zijbeken (o.a. Schansbeemdenbeek, Winterbeek, Schaamloop, Echelbeek, Wijmanbeek, Zonderikbeek...) ontspringen op het Kempisch plateau of de lagergelegen gebieden (kwelwater) en monden uit in de Demer. De beken lopen door de gemeenten Hasselt, Zonhoven, Houthalen-Helchteren, Heusden-Zolder en Lummen.

Vele eeuwen functioneerde deze valleien als een open landschap met heide op de hogere gronden en hooilandjes en broekbosjes in de beekvallei. De mijnbouw heeft het aanzicht van de vallei echter drastisch veranderd en opeenvolgende verstedelijkingsgolven hebben deze afgesneden van het omliggende landschap. Vandaag is de kern van de vallei vooral een natuurgebied met nog kleinschalige landbouw, vertuining en zachte recreatie.

Het deelgebied Roosterbeek – Mangelbeek is gelegen in de deelruimte “Strokengebied” in het RSPL. Hierbij is de structuur van bebouwde heuvelruggen en beekvalleien bepalend. De heuvelruggen zijn de dragers voor het realiseren van bijkomende (stedelijke) functies, terwijl de valleigebieden maximaal worden gevrijwaard van bebouwing. Valleigebieden beschikken bovendien over tal van complementaire functies die het stedelijk functioneren mee kunnen optimaliseren.

Vertrekkende vanuit een gebiedsgerichte benadering zijn deze beekvalleien structuurbepalend voor de stedelijke omgeving. Bij ruimtelijke planning ligt de focus niet enkel meer op het verdichten van het bebouwd weefsel. Ook het behoud en versterken van open ruimte moet integraal onderdeel uitmaken van een stedelijke belevingsruimte. Kernversterking bijvoorbeeld draait niet enkel om verdichting maar ook om het creëren van betekenisvolle plekken die in relatie staan met het landschap.

Landinrichting
De Wijers

De Wijers
Onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid

Kaart 10: Perimeter landinrichtingsproject De Wijers- Roosterbeek Mangelbeek

Legende

- 'De Wijers - Roosterbeek Mangelbeek'
- Gemeentegrens

Bron:
- Orthofotomosaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, 2015, GDI-Vlaanderen

aangemaakt op : december 2016

Kaart 10 - Perimeter landinrichtingsproject 'De Wijers – Roosterbeek Mangelbeek'

3.1.2 Probleemstelling en kansen

De knelpunten en kansen zijn erg gelijkaardig met de andere beekvalleien in Vlaanderen, vandaar dat landinrichting een belangrijke testcase kan zijn om de waterproblematiek vanuit de beekvalleien op een integrale en multifunctionele wijze aan te pakken. Het overzicht van kansen en bedreigingen is gebaseerd op de input uit diverse workshops met relevante stakeholders in het gebied.

A | Mangelbeek/Laambeek

Beekvalleien hebben in de loop van de geschiedenis een aantal gedaantewisselingen ondergaan. De beken worden tot aan de opkomst van de steenkoolindustrie voornamelijk gecultiveerd als hooiland. Vanaf de 20ste eeuw werd de vallei ook gekenmerkt door bospercelen omwille van de houtopbrengst voor de mijnbouw. Meer recent werden grote delen van de valleigebieden rechtgetrokken om het water zo snel mogelijk af te voeren met als resultaat dat de natuurlijke dynamiek sterk verstoord is op vlak van waterhuishouding, ecologie, en waterkwaliteit.

Een tweede belangrijk fenomeen is de versnippering door infrastructuur. Valleigebieden worden doorsneden door het Albertkanaal, autosnelwegen E313 en E314, drukke gewest- en gemeentewegen, spoorlijn maar ook het verkeersknooppunt van Lummen in de vallei. De versnippering zal nog verder toenemen door de aanleg van de geplande Noord-Zuidverbinding.

Beekvalleien zijn vaak ingesloten door woongebieden of zelfs ingebuisd. Hierdoor is de structurerende werking van beekvalleien op het landschap deels verloren waardoor ook het contact tussen mens en het natuurlijk element (beekvallei) verdwenen is.

Valleigebieden zijn ideaal om zowel voor recreatieve als functionele verplaatsingen de fiets te gebruiken. Doorgaans zijn er parallel aan de beken fietsverbindingen, maar deze zijn vaak te smal, gefragmenteerd en informeel. Er ontbreken kwaliteitsvolle linken en zichtrelaties met het omliggende landschap.

In dit deelgebied komen veel mijnverzakkingsgebieden voor omwille van de nabijheid van voormalige mijnontginningen. Zo ligt een deel van de Mangelbeek in een mijnverzakkingsgebied. Mijnverzakkingen zorgen voor een verstoring van de waterhuishouding met vernatting en verdroging van de natuurgebieden. Ze kunnen ook zorgen voor wateroverlast voor omliggende woongebieden.

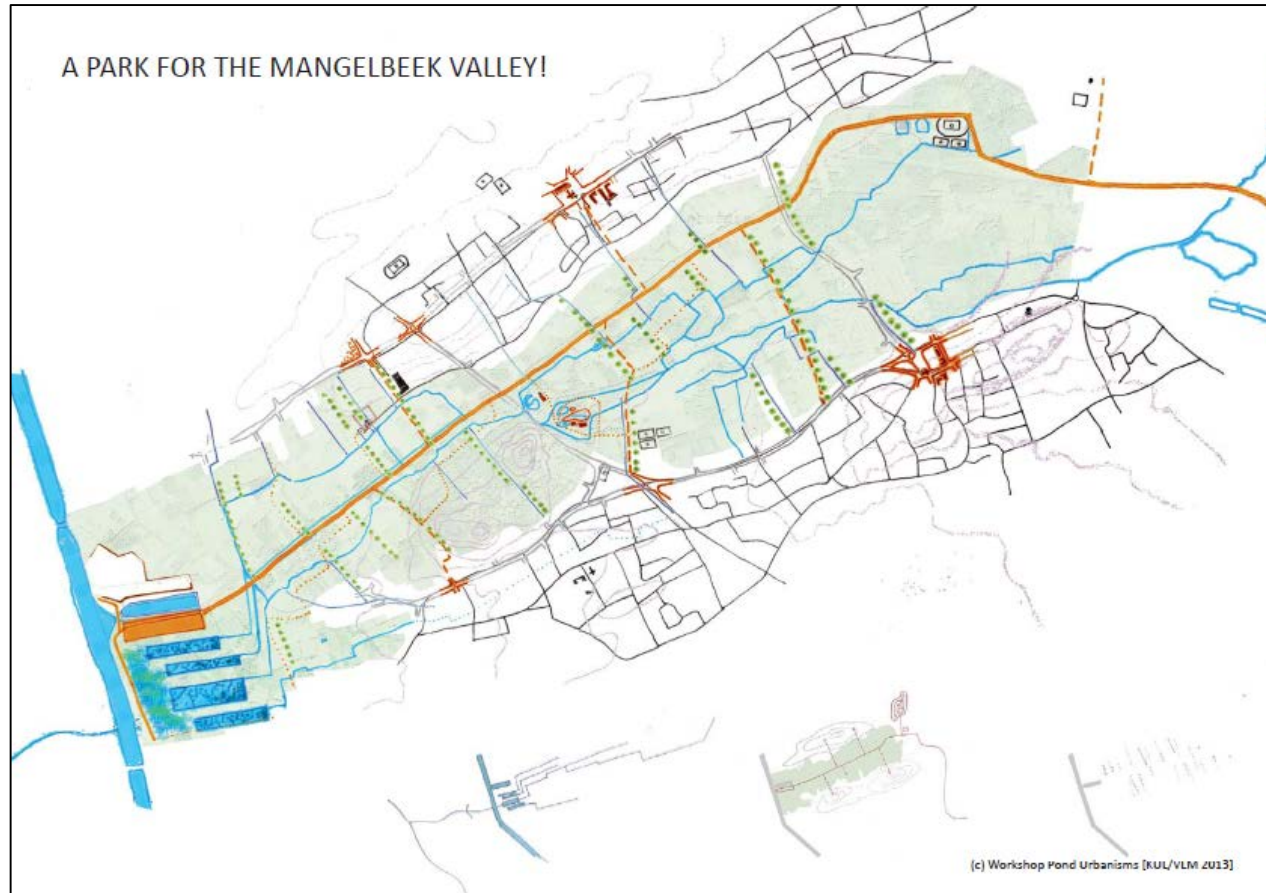
Tot slot is een sterke toename van de versnippering, vertuining en verpaarding van de landbouwpercelen in de vallei van de Mangelbeek en Laambeek een toenemende trend. Vooral in de landbouwcluster Boekt-Ubbersel staat de traditionele landbouw hierdoor sterk onder druk.

Naast bedreigingen biedt het valleilandschap ook kansen. Hoewel deze valleien vaak goed verborgen liggen achter (lint)bebouwing en verkeerswegen zijn nog grote delen van deze valleien intact en hebben ze bijgevolg nog een belangrijk natuurlijk potentieel dat kan versterkt worden.

Relicten van het historische landschap bieden kansen voor een duurzame inrichting. Zo is aan de leeftijd van de bomen te zien wat vroeger heide of akkers waren en wat vroeger bos was. Ook de afbakening van typische akkers (die omwald werden om vee buiten te houden) en vijvers (die omwald werden om water binnen te houden) is vandaag nog terug te vinden in het wegenpatroon. De aarden wallen worden nu vaak gebruikt als wegen. Herstel van het traditionele landschap biedt aanknopingspunten om dit deelgebied ecologisch te vergroenen en zo de leefbaarheid en aantrekkelijkheid te verhogen.

Ook het mijnlandschap als erfgoed biedt kansen. Zo is het uitzicht vanop de terrils spectaculair. Daarnaast zijn er ook solitaire objecten zoals Domein Bovy, kasteel Meylandt, maar anderzijds ook oudere cultuurlandschappen. Zo zijn er nog enkele schansen (vierkante ophogingen ter bescherming tegen de vijand) zichtbaar in het landschap. Vooral de vallei van de Mangelbeek wordt door de bewoners gezien als een wandel- en fietspark voor Heusden en Zolder in relatie met de omgeving. Dit wijst op een grote functionele en recreatieve gebruikswaarde. De oude spoorweg functioneert deels als fietspad die een link vormt tussen de Kolenhaven en de voormalige mijnzetel. Het circuit van Zolder vormt een belangrijk recreatief aantrekkingspunt.

Landinrichting kan uitvoering geven aan de principes van integraal waterbeleid om terug proper water door de beken te laten stromen. Om de waterkwaliteit te verbeteren, het waterbergend vermogen te verhogen, de biodiversiteit te herstellen, ruimte voor waterinfiltratie te voorzien moet er meer kwaliteitsvolle ruimte voor water gecreëerd worden. Afkoppeling van regenwaterafvoer, inschakelen van stedelijke open ruimtes voor regenwaterinfiltratie, waterretentie en ruimte voor gecontroleerde overstroming op basis van de topografie en het hydrologisch systeem zorgen voor een opwaardering van beekvalleien met verschillende objectieven: functioneel (water als schaars goed, biodiversiteit als basis voor duurzame ecosysteemdiensten), landschappelijk (herstel van ruimtelijk sturende rol) en maatschappelijk (recreatief medegebruik). De provincie Limburg en meer bepaald De Wijers wordt gekenmerkt door mijnverzakkingsgebieden die het gevolg zijn van de steenkoolontginning. Deze mijnverzakkingsgebieden verstoren het hydrologisch systeem. Daarom wordt er jaarlijks circa 20 miljoen m³ water via pompinstallaties deels weggepompt in de beken. Dit komt overeen met de drinkwaterbevoorrading voor 500 000 gezinnen op één jaar tijd. Gezien de verdroging van het grondwater in andere delen van Vlaanderen (bv. West-Vlaanderen) kunnen er initiatieven uitgewerkt worden om dit opgepompte water beter te benutten voor diverse doeleinden, zoals drinkwater, industrie, landbouw of hydrologisch herstel van aanliggende natuurgebieden (vernatten).

Figuur 10 - Concept parkstructuur Mangelbeek tussen Heusden en Zolder

B | Roosterbeek – Slangebeek

De vallei van de Roosterbeek ontspringt op het Kempische plateau in Genk en loopt via het grondgebied van Zonhoven en Hasselt om uit te monden in de Demer. De Roosterbeek loopt dwars door Zonhoven en heeft haar naam aan deze gemeente gegeven. Son is immers de oude

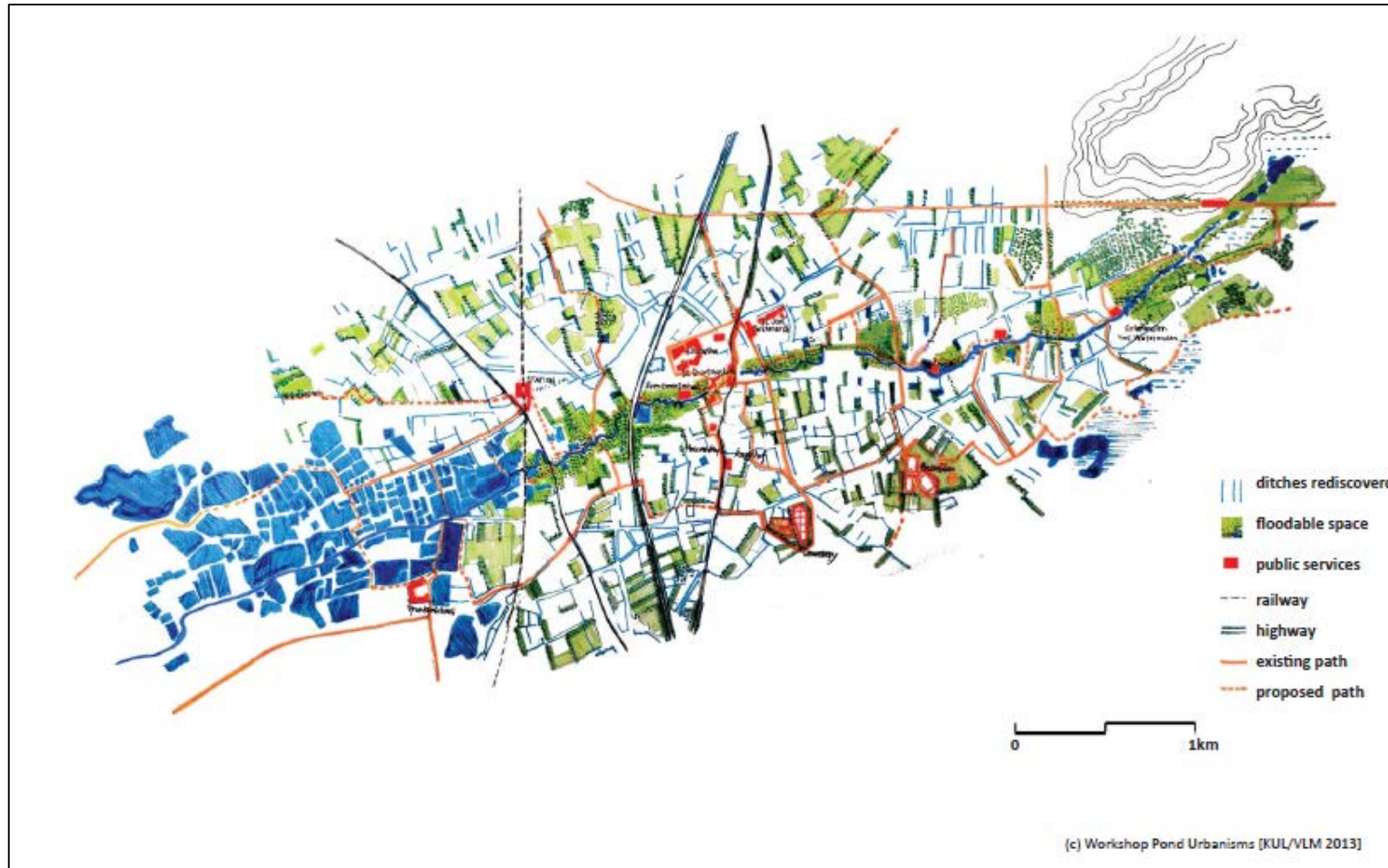
naam van de Roosterbeek. In het centrum verdwijnt de beek ondergronds. De Roosterbeek zorgt bovendien voor een substantiële watertoevoer naar de vijvers in het vijverkerengebied De Wijers. De Slangebeek loopt ten zuiden van het centrum van Zonhoven en kent een beperktere verstedelijkingdruk. De vallei van de Slangebeek is nog relatief natuurlijk. Op sommige trajecten is de beek rechtgetrokken. Ter hoogte van de kruising met de gewestweg N74 is de beekvallei ingebuisd over een lengte van ongeveer 1 km.

De knelpunten hebben te maken met een sterke verstedelijkingdruk door bebouwing en (weg)infrastructuur waardoor de beekvalleien minder herkenbaar zijn in het landschap en hun rol als natuurverbinding, watercollector, waterbuffering, landschapselement veelal verloren is gegaan. Een eerste knelpunt heeft te maken met de barrièrewerking van (weg)infrastructuur voor mens en milieu. Zo worden de beekvalleien doorsneden door het Albertkanaal en de E314. Ook de aangrenzende bebouwing zorgt voor verschillende knelpunten, zoals lozing van grijswater, inkokering van de beekvallei (centrum van Zonhoven), periodieke overstromingen in het centrum van Zonhoven. De link met het omliggende natuurlijke landschap en valleigebied is vrijwel verdwenen door suburbanisatie, barrières van verkeerswegen en het ontbreken van functionele en of recreatieve verbindingen. Dit maakt het gebied minder leesbaar en toegankelijk voor duurzame verplaatsingen. De voormalige florerende viskweek in Zonhoven langs de vijvers van de Roosterbeek zijn voor een groot deel in onbruik geraakt. Een groot deel is nu Vlaams natuurreservaat, slechts een beperkt deel is nog in eigendom van een aantal viskwekers.

Wat betreft de kansen kunnen beide valleigebieden een prominente rol spelen in het versterken maar ook verbinden van aantrekkelijke Europees beschermde natuurgebieden, zoals De Teut en Ter Haagdoornheide of het Vijverkerengebied De Wijers.

Toeristisch-recreatieve aantrekkingspolen zoals het Domein Hengelhof, Heidestrand, Bokrijk kunnen op een belevingsvolle en duurzame wijze (te voet, fietsers) met elkaar verbonden worden om De Wijers op een authentieke manier terug te ontdekken. Eenvoudige ingrepen zoals de aanleg van een ontbrekend fietstraject, fietsbrug, rustpunt, beveiligde oversteekplaats zal leiden tot een belevingsvol netwerk van duurzame verplaatsingen. Zo kan het terug openleggen van de Roosterbeek gekoppeld aan een fiets - en wandelpad in het centrum van Zonhoven ertoe leiden dat inwoners terug in contact komen met het recente verleden door een directe verbinding in de beekvallei aan te leggen met het goed bewaarde cultuurlandschap met een cascade aan vijvers.

In de Slangebeek is er ruimte om natuurlijke bufferbekkens aan te leggen door meer ruimte te geven aan de beek. Op deze manier wordt de overstromingsproblemen in de woongebieden vermeden.

Figuur 11 - Concept groenblauwe dooradering Zonhoven (herstel van de sponswerking, drainage)

In 2015 is er een stedenbouwkundige studie opgemaakt voor het recreatiedomein Heidestrand. Het doel is het verzoenen van de doelstellingen uit de instandhoudingsdoelstellingen binnen de speciale beschermingszones (planet) met een duurzame bedrijfsvoering voor het recreatiedomein Heidestrand (profit) via een verduurzaming van de verblijfsaccommodatie, ruimte voor natuurbeleving, cultuur, viskweek, natuurbeheer, verkeersveiligheid en tot slot het gebied aantrekkelijk te maken voor alle potentiële gebruikers (people).

3.1.3 Doelstellingen

Het landinrichtingsproject “De Wijers - Roosterbeek Mangelbeek” heeft volgende doelstellingen:

- Uitvoering geven aan de doelstellingen van het integraal waterbeleid voor de geselecteerde beekvalleien:
 - o verbetering van het oppervlaktewater door herstel van de natuurlijke dynamiek met ruimte voor natuurlijke meandering, ruimte voor waterretentie (gecontroleerde overstromingen, bufferbekkens), herstellen biodiversiteit door het realiseren van een gevarieerde natuurlijke structuur en (natuurlijke) waterzuivering;
 - o beschermen van het grondwater via het maximaliseren van de waterinfiltratie, opvang en geleiding van zuiver kwelwater, herstel van sponswerking.
- Integrale aanpak van de mijnverzakkingsgebieden in functie van een duurzaam herstel van de waterhuishouding van natuurgebieden en het zoeken naar een nieuwe economische functie voor het opgepompte water.
- Versterken van de landbouwclusters Kiewit-Zonhoven, Kolveren-Eikenen, Boekt-Ubersel, Demervallei en Stokrooie-Bolderberg.
- Versterken van de natuurverbindingsfunctie door het creëren van een kralensnoer van natuur- en bosreservaten langs de beekvalleien en van aaneengesloten verbindingen tussen bestaande natuurgebieden:
 - o Uitvoering geven aan de doelstellingen uit de instandhoudingsdoelstellingen binnen de speciale beschermingszones
 - o Het behouden en versterken van de uitgesproken natuurwaarden in landschappelijk en ecologisch waardevolle valleien, vijvers en boscomplexen
 - o Het realiseren van natuurverbindingen tussen de verschillende natuurgebieden
 - o Het voorzien van voldoende hoogkwalitatief water als voeding voor het SBZ-gebied Vijvergebied Midden-Limburg (Vijverkerngebied De Wijers)
- Ruimtelijk-ecologisch inpassen van onthaal- en belevingsinfrastructuur

3.1.4 Niet-limitatief overzicht van bij de uitvoering betrokken partners

Gelet op de specifieke doelstelling van het landinrichtingsproject “De Wijers – Roosterbeek Mangelbeek” met betrekking tot het versterken en ontwikkelen van de valleien als groenblauwe netwerken stellen we voor om tijdens de uitvoering van dit landinrichtingsproject minstens beroep te doen (financieel en/of inhoudelijk) op de partners uit het partnerschap De Wijers die bij het integraal waterbeheer en natuurontwikkeling in het projectgebied betrokken zijn. Dit zijn:

- Agentschap voor Natuur en Bos;	- Natuurpunt;
- Provincie Limburg;	- Limburgs Landschap;
- Regionaal Landschap Lage Kempen;	- Stad Genk;
- Toerisme Limburg;	- Stad Hasselt;

- Gemeente Zonhoven;
- Gemeente Heusden-Zolder;
- Gemeente Houthalen-Helchteren;
- Gemeente Lummen;
- Boerenbond;
- European Landowners' Organization;
- Departement Ruimte Vlaanderen;
- Vlaamse Landmaatschappij

Andere potentiële organisaties voor de uitvoering van dit landinrichtingsproject, buiten het partnerschap De Wijers, zijn:

- Toerisme Vlaanderen;
- Agentschap Wegen en Verkeer;
- Agentschap Onroerend Erfgoed;
- Vlaamse Milieumaatschappij;
- ...
- NV De Scheepvaart;
- De Lijn;
- NMBS;
- Limburgse Reconvertiemaatschappij;

Landinrichtingsproject “De Wijers - Stiemerbeek Zusterkloosterbeek”

3.1.5 Gebiedsafbakening en ruimtelijk kader

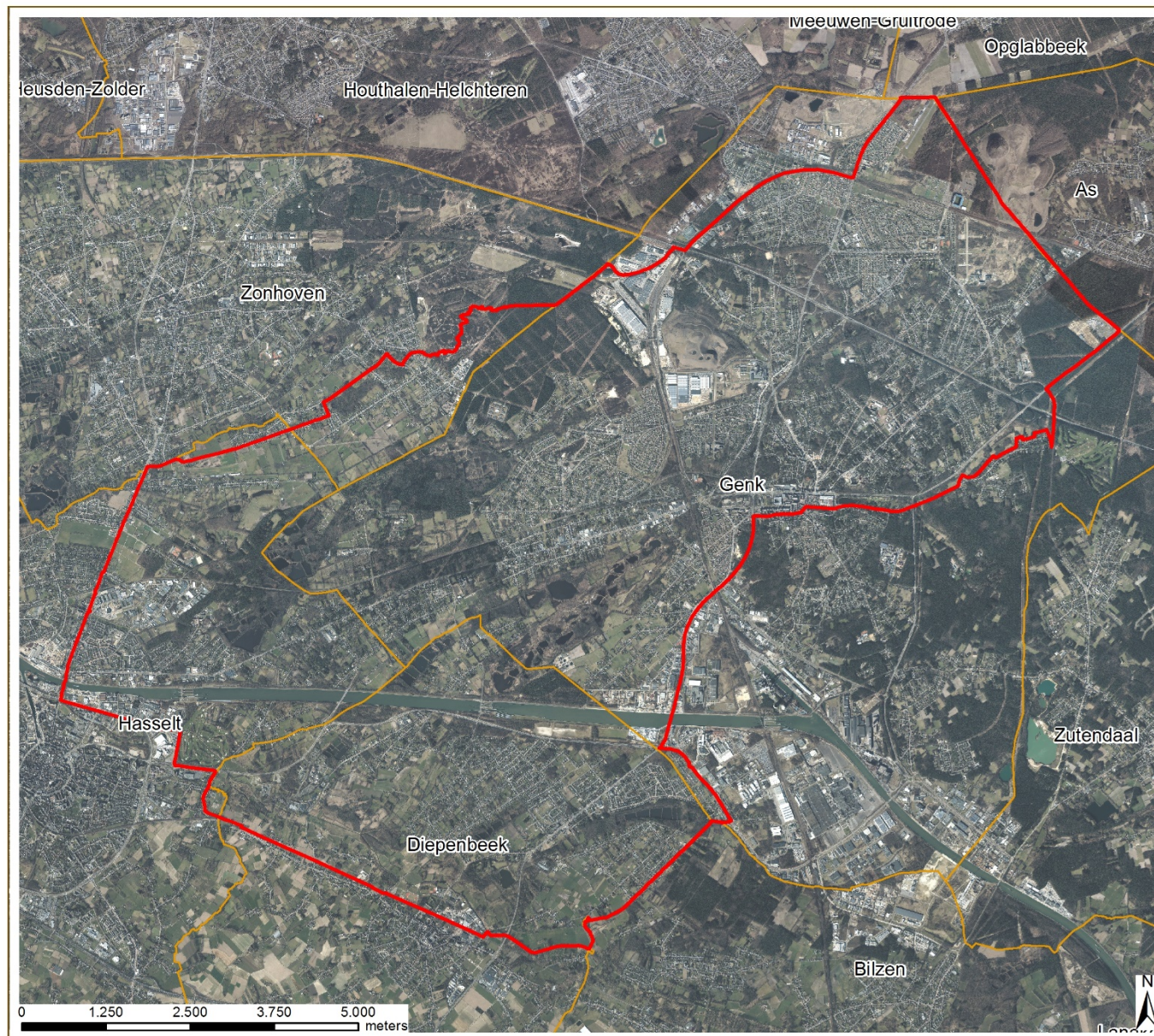
De vallei van de Stiemerbeek loopt door de gemeenten Genk, Diepenbeek en Hasselt. Het brongebied van de Stiemerbeek bevindt zich op de steilrand van het Kempisch plateau, ze stroomde historisch in een relatief diep ingesneden vallei door het gebied waar nu de stad Genk zich bevindt, om vervolgens in het typische plassenlandschap in de zandbodems in het samenvloeiingsgebied met de Demer uit te komen. Ook deze vallei werd in het verleden gekenmerkt door een relatief open landschap met een afwisseling van heide, zowel in de meer droge als natte landschapposities, en een complex van broekbossen en hooilanden in de beekvallei.

De Zusterkloosterbeek ontspringt in het gebied Klotbroek, oorspronkelijk een moerasgebied met turfpakketten en broekbossen op grondgebied Genk. Ze stroomt door of langsheen een aaneenschakeling van natuur- en recreatiedomeinen (Het Wik, domein Bokrijk, domein Kiewit, Borggraevewijvers) om uiteindelijk in het Albertkanaal uit te monden ter hoogte van het Sluizencomplex in Hasselt. De Zusterkloosterbeek is een relatief korte en sterk kronkelende zandige beek met een vrij groot verval. Op veel plaatsen is de loop nog intact gebleven, met uitzondering van haar doortocht door de woonwijken te Hasselt-Banneux. De noordelijke grens van het projectgebied vormt de vallei van de Schrijnbroekbeek, die ontspringt in het landbouwgebied op de grens Hasselt/Zonhoven.

De Heiwijerbeek, Achterbeek en Miezerikbeek ontspringen in of in de buurt van het natuurgebied De Maten en komen in een samenvloeiingsgebied uiteindelijk in de Demer terecht. De Dorpsbeek ontspringt ten noordoosten van centrum Genk in het gebied Gelieren – Hoogzij en loopt doorheen het stadscentrum van Genk, waar ze grotendeels overwelfd is, alvorens ter hoogte van de slagmolen in de Stiemerbeek uit te monden. De Kaatsbeek stroomt grotendeels ten zuiden van het Albertkanaal. Ze ontspringt ten oosten van Sledderlo (Genk),

stroomt ten zuiden van het industriegebied aan de Henry Fordlaan en gaat in Diepenbeek door het natuurgebied “Pomperik- Dorpsbemden”. De Kaatsbeek mondt uit in de Stiemberbeek ter hoogte van de monding van de Stiemberbeek met de Demer. De Dautenbeek ontspringt ter hoogte van het Albertkanaal om vervolgens door het natuurreservaat de Dauteweyers te stromen, een van de laatste biotopen van de boomkikker in Vlaanderen, alvorens met de Kaatsbeek samen te vloeien. De valleien van de Stiemberbeek en de Zusterkloosterbeek vormen als dusdanig een blauwgroene verbinding tussen de steden Hasselt en Genk.

Volgens het RSPL maken de valleien van de Stiemberbeek en Zusterkloosterbeek deel uit van de deelruimte “toeristisch-recreatief kerngebied Midden-Limburg”. In deze deelruimte wenst men de toeristisch-recreatieve rol van de domeinen Bokrijk en Kiewit te versterken met respect voor de natuurlijke, agrarische en landschappelijke kwaliteiten. Het gebied rond Bokrijk-Kiewit-De Maten wordt hier beschouwd als het groene hart, gelegen tussen de stedelijke kernen van Genk en Hasselt met uitlopers van meer parkachtige groengebieden in de rand van en zelfs tot in de stedelijke kernen. In het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan regionaal stedelijk gebied Hasselt-Genk wordt vooropgesteld om de Demer- en Stiemberbeekvallei als landschapspark te vrijwaren en te versterken, met voldoende samenhangende open ruimte en reikend tot in de beide steden aangevuld met Diepenbeek en Zonhoven. Op die manier vormt dit gebied als landschapspark de structurele drager voor het regionaal stedelijk gebied Hasselt-Genk.

Landinrichting
De Wijers

De Wijers
Onderzoek naar de
opportuniteit en de haalbaarheid

Kaart 11: Perimeter
landinrichtingsproject
De Wijers- Stiemerbeek
Zusterkloosterbeek

Legende

- 'De Wijers - Stiemerbeek
Zusterkloosterbeek'
- Gemeentegrens

Bron:
- Orthofotomosaïek, middenschalig,
winteropnamen, kleur, 2015, GDI-Vlaanderen

aangemaakt op : december 2016

Kaart 11 - Perimeter landinrichtingsproject 'De Wijers – Stiemerbeek Zusterkloosterbeek'

3.1.6 Probleemstelling en kansen

De knelpunten en kansen in het projectgebied Stiemerbeek-Zusterkloosterbeek zijn gedeeltelijk gelijkaardig met de andere beekvalleien binnen De Wijers. Specifiek is dat deze valleien en het hydrologisch functioneren ervan in zeer sterke mate mee bepaald zijn door de verstedelijking en bedrijvigheid in het gebied.

De Stiemerbeek en haar zijbeken zijn in hoofdzaak verdrongen, blauwe aders die het contact met hun valleigebied grotendeels hebben verloren. De Stiemerbeek loopt dwars door het verstedelijkt gebied van Genk en kan op regionale schaal een verbinding vormen tussen de Hoge Kempen (natuurgebieden van de Bosbeek in As en De Maten) en de Demervallei. De laatste eeuw heeft de vallei van de Stiemerbeek immers een zeer drastische transformatie ondergaan, zowel door de opkomst van de mijnbouw begin 20ste eeuw als door de ontwikkeling en verstedelijking van de stad Genk. Het brongebied van de Stiemerbeek, op de grens Genk-As, is ten gevolge van de mijnverzakkingen meerdere meters gedaald, waardoor tot op heden de woonwijken in dit gebied via een pompgemaal worden droog gehouden. De verstedelijking van Genk heeft ertoe geleid dat de randen van de vallei grotendeels zijn ingenomen door bebouwing met expansie van verharde oppervlaktes als gevolg. Gekoppeld aan deze verstedelijking heeft zich een veelheid aan weginfrastructuur ontwikkeld (N75, N76, E314, spoorlijnen) die op veel plaatsen het valleigebied doorsnijden. Bijkomend is, door de normalisatie van de Stiemerbeek en – gekoppeld daaraan – de aanleg van rioleringscollectoren langs de Stiemerbeek tot aan de RWZI van Genk, de beek in een zeer strak keurslijf gedwongen. Hierdoor heeft de Stiemerbeek haar natuurlijke werking en relatie met de vallei grotendeels verloren.

Middenstrooms passeert de Stiemerbeek het natuurgebied De Maten, dat grotendeels gevoed wordt met water van de Stiemerbeek en enkele kleinere waterlopen (Schabeek, Heiwijersbeek). Dit complex van vijvers, droge en natte heide en boscomplexen omvat zowel het habitat- als vogelrichtlijngebied De Maten. Voor het SBZ-gebied van De Maten dienen maatregelen genomen te worden om de IHD-doelstellingen te bereiken. In het samenvloeiingsgebied stroomt de - grotendeels rechtgetrokken – (nieuwe) Stiemerbeek richting de Demer, terwijl de Oude Stiemer doorheen de Campus Diepenbeek van UHasselt stroomt, weliswaar grotendeels in een ingebuisd tracé. Dit samenvloeiingsgebied heeft in het recente verleden meermaals met wateroverlast te kampen gehad (vb. overstromingen Universitaire campus in 2010) en is aangeduid als signaalgebied.

Volledig herstel van de natuurlijke loop van de Stiemerbeek is niet meer mogelijk omwille van de sterke normalisatie en de ligging van collectoren langsheen beide oevers van de beek. Op de collectoren zijn een groot aantal overstorten aangesloten die bij hevige regenval regelmatig in werking treden, met een negatieve invloed op de waterkwaliteit tot gevolg. Omdat Stiemerbeekwater gebruikt wordt voor de voeding van het natuurgebied De Maten, dient een optimalisatie van deze overstorten zich op zodat voldoende en hoogkwalitatief water ter beschikking is van De Maten. Dit kan mogelijk ook door andere waterbronnen in de Stiemerbeekvallei hiervoor aan te wenden. Tegelijk dient er binnen de specifieke stedelijke context aandacht gegeven te worden aan innovatieve manieren van waterbeheer (afkoppeling van

regenwaterafvoer, het ontwikkelen van infiltratie- en buffermogelijkheden). Het terug inschakelen van een aantal aanwezige vijvers en meanders, alsook het inschakelen van voormalige slibbekkens van de steenkoolmijnen kan hiertoe bijdragen.

De sterke versnippering van de vallei door de talrijke doorsnijdingen met infrastructuur (spoorweg, autosnelweg en gewestwegen) en de aanwezige bebouwing zorgt niet alleen voor weinig migratiemogelijkheden tussen de verschillende deelgebieden. Tegelijk verhindert deze infrastructuur de beleefbaarheid van het valleigebied: zowel de aanwezigheid van fysieke barrières (bruggen, kokers e.d.) als de bijhorende hinder (lawaai, visueel) beperken de mogelijkheden en aantrekkelijkheid om langsheen de vallei te recreëren.

Ondanks deze beperkingen biedt de Stiemerbeekvallei veel **kansen** om te fungeren als groen-blauwe dooradering binnen een (rand)stedelijke context. Ten eerste dienen de nog aanwezige ecologische potenties in de vallei (bron- en kwelgebieden, oude meanders, ...) verder ontwikkeld te worden. Door verdere ingrepen te nemen in het hydrologisch functioneren van de Stiemerbeek en door een gerichte aanpak van de rioleringsproblematiek kan de Stiemerbeek terug meer als waterloop in relatie tot haar vallei ontwikkeld worden. Op die manier kan de Stiemerbeekvallei verder ontwikkeld worden als een lineair groen-blauw stadspark, dat als fysieke structuur de verschillende woonwijken, de verschillende strategische stadssites (Xentro, C-mine, Sportpark, Thor-park) met elkaar en het centrum kan verbinden, bij voorkeur via zachte vervoersmodi als fietsen en wandelen. De realisatie van wandel- en fietsverbindingen zowel langsheen de Stiemerbeek als dwarsverbindingen over de vallei kunnen hiertoe bijdragen. Tegelijk verhogen deze verbindingen de toegankelijkheid van het gebied, waardoor de aantrekkelijkheid van het valleigebied verhoogt en de belevingswaarde toeneemt. De Stiemerbeekvallei herbergt aldus een enorme potentie om groen en bebouwing tot een aantrekkelijk geheel te verweven en als landschapspark te fungeren in het duurzame Genk van de toekomst (Figuur 14).

In het samenvloeiingsgebied van de Stiemer en zijlopen in de Demer bevindt zich het signaalgebied Campus Diepenbeek. Ter hoogte van de Campus Diepenbeek moet er een balans gevonden worden tussen enerzijds de vrijwaring van voldoende ruimte voor water en anderzijds de toekomstige ontwikkelingsinitiatieven op de Campus. Naast specifieke acties en richtlijnen (vb. overstromingsbestendig bouwen) bij de verdere campusontwikkeling, kan het signaalgebied ontwikkeld worden tot een volwaardig groen-blauw parklandschap met ruimte voor waterberging, het versterken van de ecologische verbindingfunctie van de vallei en de integratie van wandel- en fietsverbindingen. Renaturatie van de Oude Stiemer, het inschakelen van de bestaande landschappelijke dijkstructuren (gebied "De Dijken") als overstromingsgebied, de realisatie van flankerende maatregelen aan het Spartacusproject zijn hiervan enkele voorbeelden.

De vallei van de Zusterkloosterbeek en zijbeken wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van belangrijke ecologische gebieden (het Wik, vijvercomplex Bokrijk) die in samenhang met de erin aanwezige recreatief-toeristische infrastructuur (domein Bokrijk, stedelijk domein Kiewit) een belangrijk onderdeel uitmaken van het groene hart tussen Hasselt en Genk. Zowel aan de noord- als zuidkant zijn er belangrijke ecologische verbindingen te realiseren met andere natuurgebieden (De Maten, vijverkernegebied, ...). Belangrijke uitdagingen in deze beekvallei zijn de realisatie van de natuurdoelstellingen voor het SBZ gebied, afgestemd en in samenhang met de verdere ontwikkeling van het recreatief-toeristisch potentieel van de aanwezige domeinen.

3.1.7 Doelstellingen

Het landinrichtingsproject “De Wijers – Stiemerbeek Zusterkloosterbeek” heeft volgende doelstellingen:

- Realiseren van een kralensnoer van natuur- en bosgebieden langsheen de beekvalleien die kunnen fungeren als “groene hart” tussen de stadskernen Hasselt en Genk, inclusief het verbinden van deze gebieden met aanliggende natuurkernen
 - o Uitvoering geven aan de doelstellingen uit de instandhoudingsdoelstellingen binnen de speciale beschermingszones
 - o Het behouden en versterken van de uitgesproken natuurwaarden in landschappelijk en ecologisch waardevolle valleien, vijvers en boscomplexen
 - o Het realiseren van natuurverbindingen tussen de verschillende natuurgebieden
 - o Het voorzien van voldoende hoogkwalitatief water als voeding voor het SBZ-gebied De Maten
- Het realiseren van blauwgroene dooradering in een (rand)stedelijke omgeving van de bipool Hasselt-Genk
 - o ontwikkelen van de Stiemerbeekvallei als “groenblauwe” corridor in het verstedelijkt landschap van Genk
 - o realiseren van het groenblauw parklandschap met ruimte voor campusontwikkeling en waterberging in het signaalgebied Campus Diepenbeek.
- Versterken van de landbouwclusters Kiewit-Zonhoven en Diepenbeek
- Uitvoering geven aan de doelstellingen van het integraal waterbeleid voor de geselecteerde beekvalleien
 - o Het optimaliseren van de natuurlijke werking van beekvalleien en valleigebieden, met aandacht voor het verbeteren van de waterkwaliteit en het opwaarderen van mijnverzakkingsgebieden
 - o Het opwaarderen van de waterkwaliteit door een geïntegreerde aanpak van de overstortproblematiek op de Stiemerbeek
- Ruimtelijk-ecologisch inpassen en inrichten van onthaalinfrastructuur en belevingselementen

Figuur 12 - Concepten voor groenblauwe ontwikkeling van de Stiemerbeekvallei

3.1.8 Niet-limitatief overzicht van bij de uitvoering betrokken partners

Gelet op de specifieke doelstelling met betrekking tot het versterken en ontwikkelen van de valleien als groenblauwe netwerken stellen we voor om tijdens de uitvoering van dit landinrichtingsproject minstens beroep te doen (financieel en/of inhoudelijk op de partners die bij het integraal waterbeheer en natuurontwikkeling in het projectgebied betrokken zijn. Dit zijn:

- Agentschap voor Natuur en Bos;
- Provincie Limburg;
- Regionaal Landschap Lage Kempen;
- Toerisme Limburg;
- Natuurpunt;
- Limburgs Landschap;
- Stad Genk;
- Stad Hasselt;
- Gemeente Zonhoven;
- Gemeente Diepenbeek;
- Boerenbond;
- European Landowners' Organization;
- Departement Ruimte Vlaanderen;
- Vlaamse Landmaatschappij

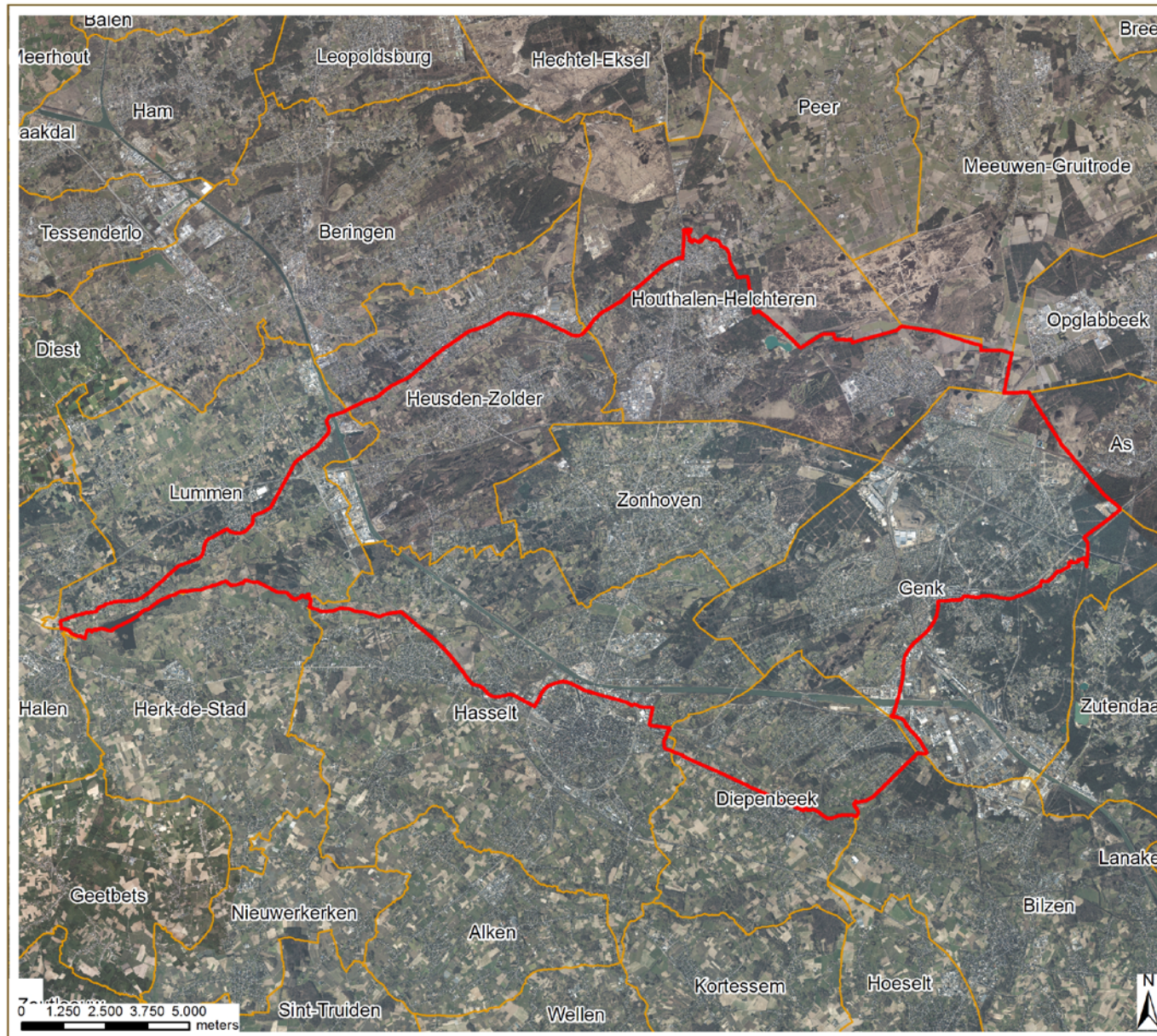
Andere potentiële organisaties voor de uitvoering van dit landinrichtingsproject, buiten het partnerschap De Wijers, zijn:

- Universitaire Campus Diepenbeek
- Toerisme Vlaanderen;
- Agentschap Wegen en Verkeer;
- Agentschap Onroerend Erfgoed;
- Vlaamse Milieumaatschappij;
- ...
- NV De Scheepvaart;
- De Lijn;
- NMBS;
- Limburgse Reconvertiemaatschappij;

Landinrichtingsproject “De Wijers - Beleven”

3.1.9 Gebiedsafbakening en ruimtelijk kader

De afbakening van dit landinrichtingsproject is in grote mate gebaseerd op de perimeter van het gebiedsgericht project De Wijers (enkel in het noorden vallen beide perimeters niet samen). Dit project strekt zich bijgevolg uit over zeven gemeenten: Hasselt, Genk, Zonhoven, Heusden-Zolder, Lummen, Diepenbeek en Houthalen-Helchteren.

Landinrichting
De Wijers

De Wijers
Onderzoek naar de opportuniteit en de haalbaarheid

Kaart 12: Perimeter landinrichtingsproject De Wijers- Beleven

Legende
[Red line] 'De Wijers- Beleven'
[Yellow line] Gemeentegrens

Bron:
- Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, 2015, GDI-Vlaanderen

aangemaakt op : december 2016

VLM lne.

Kaart 12 - Perimeter landinrichtingsproject 'De Wijers – Beleven'

3.1.10 Probleemstelling en kansen

Via dit landinrichtingsproject beogen we de aanpak van gebiedsdekkende topics in De Wijers. Tijdens het participatief visieontwikkelingstraject, dat de Vlaamse Landmaatschappij tussen 2008 – 2014 coördineerde in kader van het gebiedsgerichte project De Wijers, is immers gebleken dat er naast de focus op de verschillende beekvalleien (beschreven in 3.1 en 0) een aantal topics aan de orde zijn die enkel kunnen worden aangepakt op een overkoepelend Wijerniveau. Deze topics kaderen voornamelijk binnen de eerste en vierde uitdaging van de *Uitdagingen voor De Wijers* (2012); het verleden begrijpen als basis voor toekomstige ontwikkelingen (uitdaging 1) en evolueren naar een duurzame en welvarende regio (uitdaging 4).

Het gaat hierbij over de inrichting gelinkt aan de beleving van De Wijers in ruime zin. Beleving vormt immers een rode draad in de eerste en de vierde uitdaging. Hierbij denken we in eerste instantie aan inrichting in functie van toeristisch-recreatieve en educatieve onthaalpunten, routestructuren, duurzame mobiliteit en erfgoed in De Wijers.

Er kan via dit landinrichtingsproject bijvoorbeeld ingezet worden op de ontwikkeling en beleving van het Kolenspoor. Het Kolenspoor is een relict uit het mijnverleden (erfgoed) van Midden-Limburg dat vandaag op bepaalde plaatsen dienst doet als fietspad. Toch bezit het oude Kolenspoor veel meer potenties als geïntegreerd toeristisch, recreatief en functioneel fietspad waarbij duurzame Wijerbeleving centraal staat¹². Als lijnvormig element slingert het Kolenspoor dwars op de verschillende beekvalleien doorheen De Wijers. Op die manier zouden toeristen, recreanten en inwoners van de regio het 'land van 1001 vijvers' en haar erfgoed sterker en duurzamer kunnen beleven.

Een noodzakelijk element om De Wijers te kunnen beleven, dat naar voren komt in de *Uitdagingen voor De Wijers*, is de ontwikkeling van onthaalpunten, poorten of andere Wijer-hot-spots. Deze punten moeten ervoor zorgen dat toeristen, recreanten en inwoners van het gebied gemakkelijk en duidelijk hun weg vinden naar en in het gebied. In het uitvoeringsprogramma De Wijers zet het partnerschap in op een selectie en realisatie van bovenlokale en lokale onthaalpunten voor De Wijers. Landinrichting lijkt een uitermate geschikt instrument om een aantal van deze onthaalpunten mee te helpen ontwikkelen en in te richten. De Vlaamse Landmaatschappij startte enkele jaren geleden, in het verlengde van het participatieve visievormingstraject, een traject op om de huisstijl van De Wijers te vertalen in inrichtingselementen voor de inrichting van onthaalpunten, poorten of andere Wijer-hot-spots. De resultaten van dit traject zijn een ideale vertrekbasis om bij de ontwikkeling en inrichting van deze onthaalpunten en van belevingselementen op het terrein, De Wijers op een uniforme en herkenbare manier te positioneren.

Uiteraard zijn er in een dermate groot en complex gebied als De Wijers nog andere kansen en mogelijkheden om de beleefbaarheid voor mensen te vergroten. Binnen het partnerschap De Wijers wordt er, parallel aan het landinrichtingsproject, gewerkt aan een uitvoeringsprogramma bij "Uitdagingen voor De Wijers". Dit uitvoeringsprogramma bevat een overzicht van acties die verschillende partners willen ondernemen om de beleefbaarheid van de regio te vergroten. De globale doelstellingen uit dit landinrichtingsproject zijn logischerwijs zeer gelijklopend met de doelstellingen van het uitvoeringsprogramma.

¹² Resultaten van de Urban Design Workshop De Wijers – Kolenspoor, september 2014

In het kader van het voortraject zijn er heel wat studies uitgevoerd en initiatieven opgestart die van grote waarde kunnen zijn en input kunnen leveren voor dit landinrichtingsproject. Een niet-limitatief overzicht:

- Er werd een uitgebreide **recreatieve studie** uitgevoerd die als basis kan dienen voor het realiseren van onthaalpunten en routestructuren in De Wijers. Er werden hierbij ook al bovenlokale en lokale recreatieve onthaalpunten voor De Wijers in kaart gebracht. Hierbij heeft het studiebureau zich gebaseerd op de input van het bredere participatieve proces dat door VLM werd begeleid;
- Er werd door Toerisme Limburg een **toeristische visie** uitgewerkt voor De Wijers. Deze visie met actieplan was op haar beurt ook voedend voor bovenstaande recreatieve studie. Ook werden er in deze studie toeristische onthaalpunten ('ankers' en 'havens') geselecteerd.
- Het Life+ project "3watEr – Tripple E" had tot doel om natuurherstel te koppelen aan het realiseren van economische meerwaarden en educatie over de rol van natuur in Natura 2000-gebieden. De resultaten van dit Life+ project zijn van grote waarde voor de beleving van De Wijers. De resultaten van het educatieve luik vormen belangrijke aanknopingspunten om de onthaalpunten voor De Wijers verder uit te werken.
- Een van die geselecteerde onthaalpunten is de site **Heidestrand** in Zonhoven. Deze site is een complex waar natuur (Natura 2000), economie (viskweek, camping, horeca), erfgoed, recreatie (zwembad, wandelen, fietsen) elkaar ontmoeten. Dit geeft sinds jaar en dag problemen naar vergunningen (ruimtelijk, naar uitbating camping, viskweekactiviteit,...). Maar daarnaast is er ook een site met een enorme potentie voor De Wijers. Net daarom startte VLM en de Provincie Limburg (in kader van het Strategisch Openruimteproject De Wijers) enkele jaren geleden een participatief voortraject op om te zoeken naar win-winsituaties en naar een definitief (ruimtelijk) kader voor de site met ruimte voor toeristisch-recreatieve ontwikkelingen, versterking van de aanwezige topnatuur (Boomkikker, Roerdomp, Woudaap) en de bestendiging van de viskweekactiviteiten. Via o.a. een internationaal scholenproject, een internationale designworkshop, een ecohydrologische studie,... heeft VLM in 2015 een stedenbouwkundig voorontwerp uitgewerkt. Dit document kan als basis dienen voor een inrichtingsnota voor de site Heidestrand.
- In het kader van het **Territoriaal Ontwikkelingsprogramma (TOP) Re-Mine Park Limburg** werd door het departement Ruimte Vlaanderen een kaartenatlas ontwikkeld waarbij voor De Wijers de focus ligt op ontwikkelingen richting een multiproductief netwerk en verblijfsparadijs. Deze kaartenatlas werd eveneens opgemaakt op basis van alle bestaande visiedocumenten die uit het participatieve voortraject van De Wijers zijn voortgekomen.
Eveneens in het kader van dit TOP-project werd de site **Bolderberg-Circuit Zolder** als case (en als onthaalpunt voor De Wijers) ruimtelijk nader onder de loep genomen via ontwerpend onderzoek met betrokken actoren. De resultaten van dit project kunnen eveneens worden gebruikt als basis voor een inrichtingsnota voor het onthaalpunt Bolderberg.
- Voor de ontwikkeling van onthaalpunten zelf startte VLM enkele jaren geleden eveneens een participatief voortraject op in het kader van de opmaak van een huisstijl De Wijers. Vandaag bestaat er een **huisstijlgids** en een **look & feel conceptgids** die als basis kunnen dienen voor de concrete architecturale inrichting van onthaalpunten. Momenteel werkt VLM hierop verder door de ontwikkeling van landmarks De Wijers, die ook kunnen geplaatst worden op deze onthaalpunten.

- De provincie Limburg voerde de afgelopen jaren een studie uit omtrent de **ontsluiting van De Wijers via een maximale Wijersbeleving**. Elementen hieruit kunnen helpen bij het realiseren van een selectieve multimodale ontsluitingsstrategie met maximale Wijerbeleving.
- In het kader van het reeds vernoemde Strategisch Openruimte Project De Wijers werden de afgelopen drie jaren telkens **internationale designworkshops** georganiseerd. Telkens werd een groot gezelschap van internationale experts inzake ruimtelijke planning een week lang ondergedompeld in De Wijers. De resultaten van deze oefeningen zijn van grote waarde voor de uitwerking van verschillende van de hieronder opgelijste doelstellingen van het landinrichtingsproject.

3.1.11 Doelstellingen

Het landinrichtingsproject “De Wijers - Beleven” heeft volgende doelstellingen:

- Het ontwikkelen van onthaalpunten en routestructuren in De Wijers, via het uitwerken van onthaalstructuur, het optimaliseren van routestructuren en het realiseren van onthaalinfrastructuur (bijv. via het realiseren van missing fietslinks).
- Het vergroten van de beleefbaarheid van De Wijers (via onder meer het ontwikkelen van belevingselementen, landmarks en het toepassen van huisstijlelementen);
- Het landschappelijk en visueel opwaarderen van de aanwezige open ruimtes in De Wijers;
- Beekvalleien, vijvers en heidegebieden beter zichtbaar en beleefbaar maken;
- Het ontwikkelen van een selectieve multimodale ontsluitingsstrategie waarbij maximale Wijerbeleving voorop staat;
- Het ontwikkelen van de ladderstructuur als kader voor zachte vervoersmodi;
- Het verbinden van valleigebieden en omliggende dorpskernen op het vlak van:
 - o een verbeterde toegankelijkheid van de valleigebieden voor omwonenden en recreanten via selectieve fiets- en wandelroutes;
 - o de visuele en landschappelijke relatie tussen de valleigebieden en bebouwde kernen versterken;
- Opwaarderen en selectief beleefbaar maken van het cultureel erfgoed, met bijzondere aandacht voor het mijnverleden, de viskweek en ander historisch landgebruik.

3.1.12 Niet-limitatief overzicht van bij de uitvoering betrokken partners

Gezien het overkoepelende karakter van dit landinrichtingsproject en de relatief grote overeenkomstigheid die er is met het gebiedsgericht project De Wijers, stellen we voor om tijdens de uitvoering van dit landinrichtingsproject potentieel minstens beroep te doen (financieel en/of inhoudelijk) op alle zeventien partners van het partnerschap De Wijers. Dit zijn:

- Agentschap voor Natuur en Bos;	- Stad Hasselt;
- Provincie Limburg;	- Gemeente Zonhoven;
- Regionaal Landschap Lage Kempen;	- Gemeente Heusden-Zolder;
- Toerisme Limburg;	- Gemeente Houthalen-Helchteren;
- Natuurpunt;	- Gemeente Diepenbeek;
- Limburgs Landschap;	- Gemeente Lummen;
- Stad Genk;	- Boerenbond;

- European Landowners' Organization;
- Departement Ruimte Vlaanderen;
- Vlaamse Landmaatschappij.

Andere potentiële organisaties voor de uitvoering van dit landinrichtingsproject, buiten het partnerschap De Wijers, zijn:

- Toerisme Vlaanderen;
- Agentschap Wegen en Verkeer;
- Agentschap Onroerend Erfgoed;
- NV De Scheepvaart;
- De Lijn;
- NMBS;
- Limburgse Reconvertiemaatschappij;
- ...

4 Motivering inzet landinrichting in het projectgebied De Wijers

Doel landinrichting

Het doel van landinrichting is decretaal vastgelegd in artikel 1.1.3 van het decreet van 28 maart 2014 als:

“... de afstemming en de toepassing op geïntegreerde wijze van instrumenten en de uitvoering van maatregelen die gericht zijn op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van functies en kwaliteiten van de ruimte.”

De landinrichtingsprojecten voor De Wijers, nl. “De Wijers - Stiemerbeek Zusterkloosterbeek”, “De Wijers - Roosterbeek Mangelbeek” en “De Wijers beleven” hebben als doel de uitvoering van maatregelen die gericht zijn op het behoud, het herstel en het ontwikkelen van de functies van en de kwaliteiten van de ruimte:

- Behoud van de functies van en kwaliteiten van de ruimte, door:
 - o Het behouden en versterken van enkele landbouwclusters, waarbij er ook verankering is van de viskweekactiviteiten
 - o Het behouden van de natuurwaarden in het gebied
- Herstel van de functies en kwaliteiten van de ruimte, door:
 - o Het herstellen en optimaliseren van de natuurlijke werking van de beekvalleien en vijvergebieden
 - o Het versterken van topnatuur (natte natuur, droge natuur als de verbindingen van natuurgebieden)
 - o Het versterken van de link stad – buitengebied met o.a. het herstellen van blauwgroene dooradering in een stedelijke omgeving
 - o Een opwaardering en invulling te geven aan mijnverzakkingsgebieden
 - o Het aanpakken van de overstromingsproblematiek en klimaatadaptatie integreren in de uitvoering van projecten op terrein
 - o Een landschappelijke opwaardering van de open ruimte
- Ontwikkelen van de functies en de kwaliteiten van de ruimte, door:
 - o Het begrijpen en koesteren van de geschiedenis van De Wijers door o.a. het verankeren en in kaart brengen van het erfgoedlandschap en het verleden uit te dragen
 - o Het zichtbaar en beleefbaar maken van De Wijers door o.a. een kwalitatieve verbetering van de recreatiedomeinen, onthaalpunten en routestructuren te ontwikkelen, beekvalleien, vijvers en heidegebieden beter zichtbaar te maken
 - o Een duurzame ontsluitingsstrategie te ontwikkelen met o.a. een ladderstructuur te realiseren voor zachte vervoersmodi (vb. Kolenspoor en Albertkanaal) en een selectieve multimodale ontsluitingsstrategie te ontwikkelen)
 - o De Wijers te promoten als ‘Land van 1001 vijvers’ met een communicatie op maat

Bovenstaande doelen zijn een vertaling van de strategische en operationele doelstellingen van De Wijers die vanuit de vier uitdagingen voor De Wijers zijn geformuleerd.

Om deze maatregelen te kunnen realiseren zullen verschillende inrichtingsinstrumenten ingezet worden en dit op een gecoördineerde en geïntegreerde wijze. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van verschillende sectorale wetgevingen (vb. decreet integraal waterbeheer, decreet erfgoed, decreet ruimtelijke ordening, ..) als van de specifieke landinrichtingsmogelijkheden (uitvoering van werken (uit kracht van wet), uitvoering van grondverwerving, vestigen van erfdienstbaarheden, beheerovereenkomsten, ...).

Het voorgesteld landinrichtingsproject “De Wijers” voldoet aan de doelstellingen van landinrichting, vermeld in artikel 1.1.3. van het decreet van 28 maart 2014.

Beleid op vlak van behoud, de bescherming en de ontwikkeling van functies en kwaliteiten van de open ruimte

In artikel 3.1.1. van het decreet van 28 maart 2014 wordt bepaald dat landinrichting onder volgende voorwaarden kan ingezet worden:

- “De Vlaamse Regering kan een landinrichtingsproject instellen als het landinrichtingsproject bijdraagt tot de realisatie van het beleid dat:*
- 1° ofwel de Vlaamse Regering voert op het vlak van het behoud, de bescherming en de ontwikkeling van functies en kwaliteiten van de open ruimte;*
 - 2° ofwel een provincie of een gemeente voert op het vlak van het behoud, de bescherming en de ontwikkeling van functies en kwaliteiten van de open ruimte, als dat beleid past binnen de prioriteiten van de Vlaamse Regering;*
 - 3° ofwel een publiekrechtelijke of een privaatrechtelijke rechtspersoon die in het Vlaamse Gewest taken van openbaar nut uitvoert op het vlak van het behoud, de bescherming en de ontwikkeling van functies en kwaliteiten van de open ruimte, als de uitvoering van dat beleid past binnen de prioriteiten van de Vlaamse Regering.*

Een landinrichtingsproject wordt voorbereid en uitgevoerd met het oog op een participatieve, geïntegreerde en gebiedsgerichte aanpak. Dit houdt in dat de verschillende functies, kenmerken en kwaliteiten die in het gebied voorkomen mee in overweging worden genomen bij het bepalen en het uitwerken van doelstellingen, maatregelen en de daarvoor in te zetten instrumenten, als die functies, kenmerken en kwaliteiten kunnen worden beïnvloed door de gevraagde inrichting of het gevraagde beheer van de open ruimte.

In het eerste en het tweede lid wordt verstaan onder open ruimte: een gebied waarin de onbebouwde ruimte overweegt maar waarin elementen van bebouwing en infrastructuur die samenhangen met de onbebouwde ruimte kunnen voorkomen en plaatselijk kunnen overwegen.”

Het voorgesteld projectgebied is gelegen in een gebied dat volgens de gehanteerde definitie, als open ruimte kan beschouwd worden, aangezien:

- Volgens het RSV maakt De Wijers deel uit van de buitengebiedregio ‘Limburgse Kempen en Maasland’. Het buitengebied wordt in het RSV gedefinieerd als het gebied waar de onbebouwde ruimte primeert. Met het oog op een duurzame ruimtelijke ontwikkeling wordt het bestaand fysisch systeem als uitgangspunt gehanteerd bij de ontwikkeling van de structurerende functies van het buitengebied (landbouw, natuur, bos, wonen en werken); enerzijds het netwerk van beek- en riviervalleien, en anderzijds de openruimteverbindingen tussen de grote aaneengesloten gebieden van het buitengebied, vormen het richtinggevend kader voor de ruimtelijke ontwikkeling.
- Daarnaast strekt zich doorheen De Wijers het stedelijk netwerk van Vlaams niveau ‘het Limburgs Mijng gebied’ uit dat als rol heeft de stedelijke en economische structuur op Vlaams niveau te versterken.
- De aandacht in De Wijers wordt gevestigd op de relevantie van de open en onbebouwde ruimte. Daarmee wordt getracht om een maatschappelijk draagvlak te creëren voor het behoud en het versterken van de open ruimte.

In paragraaf 4.1.1 en 4.1.2 wordt aangetoond dat de voorgestelde landinrichtingsprojecten uitvoering geven aan het beleid van de Vlaamse Regering.

4.1.1 Vlaams Regeerakkoord (2014 – 2019)

De voor het gebied De Wijers relevante doelstellingen uit het Vlaamse Regeerakkoord worden hieronder thematisch opgelijst.

Ruimtelijke ordening

“Bij de planning en inrichting van de open ruimte gaat Vlaanderen uit van voldoende draagvlak, wenselijkheid en haalbaarheid. De leefbaarheid van het platteland, voldoende ruimte voor veilige voedselproductie en kwalitatieve opwaardering van onze natuur zijn belangrijke aandachtspunten.”

“Het openruimtebeleid zal vertrekken van een gebiedsgerichte en geïntegreerde aanpak. We installeren een sterk overlegmodel en coördinatie tussen de verschillende overheden en sectoren. Dit overleg moet afstemming zoeken tussen de verschillende sectorale programma’s zodat de optelsom van alle ruimtevragen de draagkracht van het gebied niet overstijgt.”

Landbouw, visserij en platteland

“De schaarse open ruimte in Vlaanderen moet zuinig en zorgvuldig beheerd worden. Hierbij moet oog zijn voor de nood aan voldoende ruimte voor land- en tuinbouwactiviteiten. Landbouwers zullen aangemoedigd worden om het natuurlijk karakter van en de biodiversiteit binnen het agrarisch gebied te versterken. Voorrang zal daarbij gegeven worden aan initiatieven die door de landbouwers zelf kunnen genomen worden.”

Leefmilieu en natuur

“Zowel de kredieten voor aankoop, inrichting en beheer als de subsidies voor terreinbeherende verenigingen en andere initiatiefnemers worden waar mogelijk en nodig geheroriënteerd naar en gefocust op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.”

“We voorzien bijkomende middelen voor instandhoudingsdoelstellingen en flankerend beleid”

“Om overstromingen te voorkomen blijven we investeren in het (tijdelijk) vasthouden, het bergen en het (vertraagd) afvoeren van water door middel van infiltratievoorzieningen wachtbekkens, oeverzones, overstromingsgebieden, dijken, stuwen, pompstations We gaan verharding tegen en promoten groendaken en groengebieden. We gaan erosie tegen via de randvoorwaarden van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en door overeenkomsten met gemeenten en beheersovereenkomsten met landbouwers. We voorzien occasionele buffering in openbare ruimten zoals parken en speelpleinen.”

“In signaalgebieden moet afstemming worden gezocht tussen bestemming en waterbergend vermogen, bijvoorbeeld door aangepast bouwen, voorwaarden in de watertoets, stedenbouwkundige voorschriften of verordeningen, planologische ruil of herbestemming.”

Economie en innovatie

“Een daadkrachtige implementatie en opvolging van SALK is essentieel om de beoogde resultaten te behalen. We evalueren SALK medio 2015 en houden de focus gericht op het aantrekken van nieuwe projecten die werkgelegenheid opleveren in de private sector, economische groei en ondernemerschap. We zorgen bovendien voor een sterke regie op het terrein.”

“De prioritaire PPS-infrastructuurprojecten zijn:

- (...)
- Omleidingsweg NZ Limburg
- (...)
- Verhogen van 15 bruggen boven het Albertkanaal”

Mobiliteit en Openbare Werken

“We willen een goed openbaar vervoeraanbod waarborgen dat meer vraag gestuurd is. Voor de reiziger betekent dat maximaal inzetten op comfortabele voertuigen, optimale frequenties, concurrentiële snelheid (o.a. door betere tramverbindingen). . . “

“We versterken het openbaar vervoeraanbod door: ... de volgende verbindingen verder te onderzoeken:

- tramlijn Hasselt – Genk – Maasmechelen
- bij de verbinding Hasselt – Neerpelt – Lommel aandringen bij de NMBS om deze verbinding op te nemen in het meerjareninvesteringsprogramma

“Het investeringsplan van Infrabel zal rekening houden met de prioriteiten van de Vlaamse spoorstrategie.

En in De Wijers?

De verschillende landinrichtingsprojecten in De Wijers geven uitvoering aan het Vlaamse Regeerakkoord. De landinrichting bouwt verder op een visie die bottom-up in een breed overlegmodel tot stand is gekomen, rekening houdend met de draagkracht van de aanwezige open ruimte. In de landinrichtingsprojecten wordt mee uitvoering gegeven aan de instandhoudingsdoelstellingen, er zal aandacht zijn voor de versterking van de landbouw en mobiliteit. In het signaalgebied ‘Campus Diepenbeek’ zal mee uitvoering gegeven worden aan de afstemming tussen inrichting en waterbergend vermogen.

4.1.2 Beleidsnota's

De relevante beleidsnota's van de Vlaamse ministers worden gescreend in volgende paragrafen. De voor De Wijers relevantie ambities, opportuniteiten en kaders worden aangehaald.

4.1.2.1 *Beleidsnota Omgeving (Joke Schauvliege)*

Een maatschappelijk gedragen en geïntegreerd omgevingsbeleid voor een kwaliteitsvolle leefomgeving is de slagzin van de beleidsnota Omgeving. In de verschillende thematische onderdelen van de beleidsnota Omgeving zullen volgende strategische en operationele doelstellingen (gedeeltelijk) uitgevoerd worden via de verschillende landinrichtingsprojecten in De Wijers.

Ruimte

SD5. Geïntegreerde gebiedsontwikkeling voor een kwaliteitsvolle leefomgeving met een evenwichtige mix van functies

OD19. Geïntegreerd regisseren en afstemmen van ruimtevragen op maat van het gebied

“Ik stuur erop aan dat - samen met de betrokken partners - ruimtevragen optimaal op elkaar worden afgestemd zodat de gewenste maatschappelijke ontwikkeling op (maat van) het terrein vorm krijgt. Ik werk samen met partners om gebiedsgerichte programma's op te maken voor belangrijke ontwikkelingsgebieden in Vlaanderen, zoals bijvoorbeeld het Metropolitane Kerngebied, **centraal-Limburg** en de Kust. In deze gebieden komen belangrijke maatschappelijke uitdagingen samen. Ik zet er dan ook versterkt in op het samenbrengen van aanspraken op de ruimte en het formuleren van een samenhangend Vlaams uitvoeringsgericht ruimtelijk programma.”

OD21. Landbouw en natuur: partners in een multifunctioneel landelijk gebied

“Ik zet in op een multifunctioneel beleefbaar landelijk gebied met sterke dorpen, vanuit een gebiedsgerichte en geïntegreerde ruimtelijke visie. De open ruimtes moeten een kwalitatieve werk-woon-recreëeromgeving kunnen aanbieden. Ik houd daarom rekening met waterbeheer, landschap en natuur, landbouw, evenals met recreatie, voedselproductie en de andere ecosysteemdiensten.

“Ik verbreed de betekenis van de open ruimte via de beleidsplanning. De open ruimte is cruciaal voor landbouw, blijft belangrijk voor biodiversiteit en voedselproductie, maar moet ook worden klaargemaakt voor bijvoorbeeld het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering, de energiewinning en haar rust- en recreatiefunctie binnen de metropolitane drukte. Via de beleidsplanning zorg ik ervoor dat bepaalde grote aaneengesloten openruimtegebieden voor landbouw en natuur en een fijnmazig netwerk van blauwe en groene aders veerkrachtig worden ontwikkeld zodat de open ruimte de uitdagingen van de toekomst het hoofd kan bieden. De functies die de open ruimte heeft, komen soms samen in plaats van naast elkaar voor. Doch in andere gevallen zullen we rechtszeker verankeren dat grote aaneengesloten gebieden worden gecreëerd voor landbouw of natuur.”

“Hierbij zet ik algemeen in op beleidsdomeinoverschrijdende afstemming voor gebiedsgerichte openruimteprojecten en meer specifiek op **een versterkte samenwerking tussen Ruimte Vlaanderen en de VLM om tot een sterkere integratie te komen van ruimtelijke**

planningsprocessen en inrichtingsprojecten in de open ruimte. We moeten komen tot nieuwe impulsen voor gebiedsgerichte processen in de open ruimte die in volledige samenwerking en bottom-up up tot stand komen.”

“Ik wil in een aantal strategisch belangrijke gebieden in partnerschap met alle betrokkenen tot geïntegreerde realisaties komen. **Ik zet hierbij via het instrument landinrichting** minstens in op randstedelijke gebieden zoals de Brugse Veldzone, Stadsbos Gent, het arrondissement Halle-Vilvoorde, Schelde-Rupel ten zuiden van Antwerpen en **De Wijers in aansluiting op Hasselt en Genk.**”

OD23. Ruimte om te ondernemen en logistiek

“Voor het Economisch Netwerk Albertkanaal leg ik de onderzochte potentiële locaties voor ter beslissing aan de Vlaamse Regering, waarna de concrete plannen worden uitgerold.

Voor zonevreemde economie, evenals activiteiten in het landelijk gebied, zet ik in op adequate beleidsinstrumenten om op een snelle manier rechtszekerheid en duidelijkheid te geven voor de betrokken bedrijven, en tegelijk **afwegingen te maken over de draagkracht van de omgeving.**”

“Ik ondersteun ... het gebruik van watergebonden/multimodale bedrijventerreinen.”

“Ik faciliteer flexibeler en innovatief ruimtegebruik (zoals nieuwe vormen van wonen en werken, bedrijvigheid, technologie, recreëren, verweving en multifunctionaliteit,...).”

“Tijdens deze legislatuur evolueren we van ruimtelijke bestemmingsplannen naar rechtszekere en realisatiegerichte omgevingsplannen, die tevens flankerende acties kunnen bevatten.”

En in De Wijers?

Vanaf de opstart van het plattelandsproject De Wijers in 2008 heeft de VLM vele partners samen gebracht om lopende en gewenste processen en projecten in De Wijers te inventariseren om zo de ruimtevragen te kennen. Via het instrument landinrichting blijven we met alle partners samen werken om de gewenste ruimtelijke visies van de verschillende beleidsniveaus op elkaar af te stemmen, om zo een geïntegreerde visie voor multifunctioneel ruimtegebruik op te maken en uit te voeren.

In een verstedelijkt gebied zoals De Wijers moeten er binnen de resterende open ruimte gebieden komen waar er rechtszekerheid is voor landbouw (binnen De Wijers gaat het om een 7-tal clustergebieden) of voor natuur. Meestal zullen beiden echter verweven moeten worden. Bij Economisch Netwerk Albertkanaal en andere economische projecten kan steeds de klik gemaakt worden om het ruimtegebruik maximaal te combineren met bv. groene bedrijventerreinen.

Water

OD25. Ruimte voor Water

“Ik investeer verder in een meerlaagse waterveiligheid. De strategie van (tijdelijk) vasthouden, bergen en (vertraagd) afvoeren van water wordt vertaald in een combinatie van maatregelen inzake protectie, preventie en paraatheid.”

OD28. Opmaak tweede generatie stroomgebiedbeheerplannen met focus op gebiedsgerichte investeringen

“Ik zorg voor de opmaak en uitvoering van de tweede generatie stroomgebiedsbeheersplannen. ... Een cruciale voorwaarde om in een significant aantal oppervlaktewaterlichamen de goede toestand te bereiken, is het aanvullen van dit generieke beleid met een gerichte inzet van middelen in specifieke gebieden, met name de aandachtsgebieden en de speerpuntgebieden. Deze gebiedsgerichte invulling betreft o.a. de prioritair uitbouw van de saneringsinfrastructuur en de uitvoering van ecologische herstelmaatregelen (structuurherstel van waterlopen, vismigratie, natuurvriendelijke inrichting van oevers, slibruiming en enz.) met een maximale afstemming op de IHD. Daarbij wordt de landschapscomponent niet uit het oog verloren. De noodzakelijke investeringen in de geselecteerde gebieden worden prioritair opgenomen op de investeringsprogramma's binnen het beleidsdomein LNE. Specifieke aandacht gaat naar groenblauwe infrastructuur, zoals oeverzones, bufferstroken, schorren, wetlands, waterpartijen en overstromingsgebieden. Die bieden (milieu)baten op zeer veel vlakken: (ecologische) waterkwaliteit, beheer van wateroverlast en waterschaarste, buffer voor diffuse verontreiniging en calamiteiten, watervoorziening, biodiversiteit en omgevingskwaliteit.”

OD29. Verbetering van de grondwaterkwantiteit en –kwaliteit

“Ik werk verder aan de verbetering van de grondwaterkwantiteit en -kwaliteit.”

OD32. Kiezen voor een gebiedsgerichte aanpak van de mestproblematiek in het nieuwe mestactieplan.

“Waar mogelijk zal ik het mestbeleid ondersteunen met andere instrumenten uit het landbouw- en het milieubeleid zoals ecologisch focusgebied, beheerovereenkomsten, erosiebeleid en **landinrichting**.”

En in De Wijers?

In dergelijk waterrijk gebied als De Wijers is aandacht voor de groen-blauwe infrastructuur een evidentie. In de landinrichtingsprojecten “De Wijers – Roosterbeek Mangelbeek” en “De Wijers – Stiemerbeek Zusterkloosterbeek” zal de uitvoering via landinrichting van het integraal waterbeleid een prominente plaats innemen. Waterberging (bv. in signaalgebieden), de strijd tegen verdroging, regulatie van waterkwaliteit zijn primaire doelstellingen voor deze valleien. Ook het behoud en het herstellen van de biodiversiteit gebonden aan deze natte natuur en het herstellen van de ecologische verbindingfunctie van deze beekvalleien is belangrijk. Deze doelstellingen dragen ertoe bij dat de omgevingskwaliteit in de valleien verhoogt waardoor ook de beleving van het landschap als positief ervaren wordt.

Hinder

OD43. Verhogen van de lokale leefkwaliteit

“Binnen de stedelijke omgeving wil ik de gebiedseigen, fysieke kenmerken van de stad benutten om er oases van onder andere groen, blauw, rust en stilte te creëren. In aanvulling op deze specifieke en zeer plaatsgebonden verbeteringen zal ik, samen met de minister, bevoegd voor stedenbeleid, ook een brongerichte aanpak en een betere integratie van de milieuaspecten in het stedenbeleid uitwerken..... Natuurlijk leeft de Vlaming niet alleen in steden, maar ook op het platteland. Ook hier wil ik specifieke aandacht aan geven.”

“Verder wil ik **groen-, water- en mobiliteitsbeleving** laten samenkomen, waarmee door het gericht aanpakken van bepaalde trajecten 'onderweg zijn' een aangename ervaring kan worden voor stappers en trappers. Afsluitend wil ik stimuleren dat tuinen, openbaar domein en

bedrijventerreinen meer ingericht worden volgens de ecologische en sociale noden van de omgeving en ze zo een grote bijdrage laten leveren aan het fijnmazig **groenblauw netwerk**.”

En in De Wijers?

In De Wijers zijn door inbuizingen en overwelvingen vooral de Roosterbeek en de Stiemerbeek verdwenen uit de verstedelijkte kernen. Waar mogelijk moet de link tussen groen en blauw netwerk verbeterd worden en gecombineerd worden met functionele en recreatieve wandel- en fietswegen. Dit zal aan bod komen in het landinrichtingsproject “De Wijers – beleven”.

Natuur

OD46. Verankering en vrijwaring van natuur- en bosgebieden

“Gerealiseerde natuurgebieden veranker ik planologisch, mede met oog op het versterken van de veerkracht van de ruimte en de verdere invulling van de ruimtebalans. Dit veronderstelt dat we de open ruimte niet beschouwen als wat overblijft na ontwikkeling, maar als intrinsiek waardevol goed dat ons verschillende **ecosysteemdiensten** oplevert en waar we met zorg mee omgaan.”

“In het kader van behoud en versterking van de natuur verbind ik via netwerken stedelijk en landelijk gebied met ruimte voor water, recreatie, toerisme, lokale economie en sociale of educatieve projecten. De realisatie van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON) zet ik verder. Ik zet in op ontsnippering van de open ruimte.”

OD47. Het behoud en de ontwikkeling van meer en betere natuur in de nabije buurt van alle Vlamingen stimuleren

“Met het project ‘Natuur in je Buurt’ worden er initiatieven opgezet die leiden tot meer en betere natuur in de buurt (parken, tuinen, straten en pleinen, begraafplaatsen, groene gebouwen en bedrijventerreinen, volks- en moestuinen, ...) van alle Vlamingen.

Op die manier creëren we ruimte voor recreatie, toerisme, lokale economie en sociale of educatieve projecten en dragen, waar mogelijk, bij aan het behoud en versterking van de Europese topnatuur. Hiermee wordt tevens bijgedragen aan waterretentie en –infiltratie en mildering van klimaatverandering en luchtverontreiniging op lokaal niveau.”

OD48. Werken aan het behoud, het herstel en de versterking van biodiversiteit en ecosystemen

“Voor de verbetering van biodiversiteit is een netwerk van natuurgebieden nodig onder effectief beheer en moet de landschapsecologische samenhang bevorderd worden om te komen tot een robuuste en hoogwaardige natuur.”

“Complementair aan de gebiedsspecifieke aanpak wordt een actief soortenbeleid gevoerd.”

OD49. Voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen wordt tegen 2020 70% van de benodigde oppervlakte onder correct beheer gebracht en 16 habitats worden in een gunstige of verbeterde staat van instandhouding gebracht

“De natuurdoelen worden mede gerealiseerd door inzet van de instrumenten natuurinrichting, de **instrumenten uit het decreet landinrichting**, ruilverkaveling en beheerovereenkomsten.”

En in De Wijers?

In de landinrichtingsprojecten “De Wijers Roosterbeek Mangelbeek” en “De Wijers Stiemerbeek Zusterkloosterbeek” zal aandacht besteed worden aan het creëren van een groen netwerk door middel van open ruimte - en natuurverbindingen, zowel in verstedelijkt als in landelijk gebied. Robuuste groene verbindingen tussen de natuurgebieden zijn nodig om het behoud van de habitats en de soorten te garanderen.

4.1.2.2 Beleidsnota Landbouw en Visserij (Joke Schauvliege)

Volgende strategische en operationele doelstellingen met betrekking tot landbouw en visserij zijn relevant binnen de verschillende landinrichtingsprojecten ‘De Wijers’.

SD 4 Flanders Agrofood Valley houdt rekening met zijn omgeving

OD 4.1 Uitdagingen voortkomend uit andere beleidsdomeinen worden opgevolgd, want deze vormen mee de landbouw van morgen.

“Landbouw heeft dan ook een bijzondere rol te spelen in de Vlaamse klimaatdoelstellingen, waaronder de doelstelling om op de langere termijn naar een globale koolstofarme economie te streven. ... Ik zal inzetten op adaptatie- en mitigatiemaatregelen zodat de sector zich kan aanpassen aan de klimaatverandering en de broeikasgasemissies verder teruggedrongen kunnen worden.”

“Het stopzetten van het biodiversiteitsverlies en heel specifiek het bereiken van de Europese natuurdoelstellingen en de daaruit voortkomende instandhoudingsdoelstellingen moeten gerealiseerd worden in partnerschap met de landbouw.”

“Landbouwers zullen ook aangemoedigd worden om het natuurlijk karakter van en de biodiversiteit binnen het agrarisch gebied te versterken.”

“Om vergunningverlening aan landbouwbedrijven te garanderen werd de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) ingesteld.”

“Daarnaast streef ik er naar dat de getroffen landbouwbedrijven via de flankerende maatregelen in het voorziene herstructureringsbeleid, maximaal bijgestaan worden om te werken aan de toekomst van hun activiteiten.”

“Het verzekeren van de biodiversiteit van planten en dieren voor de voedselproductie, de agro-biodiversiteit, is zeker ook een aspect van biodiversiteit dat we niet mogen vergeten.”

“Landbouw is sterk betrokken bij de uitvoering van het integraal waterbeleid. Mijn beleid zal gericht zijn op het behalen van de kwantitatieve en kwalitatieve waterdoelstellingen, rekening houdend met de landbouwpraktijk. Water is voor land- en tuinbouw een productiebepalende factor die duurzaam beheerd moet worden. Ik zal ernaar streven een goed evenwicht te bereiken tussen de bedrijfseconomische doelstellingen van de Vlaamse land- en tuinbouw, de wijze waarop de Europese waterdoelstellingen gerealiseerd zullen worden en een evenwichtige verdeling van de beschikbare watervoorraden over de sectoren in functie van de behoeften.

OD 4.3 Zowel ondersteunend en flankerend beleid als onderzoek sturen mee in de juiste richting.

“Vrijwillige overeenkomsten tussen landbouwers en de overheid om milieudoelen na te streven zoals voorgaande maatregelen dragen zeker mijn voorkeur weg. Deze ecosysteemdienstenbenadering (groene en blauwe diensten) biedt zeker nieuwe mogelijkheden om landbouw, milieu en natuur dicht bij elkaar te brengen. De verdere uitbouw ervan moet onderzocht worden en stroomlijning van alle initiatieven verdient daarbij alle aandacht.”

OD 4.5 Het creëren van ruimte om te ondernemen als essentiële omgevingsfactor.

“Ondanks de schaarse open ruimte moet de overheid de landbouwers meer rechtszekerheid bieden voor hun bedrijfsuitbating en voldoende perspectieven op lange termijn aanbieden. Bij de realisatie van maatschappelijke behoeften dient de inname van agrarisch gebied steeds zo beperkt mogelijk te zijn en voor landbouwers die gronden verliezen, wordt steeds een flankerend beleid uitgewerkt. Een voldoende gelijkwaardige betrokkenheid van én overleg met de landbouwadministratie en de sector zelf is noodzakelijk bij gebiedsgerichte en geïntegreerde projecten waarbij verschillende Vlaamse doelen in een gebied aan bod komen en waarbij landbouwers en landbouwbedrijven betrokken zijn.”

“De oppervlakte met een agrarische bestemming moet optimaal beschikbaar zijn voor de beroepslandbouw.”

En in De Wijers?

In de landinrichtingsprojecten ‘De Wijers – Mangelbeek Roosterbeek’ en ‘De Wijers – Stiemerbeek – Slangenbeek’ draagt de landbouw bij aan het behoud en de kwalitatieve invulling van de open ruimte. Dit door een hoge betrokkenheid en voldoende overleg met de landbouwsector. Een integrale benadering houdt ook rekening met de landbouwbelangen. Via de instrumentenkoffer uit het nieuwe decreet landinrichting kan gewerkt worden aan een verdere rechtszekerheid voor de landbouwers en worden de nodige basisvoorzieningen waar nodig voorzien. In overleg met de landbouwers wordt gekeken waar zij hun steentje kunnen bijdragen in het stopzetten van het biodiversiteitsverlies.

4.1.2.3 Beleidsnota Toerisme (Ben Weyts)

Volgende doelstellingen zijn relevant binnen de beleidsnota toerisme voor De Wijers.

2. De toeristische sector doen uitgroeien tot een gezonde en bruisende sector

2.4. De keuzes voor de vrijetijdseconomie binnen SALK onverminderd uitvoeren

“We scharen ons volmondig achter de beslissing van de vorige Vlaamse Regering om de vrijetijdseconomie te ondersteunen als een van de groeimotoren voor Limburg, dat na de sluiting van Ford Genk aan reconversie toe is. De geplande investeringen in Limburgse topbelevingen gaan onverminderd door. Ik zoek samen met de provincie naar de meest optimale besteding van de voorziene EFRO-middelen. Het doel van de SALK-investeringen blijft het genereren van duurzame tewerkstelling.”

2.5. Groen-blauwe fiets- en wandelnetwerken als hefboom voor lokaal verankerd ondernemerschap

“Ik zal de bevoegde administraties de opdracht geven om niet zomaar belangrijke fiets- en wandelroutes door te knippen, maar altijd eerst de impact op het recreatief fiets- en wandeltoerisme in beeld te brengen. Zo wil ik de continuïteit van wandelen en fietsen langs groen-blauwe netwerken maximaal garanderen.”

“Daarnaast concentreer ik mijn beleid op het verhogen van de landschapsbeleving, bijvoorbeeld door thematische routes.”

“Ondernemers moeten vlot kunnen inspelen op de mogelijkheden die geboden worden door de fiets- en wandelroutenetwerken. Creatieve ondernemers kunnen op talloze manieren aan de slag met het potentieel van deze netwerken. Denk maar aan wandelarrangementen, apps, lokale producten volgens het korte keten principe, picknick in de boomgaard, slow food en lokale gastronomie. Ik tracht dat soort lokaal verankerd ondernemerschap langs de groen-blauwe netwerken efficiënt te ondersteunen.”

En in De Wijers?

De Wijers is een regio met meer dan duizend vijvers en is dus bij uitstek een regio met troeven voor toerisme op en aan het water. Landinrichting kan via gezamenlijke inzet van expertise en middelen ingezet worden om missing links in de bestaande routestructuren op te heffen, om het water meer zichtbaar en meer belevingsvol te maken, om de kwaliteit en de belevingswaarde van de fiets- en wandelroutes op te schalen. Het gebied kan beter ontsloten worden via een selectie van kwaliteitsvolle, multimodale, onthaalpunten die ingericht zijn volgens een herkenbare Wijershuisstijl. Op die manier wordt de economische waarde van de regio versterkt. Via een oproep naar uitvoeringsinitiatieven kunnen o.a. toeristische ondernemers meer betrokken en ondersteund worden om op deze kwaliteitsverbetering in te spelen.

4.1.2.4 Beleidsnota Mobiliteit en Openbare werken (Ben Weyts)

Strategische doelstelling 1: sterke en betrouwbare netwerken die elke deelnemer garantie biedt op een betrouwbare reistijd en een kwaliteitsvolle, veilige verplaatsing.

OD 5 Volledige netwerken

In de Vlaamse spoorstrategie (08/02/2013) werden de voor Vlaanderen belangrijke spoorinvesteringen opgelijst.

Prioritaire missing links

- opnieuw operationeel maken van spoorlijn 18 Hasselt – Neerpelt
- te onderzoeken voor verschillende vervoermiddelen: o.m. lijn 21A-B Genk – Maasmechelen / Maaseik

Strategische doelstelling 4 is relevant voor De Wijers en handelt over “Investeren in mens en leefomgeving om bij te dragen tot een leefbaarder, gezonder en groener Vlaanderen”.

OD 16 Investeren met aandacht voor de leefomgeving

“In het kader van de instandhoudingsdoelstellingen (IHD) voor Natura 2000-gebieden werkt mijn beleidsdomein samen met het beleidsdomein LNE.”

“Daarnaast zorg ik waar mogelijk ook voor ontsnipperende maatregelen door leefgebieden van dieren weer aaneen te sluiten.”

“Ik maak ecologische bermbeheersplannen op die de biodiversiteit in de bermen moet stimuleren. Het beheer van houtige vegetatie zal hier ook in opgenomen worden.”

“Langs de waterwegen en in de havens zet ik in op het vergroenen van het watergebonden infrastructuurnetwerk. Volgens de principes van integraal waterbeleid integreer ik de verschillende functies van de waterweg en versterk ik via de natuurtechnische milieubouw de

landschappelijke en ecologische waarde ervan. Het evenwicht tussen de verschillende functies van de waterweg moet hierbij steeds bewaard blijven.”

OD 18 Infrastructuur gebruiken als schakel in recreatieve netwerken

“Wandelen, fietsen, zwemmen, surfen, roeien, zeilen, hengelen of gewoon met volle teugen genieten van het landschap: waar water is, zijn ook mensen. Waterrecreatie, -sport en –toerisme kennen de laatste decennia een steeds toenemende belangstelling. Ik pleit er voor dat er een maatschappelijk verantwoord en multifunctioneel waterweg- en kustbeleid gevoerd wordt. Dit impliceert dat er ook aandacht besteed wordt aan de recreatief-toeristische functie van waterwegen ... en aan het uitbouwen van een netwerk van recreatieve voorzieningen langs of op de waterweg”

SD 5 Investeren in economische en logistieke netwerken: internationaal en multimodaal vervoersbeleid

OD 23 Waterwegen gebruiken als economisch weefsel en schakels in de logistieke netwerken

“In overeenstemming met het gewenst ruimtelijk beleid herwaarderen we bedrijventerreinen langsheen waterwegen of bakenen we nieuwe watergebonden bedrijventerreinen af. Zo geef ik verder vorm aan het Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA) maar streef ik ook naar een voldoende aanbod langs de andere waterwegen.”

En in De Wijers?

De aanwezigheid van een aantal belangrijke bedrijventerreinen is een schoolvoorbeeld van de ruimtelijke multifunctionaliteit in De Wijers. Enkele hiervan maken deel uit van het ENA netwerk. Het Albertkanaal is een van de grote assen binnen De Wijers waar er ingezet kan worden op multimodaal gebruik: zowel gericht op de aanwezige en toekomstige industrie als op recreatieve en toeristische beleving. Het vergroenen van deze as kan zorgen voor een kwaliteitsvollere (recreatieve) beleving en via een verbindingfunctie zorgen voor ontsnippering. Het beheer van bermen en houtige vegetatie komt tevens de biodiversiteit in het gebied ten goede. Houtkantenbeheer kan zorgen voor een bijkomende lokale economische valorisatie wanneer het beheer gericht wordt op energieproductie uit biomassa.

4.1.2.5 Beleidsnota Onroerend erfgoed (Geert Bourgeois)

Volgende doelstellingen m.b.t. onroerend erfgoed zijn relevant voor De Wijers.

SD 4. Investeren in onroerend erfgoed worden erkend en aangewend als gerichte hefboom voor economische ontwikkeling

“Investeren in onroerend erfgoed hebben een sociale, culturele, ruimtelijke maar ook onmiskenbaar een economische meerwaarde. Deze economische factor wordt vaak onvoldoende erkend en erfgoedzorg wordt nog te vaak beschouwd als enkel een kost. De aanwezigheid van onroerend erfgoed in onze samenleving brengt een multiplicatoreffect teweeg en kan een hefboom betekenen voor allerlei ontwikkelingen.”

OD 2.1. Het agentschap Onroerend Erfgoed wordt een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden

“Bij andere beleidsvelden zoek ik naar opportuniteiten voor samenwerking en afstemming van beleidsdoelstellingen.”

OD 3.1 De doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium wordt onderzocht en het inventariseren en beschermen van onroerend erfgoed gebeurt aan de hand van hanteerbare deelpakketten

“We actualiseren de waardevolle landschappen vanuit twee invalshoeken: planningsinitiatieven en ontwikkelingstrajecten of beheerswerken in landschappelijk waardevol gebied. We werken daarvoor nauw samen met Ruimte Vlaanderen (voor AGNAS), agentschap Natuur en Bos en de Vlaamse Landmaatschappij maar ook met Natuurpunt en de regionale landschappen. We selecteren projecten met een hoge erfgoedwaarde en waar maximaal effect kan worden bereikt in het vrijwaren van erfgoedwaarden.”

OD 5.1 De zorg voor het onroerend erfgoed impliceert duurzaam ruimtegebruik en stimuleert de ruimtelijke kwaliteit

“In plaats van nieuwe ontwikkelingen tegen te gaan om het erfgoed te behouden, moeten we het aanwezige erfgoed aanwenden om duurzaam ruimtegebruik te promoten.”

“De aanwezigheid van onroerend erfgoed heeft onmiskenbaar een positieve invloed op de ruimtelijke kwaliteit. Dit effect dient te worden aangewend als motor voor nieuwe ontwikkelingen: enerzijds worden ontwikkelingen in gang gezet door de aanwezigheid van erfgoed en anderzijds schakelt het voorradige erfgoed zich in binnen nieuwe ontwikkelingen. Het effectieve gebruik en hergebruik van het beschermde erfgoed is een absolute prioriteit. Het (terug) functioneel maken van erfgoedsites biedt de beste garanties voor het behoud op lange termijn en draagt bij tot een kwalitatieve en duurzame samenleving.”

En in De Wijers?

De rijke cultuurhistorie van De Wijers is één van de vertrekpunten in de duurzame ontwikkeling van de open ruimte in De Wijers. Samenwerking en afstemming met deze sector is dan ook een uitgangspunt binnen de verschillende landinrichtingsprojecten. Vooral in het landinrichtingsproject “De Wijers beleven” zal de aanwezige cultuurhistorische waarde van prioritair belang zijn.

4.1.2.6 Beleidsnota Energie (Annemie Turtelboom)

“De prioriteit voor deze regeerperiode is het inzetten op energie-efficiëntie. Verstandiger omgaan met energie zal niet alleen onze energiefactuur minder snel doen oplopen, het helpt ook in het bereiken van de Europese klimaatdoelstellingen.”

Linken met beleidsveld leefmilieu en klimaat

“Via het beleidsactieplan biomassa(rest)stromen zal worden geprobeerd om vanuit een win-win benadering het sluiten van materiaalkringlopen en hernieuwbare energieproductie met elkaar te verzoenen. We gaan vanuit een win-win benadering eveneens de wenselijkheid van een geïntegreerd energie- en materialenpeil voor gebouwen na.

En in De Wijers?

Evolueren naar een duurzame en welvarende regio is de vierde uitdaging van De Wijers. Ook in De Wijers zijn er mogelijkheden om via windmolenparken, energieopwekking uit biomassa, energierecuperatie aan de sluizen van het Albertkanaal bij te dragen aan een meer klimaatneutraal Limburg. In het nieuwe decreet landinrichting kunnen er via beheerovereenkomsten of dienstenvergoedingen stimuli gegeven worden aan landbouwers/gebruikers om bv. snelgroeiende houtkanten aan te leggen en ze geregeld om te zetten in functie van het aanleveren van biomassa.

Processen op strategisch niveau

Naast het hierboven opgesomde beleid van de Vlaams Regering zijn reeds vele initiatieven en processen op strategisch niveau momenteel lopende in het plangebied ter uitvoering van dit beleid: SALK, T.OP Limburg, ENA, Spartacus, de Noord-Zuidverbinding, Ontwikkelingen zijn in planvorming, waarvan enkelen ook als investeringsproject op stapel staan binnen de tijdshorizon van deze landinrichtingsprojecten. Zij zullen voor een ware transformatie zorgen in grote delen van het plangebied. Voor De Wijers vormen deze initiatieven en processen op strategische niveau een belangrijk kader waarbinnen de landinrichtingsprojecten worden uitgevoerd. Voor enkele processen kan het landinrichtingsproject De Wijers mee zorgen voor een toenemende omgevingskwaliteit van het gebied door mee uitvoering te geven aan de doelstellingen van de verschillende projecten en processen.

SALK en T.OP Limburg: ruimte en economie in synergie

Om de gevolgen van de geplande sluiting van Ford Genk te verzachten, voert de Vlaamse Regering het Strategisch Actieplan Limburg in het Kwadraat (SALK) uit. Dat investeringsprogramma bundelt stimulerende maatregelen op korte en lange termijn om het economische weefsel in Limburg zuurstof te geven. Binnen De Wijers komen verschillende SALK-initiatieven samen (o.a. toeristische verblijfsinfrastructuur Hengelhoef, Bokrijk, de Noordzuidverbinding).

Aan het SALK-investeringsprogramma werd ook een ruimtelijke pijler gekoppeld, namelijk het Territoriaal Ontwikkelingsprogramma (T.OP) Limburg. Zo wordt getracht de geplande investeringen ruimtelijk op elkaar af te stemmen.

T.OP Limburg is een beleidstraject dat Ruimte Vlaanderen in 2013 initieerde om afstemming en win-win te realiseren tussen de SALK doelstellingen, acties en andere lopende initiatieven in het gebied waar de sluiting van Ford zich het sterkst laat voelen. Het is tevens een verzameling van actiegerichte programma's met een overkoepelende ambitie. Samenwerking en open partnerschap staan centraal.

Synergie realiseren tussen ruimtelijke en economische doelstellingen is de grote ambitie van T.OP Limburg. Om die uitdaging aan te gaan werd de ruimtelijke ontwikkelingsstrategie RE-MINE uitgedacht. RE-MINE heeft twee strategische sporen:

- Centraal Limburg versterken als *multiproductief netwerk*. Dit spoor is een zoektocht naar win-winsituaties tussen bedrijvigheid en stedelijke ontwikkeling. Het handelt over gemengde stedelijke bedrijfs- of zorglocaties, economische of zorgnetwerken en gesloten energie – en materialenkringlopen en gespecialiseerde knooppunten.
- Centraal Limburg versterken als *verblijfsparadijs*. Dit spoor is een zoektocht naar win-win situaties tussen investeringen voor wonen, natuurontwikkeling en toerisme. Het handelt over dynamische stedelijke woonmilieus, landschappelijke samenhang en belevingsroutes.

Drie programma's ter realisatie van de RE-MINE strategie zijn in uitvoering: HUB Limburg, Park Limburg en Stad Limburg. Die programma's, met 2020 als tijdshorizon, faciliteren ruimtelijke win-wins voor diverse gebruikers en reiken vernieuwende ruimtelijke ideeën aan.

- *RE-MINE HUB Limburg - De regio Hasselt – Genk als stedelijke hub voor vernieuwende economieën*. Via het samenbrengen van partners en acties kan de regio stapsgewijs ontwikkelen tot multiproductief netwerk. De huidige focus ligt op het realiseren van gemengde stedelijke bedrijfslocaties, gesloten energie– en materialenkringlopen, economische netwerken, clustering en connectiviteit.
- *RE-MINE Park Limburg – van de mijnroute tot the great outdoors*. Hiermee beogen de partners de ontwikkeling van een regionaal landschapspark. Recreatief-toeristische investeringsdossiers worden aangegrepen om synergie te realiseren tussen landschappelijke en stedelijke ontwikkeling. Door zowel de veerkracht als de identiteit van de regio als geheel te versterken vormt het park de motor voor een krachtige en duurzame vrijetijdseconomie.
- *RE-MINE Stad Limburg – stedelijk netwerk als motor van maatschappelijke dynamiek*. Het doel is het versterken van de stedelijke dynamiek in de regio. Vanuit ruimtelijk perspectief wordt een strategische verdichting, verdunning of verweving van wonen en werken beoogd om zo de kritische massa voor stedelijkheid te vergroten. Als onderlegger voor verdichting geldt het mobiliteitsnetwerk, voor verdunning is dit het openruimtenetwerk.

Via landinrichting De Wijers kunnen verschillende acties binnen de drie RE-MINE programma (gedeeltelijk) mee uitgevoerd worden. Specifiek voor volgende acties is dit het geval:

- Atlas verblijfsparadijs (RE-MINE Park Limburg): de ontwikkeling van een regionaal landschapspark in de vorm van een openruimtenetwerk opgespannen door uitzonderlijke natuurwaarden en recreatieve poorten, de ontwikkeling van belevingsroutes met verblijfspoorten en de landschappelijke en ecologische samenhang
- Verbindingsstrategie campus Diepenbeek (RE-MINE Park Limburg): zie verder
- Zolder bovenlokale verblijfspoort (RE-MINE Park Limburg): de ruimtelijke ontwikkeling van de bovenlokale poort Zolder met de focus op landschappelijke samenhang
- Veerkracht groenblauwe netwerk (RE-MINE Park Limburg): ontwikkeling van het openruimtenetwerk in Limburg
- Kolenspoor als gedeelde katalysator (RE-MINE Stad Limburg): realisatietraject voor het kolenspoor als katalysator voor duurzame ontwikkeling waarbij verschillende functies gecombineerd worden; recreatie, landschappelijke ontwikkeling, economische ontwikkeling en transport.

Relancetraject Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

Met het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen begon Vlaanderen voor het eerst te plannen met een visie op lange termijn. Hierdoor werd het ruimtelijk beleid professioneler en gericht. Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) moet voortbouwen op de robuuste lijnen van het RSV en de lat weer hoger leggen. De Vlaamse Regering heeft op 28 januari 2011 het proces gestart dat moet leiden tot de vaststelling van een BRV. Het departement Ruimte Vlaanderen heeft via burgerparticipatie, partnerdialogen en intensieve samenwerking met de andere beleidsdomeinen grondig nagedacht over het toekomstig ruimtelijk beleid.

Het Groenboek BRV – dat op 4 mei 2012 door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd als basis voor maatschappelijk debat – schetst de ruimtelijke toestand van vandaag, de maatschappelijke uitdagingen die hierop inwerken en een visie en aanzet tot strategieën om hiermee om te gaan. Het departement Ruimte Vlaanderen heeft vervolgens ingezet op reflectie en verdieping via een consultatietraject en via coproductie in inhoudelijke werkgroepen. Het traject heeft geresulteerd in inhoudelijke bouwstenen die nu op het terrein kunnen worden getest naar toepasbaarheid en draagvlak.

De Vlaams minister van Omgeving en het departement Ruimte Vlaanderen organiseerden op 20 november 2014 een Startconferentie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV). De conferentie bracht 337 partners samen voor de relance van het traject naar het BRV. Het bestaande partnerschap van vertegenwoordigers van Vlaamse en lokale overheden, het maatschappelijk middenveld en de vakwereld werd uitgebreid met partners die op het terrein werken aan concrete oplossingen voor ruimtelijke vraagstukken.

De conferentie gaf het startschot voor een gebiedswerking in het kader van het BRV. Tien werkgroepen voor gebieden, verspreid over Vlaanderen die samen een exemplarische staal van de actuele ruimtelijke vraagstukken bieden, zijn aan de slag gegaan. De werkgroepen zullen van onderuit de visie, strategieën en concepten uit het Groenboek BRV testen. Ze zullen zo suggesties naar het beleidsplan formuleren én een aantal quick-wins destilleren.

Ook De Wijers is door de minister geselecteerd als case voor Vlaanderen. Dit geeft enerzijds aan dat De Wijers een belangrijke regio is op Vlaams niveau en dat anderzijds het voortraject met de uitgebreide participatieve aanpak dat de afgelopen jaren door het partnerschap werd doorlopen in De Wijers als een goede aanpak wordt gezien.

Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA)

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen wijst op het belang van de omgeving van het Albertkanaal als een ruimtelijk samenhangend netwerk (het Economisch Netwerk Albertkanaal) en het belang om de inspanningen over de hele lengte van het Albertkanaal te coördineren vanop

gewestelijk niveau. Zo kunnen de economische sterkten van het gebied elkaar aanvullen en kan de economische groei gestructureerd opgevangen worden.

Het ENA voert grondig onderzoek naar de mogelijkheden:

- om bestaande bedrijventerreinen te verbeteren;
- om nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden te creëren;
- om de bedrijventerreinen zo goed mogelijk te ontsluiten voor de verschillende vervoersmodi;
- om deze economische activiteiten ruimtelijk te verzoenen met de andere ruimtegebruikers.

In uitvoering van de beslissing van de Vlaamse Regering van 2004 over de verdere uitwerking van het ENA, werd een MER opgemaakt voor het volledige ENA, dat werd goedgekeurd op 20/06/2014. Momenteel loopt er een haalbaarheidsstudie voor de verschillende zoekzones waarvoor besluitvorming door de Vlaamse Regering wordt verwacht de komende jaren.

Voor De Wijers zijn volgende bedrijventerreinen relevant: Kanaal (Hasselt), Genk Zuid, Zolder / Lummen-Zuid (Lummen en Hasselt). Het instrument landinrichting kan hierbij nuttig zijn om een de ruimtelijke inpassing en het ruimtelijk verzoenen met andere ruimtegebruikers te realiseren op terrein.

Afbakening van het regionaal stedelijk gebied Hasselt – Genk

De Vlaamse regering heeft op 20 juni 2014 het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan ‘Afbakening regionaal stedelijk gebied Hasselt – Genk’ definitief vastgesteld.

In uitvoering van de bindende bepalingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) worden de stedelijke gebieden afgebakend om er ruimte te voorzien voor wonen, werken, groen, recreatie en andere stedelijke activiteiten. Op het grondgebied van Diepenbeek, Hasselt en Genk worden in verschillende deelplannen bestemmingswijzigingen doorgevoerd. Op grondgebied van Houthalen – Helchteren gaat het om de aanduiding van de afbakeningslijn van het regionaal stedelijk gebied.

De landinrichtingsprojecten 'De Wijers' kunnen fundamenteel bijdragen om bestaande en nieuwe stedelijke ontwikkelingen op een duurzame wijze landschappelijk in te passen. Specifiek in het **versterken van het tussengebied Hasselt – Genk** is een rol weggelegd voor landinrichting. Dit tussengebied kan een landschappelijke schakel vormen tussen Bokrijk – het Kempisch plateau – Haspengouwse landschap. Demer en Stiemerbeekvallei zijn hierbij structurerende dragers van het landschap.

Er worden 2 strategische ruimtelijke structuren naar voor geschoven die een kader aanreiken voor de transformatie van het tussengebied tot een stadslandschap: het landschapspark Demer – Stiemerbeekvallei en de kanaalzone als verbindende structuur tussen Hasselt en Genk.

Het vrijwaren en versterken van de **Demer- en Stiemerbeekvallei** (alsook het vijverpark Midden Limburg – De Wijers) als landschapspark met voldoende samenhangende open ruimte, reikend tot in de beide steden (en Diepenbeek en Zonhoven), staat voorop. Dit landschapspark vormt de structurele drager voor het regionaal stedelijk gebied Hasselt-Genk. Ze zijn beiden nog als continue elementen in het landschap aanwezig, maar hun structurerend karakter dreigt verloren te gaan ter hoogte van de aansluiting op de stedelijke kernen en de universiteitscampus. De Stiemerbeekvallei en de Demervallei dienen beschermd en versterkt te worden als landschapsstructuur met belangrijke ecologische kwaliteit. De uitdaging bestaat er in deze landschappelijke structuur zichtbaarder te maken en in te zetten als een open, stedelijk netwerk met een verbindende rol.

Hierdoor kunnen De Wijers mee als uithangbord fungeren in een regionaal stedelijk gebied Hasselt – Genk. Daarnaast kunnen losstaande merknamen (toeristische attracties) in één overkoepelend netwerk samengebracht worden dat over een internationale uitstraling beschikt.

Een tweede stedelijke structuur die een kader aanreikt voor de transformatie van het tussengebied tot een stadslandschap is het **Albertkanaal**. Hierbij wordt vooral gefocust op de ontwikkeling van beide kanaalkommen als volwaardige onderdelen van de stedelijke kernen en op de reconversie van de Ford-site.

Binnen het stadslandschap is duurzame mobiliteit tussen Hasselt en Genk de verbindende ervaring. Het werken aan een integrale visie op de landschappelijke inpassing van grootschalige infrastructuur waarin aspecten als beeldwaarde, afzwakking van de barrièrewerking, zichtbaarheid van het stedelijk programma en het creëren van bakens voorop staan, moet in samenwerking met de betrokken gemeenten ontwikkeld worden.

Ook in het centrum van Genk kan landinrichting mee bijdragen aan de doelstellingen van het GRUP om het groene netwerk te versterken (Stiemerbeekvallei, bosgebieden, voormalig kolenspoor,...). Poorten markeren de toegang tot grote gebieden en faciliteren de overgang tussen stad en perifeer landschap. Verbindingen vormen ecologische links tussen de groengebieden en groene corridors voor fietsers en voetgangers.

Signaalgebied "Campus Diepenbeek"

Er werd, onder coördinatie van de provincie Limburg een samenwerkingsverband opgezet tussen meerdere partijen omtrent het gezamenlijk opstellen van een “masterplanning” voor het signaalgebied “Campus Diepenbeek”.

Dit signaalgebied werd aangeduid in de bekkenbeheerplannen als zone waar er overlap is tussen niet-ontwikkelde harde gewestplanbestemmingen met waterbergings – of waterconserveringsgebieden.

Deze samenwerking geeft (1) uitvoering aan de beslissing van de Vlaamse Regering over het afbakeningsproces regionaal stedelijk gebied Hasselt-Genk, waarin signaalgebied Demer gedeeltelijk is herbestemd naar parkzone met als functies landschappelijk park en waterberging. Een ander deel is bestemd voor campusontwikkeling. En (2) uitvoering aan de beslissing van de Vlaamse Regering omtrent de signaalgebieden.

Partners zijn: VMM, ANB, Universiteit Hasselt, Provincie Limburg, Diepenbeek, VLM. Inhoudelijk doel is via een “open oproep procedure” bij de Vlaamse Bouwmeester een ontwerper aan te stellen die moet instaan voor het opstellen van een Masterplan voor enerzijds de toekomstige ontwikkeling van de universitaire campus Diepenbeek én anderzijds de landschappelijke uitbouw van deze parkzone.

SPARTACUS, meer mobiliteit voor Limburg

Limburg krijgt een fijnmazige openbaar vervoersnetwerk. Nieuwe sneltramlijnen, snelbussen en optimale afstemming met de bestaande treinverbindingen zorgen voor een sterk verbeterde mobiliteit en tijdswinst voor iedereen. Limburg krijgt efficiënte sneltramverbindingen vanuit de provinciehoofdstad naar het Maasland, Maastricht en Noord-Limburg. De bussen, treinen en trams zullen naadloos op elkaar aansluiten.

Er worden drie nieuwe sneltramverbindingen aangelegd:

- Lijn 1: tussen Hasselt en Maastricht via Diepenbeek en Bilzen: aanleg voorzien vanaf 2017
- Lijn 2: tussen Maasmechelen en Hasselt via Diepenbeek en Genk (planMER goedgekeurd 07/02/2013)
- Lijn 3: tussen Noord-Limburg en Hasselt via Houthalen – Helchteren (planMER goedgekeurd 15/01/2015)

Strategische projecten De Wijers

De Vlaamse Overheid subsidieert de projectcoördinatie van strategische projecten. Deze projecten moeten uitvoering geven aan een ruimtelijk planningsproces op bovenlokaal niveau. De projecten moeten bijdragen aan de uitvoering van het Vlaamse ruimtelijke beleid. Ze moeten een impact hebben op Vlaams niveau, vertrekken vanuit bestaande visies en de samenwerking van ruimtelijke actoren in een strategisch gebied stimuleren.

Voor De Wijers is het tweede strategische project medio 2015 afgerond. In 2008 werd gestart met diversiteit binnen De Wijers, in 2012 kende dit een opvolger strategisch openruimte project De Wijers (SORP).

De doelstelling van de projecten is de ontwikkeling en realisatie van een duurzame en dynamische visie voor het gebied waarin de verschillende vormen van landgebruik een plaats krijgen. Daarbij werd ingespeeld op de aanwezige basiskwaliteiten die het gebied al eeuwenlang kenmerken.

Hiertoe werd een participatief proces opgestart met workshops waaraan meer dan 200 mensen uit verschillende organisaties deelnamen. De visie werd in de eerste subsidieperiode uitgewerkt, parallel met een plattelandsproject (PDPO) van de Vlaamse Landmaatschappij. Verschillende gerichte thematische studies zijn gemaakt rond hydrologie en mijnverzakkingen, duurzame landbouw, recreatie, educatie, toerisme, natuurontwikkeling, viskweek en landschapsgeschiedenis. Anderzijds worden ook gebiedsgericht ontwikkelingsperspectieven uitgewerkt, o.a. via design workshops, zoals voor het vijverkerengebied-recreatiedomein Heidestrand, de Mangelbeek, het Kolenspoor.

De workshops, thematische studies en design workshops gaven input aan de uitdagingen van De Wijers, het uitvoeringsprogramma en ook dit onderzoek naar de opportuniteit en haalbaarheid. De verschillende landinrichtingsprojecten zullen uitvoering geven aan delen van de ontwikkelde visie.

5 Motivatie van de meerwaarde van de instelling van het landinrichtingsproject De Wijers

Belang van projectgebied op Vlaams niveau

De Wijers is een unieke regio centraal in de provincie Limburg. Het is een streek waar veel mensen wonen en werken in een prachtig landschap. Het gebied is tevens een habitat voor heel wat zeldzame dier – en plantensoorten, denk maar aan de roerdomp, boomkikker of drijvende waterweegbree. De streek bevat naast zijn enorme biodiversiteit ook een grote cultuurhistorische en landschappelijke rijkdom en is daarenboven een toeristisch – recreatieve topregio in Limburg.

De ligging van De Wijers centraal in de provincie Limburg zorgt in het projectgebied voor een sterke ruimtelijke druk en verstedelijking. Het projectgebied is goed ontsloten via de snelwegen E313 en E314 en enkele gewestwegen. Verder is het watergebonden economisch netwerk langsheen het Albertkanaal op Vlaams niveau.

Ondanks de sterke beïnvloeding van industrialisatie en stedelijke functies bezit deze regio nog belangrijke Vlaamse en bovenlokaal landschappelijk waarden. Het bereiken van een evenwicht tussen landbouw, natuur, bos en verstedelijkingsdruk is de uitdaging voor deze regio, die het lokale niveau dient te overstijgen.

De in hoofdstuk 2 aangehaalde lopende, geprogrammeerde of wenselijke projecten m.b.t. inrichting en beheer van de open ruimte tonen aan dat het ambitieniveau voor de kwaliteit van de open ruimte in De Wijers hoog ligt voor alle open-ruimte functies in het gebied. In hoofdstuk 3 is herhaaldelijk aangetoond dat de verschillende landinrichtingsprojecten in De Wijers mee uitvoering geven aan de Vlaamse beleidsdoelstellingen inzake open ruimte, landbouw, erfgoed, water, .. . Daarnaast zijn er vele strategische processen lopende waar De Wijers zich inpast en mee uitvoering aan geeft.

Recent heeft de minister voor Omgeving De Wijers ook geselecteerd als case in het relancetraject van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Dit geeft enerzijds aan dat De Wijers een belangrijke regio is op Vlaams niveau en dat anderzijds het voortraject met de uitgebreide participatieve aanpak dat de afgelopen jaren door het partnerschap werd doorlopen in De Wijers als een goede aanpak wordt gezien.

Verhouding met uitvoeringsprogramma De Wijers

Sinds 2007 neemt de Vlaamse Landmaatschappij een coördinerende rol op in De Wijers op basis van een ministerieel mandaat. Na een intern voortraject (2008-2010) en een intensief participatief visievormingstraject¹³ (2010-2012) werden de uitdagingen voor De Wijers geformuleerd in een publicatie¹⁴ en onderschreven door het partnerschap. In 2015 werden deze uitdagingen vertaald in concrete doelstellingen, een ruimtelijke

¹³ Ulenaers P., Turkelboom F., Simoens I., Keune H., Deneef H. en Stevens K. (2014). Participatieve gebiedsontwikkeling voor De Wijers via het ecosysteemdienstenconcept – Procesarchitectuur en procesevaluatie. Rapporten van het INBO.

¹⁴ <http://www.vlm.be/SiteCollectionDocuments/Nieuwsberichten/Masterplan%204%20Uitdagingen%20voor%20De%20Wijers.pdf>

visie en acties in het uitvoeringsprogramma De Wijers. Dit uitvoeringsprogramma werd op 3 maart 2016 goedgekeurd door het volledige partnerschap De Wijers en vormt het sluitstuk van het visievormingsproces dat vanaf 2008 in De Wijers werd doorlopen.

Het uitvoeringsprogramma omschrijft de acties die nodig zijn in functie van de realisatie van de visie en doelstellingen van de vier uitdagingen. Per actie zullen telkens een trekkende partner en de eventueel ondersteunende partners worden vermeld. Op die manier grijpen we terug naar de stelling uit de Startnota & de Verklaring van De Wijers uit 2010: 'elke partner met inzet van eigen middelen en expertise'.

Voor heel wat doelstellingen en acties uit het uitvoeringsprogramma is inrichting op terrein noodzakelijk, zoals ook uit de doelstellingen van de drie landinrichtingsprojecten (in hoofdstuk 3 Voorstel landinrichtingsprojecten) naar voren komt en de actielijst van het uitvoeringsprogramma in bijlage illustreert. De meeste van die inrichtingsgerelateerde acties en doelstellingen zijn gericht op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van functies en kwaliteiten van de ruimte in De Wijers.

Het vertrekpunt voor het uitvoeringsprogramma De Wijers, als voornaamste resultaat van de samenwerking binnen het partnerschap de afgelopen vijf jaar, was bovendien geïntegreerd samenwerken.

Gezien voorgaande elementen in combinatie met de doelstelling van het vernieuwde decreet landinrichting, komt dit instrument naar voren als uitermate gepast om de inrichtingsgerelateerde acties uit het uitvoeringsprogramma De Wijers te realiseren. Landinrichting is immers inherent gericht op de aanpak van gebieden en acties met een bovenlokale uitstraling waarbij er tussen de verschillende beleidsniveaus en partners moet samengewerkt worden om een gedragen visie om te zetten in realisaties op terrein.

Bovendien werd in de hoofdstukken 0, 2 en 4 uitvoerig ingegaan op de link tussen de voorgestelde doelstellingen van deze landinrichtingsprojecten en heel wat verscheidene (Vlaamse) projecten, processen en beleid. Dit landinrichtingsproject zal dus in grote mate afstemming realiseren tussen verschillende (Vlaamse) betrokken organisaties en hun individuele doelstellingen en op die manier heel wat win-win realiseren. Het gebiedsgericht project De Wijers heeft een onderbouwde, kwaliteitsvolle basis gelegd en draagvlak gecreëerd voor de doelstellingen en nodige acties uit dit project.

6 Praktische organisatie en financiering

Afstemming met het gebiedsgericht project De Wijers en landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei

Er lopen in De Wijers reeds verschillende complementaire en/of analoge processen. De twee meest relevante in het kader van de praktische organisatie van het Landinrichtingsproject De Wijers zijn het gebiedsgericht (plattelands)project De Wijers en het Landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei.

Gebiedsgericht project De Wijers

Van primordiaal belang is de sensibilisering en facilitering van een aantal processen met het oog op een betere afstemming tussen vraag en aanbod. Het project De Wijers vertaalde de geformuleerde Uitdagingen voor De Wijers (2012) in concrete acties via het Uitvoeringsprogramma De Wijers (2015). Voor die acties die inrichtingswerken vragen, kunnen de verschillende landinrichtingsprojecten een rol opnemen, daar waar de meerwaarde van landinrichting is aangetoond.

Het huidige project De Wijers is georganiseerd volgens een traditionele structuur met een stuurgroep (politek beslissingsorgaan), een projectgroep (voorbereidende werkgroep) en een projectsecretariaat (tussen 2008-2016: de Vlaamse Landmaatschappij, sinds 3 maart 2016: de provincie Limburg). De stuurgroep van het project wordt voorgezeten door de gouverneur van de provincie Limburg, thans Herman Reynders. Tussen stuurgroep en projectgroep bestaat er een één-op-één relatie. Organisaties die in de stuurgroep zitten zijn eveneens vertegenwoordigd in de projectgroep en omgekeerd. Volgende 17 partners maken deel uit van het partnerschap De Wijers:

- Agentschap voor Natuur en Bos;
- Provincie Limburg;
- Regionaal Landschap Lage Kempen;
- Toerisme Limburg;
- Natuurpunt;
- Limburgs Landschap;
- Stad Genk;
- Stad Hasselt;
- Gemeente Zonhoven;
- Gemeente Heusden-Zolder;
- Gemeente Houthalen-Helchteren;
- Gemeente Diepenbeek;
- Gemeente Lummen;
- Boerenbond;
- European Landowners' Organization;
- Departement Ruimte Vlaanderen;
- Vlaamse Landmaatschappij.

Landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei

Het Landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei gaat vanaf 2015 volop in uitvoering. In het bijzonder binnen het eerste inrichtingsplan Schansbroek (Genk), waar het inrichtingsplan werd goedgekeurd in juni 2014, zullen de werken in 2015 starten. De andere twee

inrichtingsplannen Slagmolen (Genk) en Dauteweyers (Diepenbeek) gaan de komende jaren eveneens in uitvoering, hiervoor dienen eerst nog de inrichtingsplannen te worden goedgekeurd. Het is aangewezen om in de organisatiestructuur (planbegeleidingsgroep) van dit gevorderde project geen wijzingen aan te brengen. De leden van de Planbegeleidingsgroep Landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei zijn:

- Stad Genk (voorzitter)
- Gemeente Diepenbeek
- Agentschap voor Natuur en Bos
- Agentschap Wegen en Verkeer
- Departement Onroerend Erfgoed
- Provincie Limburg en Provinciaal Natuurcentrum
- NV De Scheepvaart
- Boerenbond
- Regionaal Landschap Lage Kempen
- Natuurpunt vzw
- Vlaamse Milieumaatschappij
- Vlaamse Landmaatschappij (secretariaat)

Samenstelling planbegeleidingsgroep

In art. 3.3.2.1. §1 van het besluit van 26 maart 2014 wordt de samenstelling van de planbegeleidingsgroepen nader gespecificeerd:

“ De planbegeleidingsgroep is samengesteld uit de volgende leden:

- 1° de voorzitter, aangewezen door de minister;*
- 2° een vertegenwoordiger van het agentschap die het secretariaat verzekert, aangewezen door de leidend ambtenaar van het agentschap;*
- 3° een vertegenwoordiger van elk departement van de Vlaamse administratie waarvan de bevoegdheid bij het landinrichtingsproject is betrokken, aangewezen door de leidend ambtenaar van het departement in kwestie;*
- 4° een vertegenwoordiger van elk agentschap van de Vlaamse administratie waarvan de bevoegdheid bij het landinrichtingsproject is betrokken, aangewezen door de leidend ambtenaar van het agentschap in kwestie;*
- 5° een vertegenwoordiger van elke provincie waarvan de bevoegdheid bij het landinrichtingsproject is betrokken, aangewezen door de deputatie in kwestie;*
- 6° een vertegenwoordiger van elke gemeente waarvan de bevoegdheid bij het landinrichtingsproject is betrokken, aangewezen door het college van burgemeester en schepenen in kwestie;*
- 7° een vertegenwoordiger van de doelgroep natuur, aangewezen door de Mina-raad; 8° een vertegenwoordiger van de doelgroep bos, aangewezen door de Mina-raad, als die doelgroep betrokken is bij het landinrichtingsproject;*
- 9° een vertegenwoordiger van de doelgroep landbouw, aangewezen door de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij, als die doelgroep betrokken is bij het landinrichtingsproject;*
- 10° een vertegenwoordiger van de doelgroep recreatie, aangewezen door de minister, als die doelgroep betrokken is bij het landinrichtingsproject;*

11° vertegenwoordigers van andere doelgroepen die betrokken zijn bij het landinrichtingsproject, aangewezen door de minister;

Voor elk lid, vermeld in het eerste lid, wordt een plaatsvervangend lid aangewezen op de wijze, vermeld in het eerste lid.

De minister bepaalt welke departementen, agentschappen, provincies, gemeenten en doelgroepen bij het landinrichtingsproject betrokken zijn.

Het agentschap vraagt aan de instanties, vermeld in het eerste lid, om een lid en een plaatsvervangend lid aan te wijzen. Twee maanden nadat het agentschap die vraag heeft gesteld, kan de planbegeleidingsgroep geldig samenkomen.

De planbegeleidingsgroep kan op elk moment derden raadplegen.”

De praktische organisatie van het landinrichtingsproject De Wijers dient voort te bouwen op het brede partnerschap van het (plattelands)project De Wijers dat vandaag al bestaat. Op deze manier kunnen we (1) voortbouwen op het brede inhoudelijke **draagvlak** dat in de loop van de jaren werd opgebouwd binnen het partnerschap, (2) terugvallen op genomen **engagementen**¹⁵ binnen dit partnerschap in de afgelopen jaren en (3) gebruik maken van de bestaande **structuren** (projectgroep – stuurgroep) van het partnerschap.

Anderzijds zijn een aantal organisaties niet vertegenwoordigd in het partnerschap De Wijers die wel een belangrijke rol kunnen spelen in de verschillende landinrichtingsprojecten De Wijers. Hierbij denken we voornamelijk aan een aantal Vlaamse entiteiten die omwille van historische en praktische redenen nooit in het partnerschap De Wijers zijn opgenomen.

Voor de praktische organisatie van de drie verschillende landinrichtingsprojecten stellen we volgende werkbare en evenwichtige **samenstelling van de planbegeleidingsgroepen** voor, rekening houdende met de in art. 3.3. aangehaalde te betrekken partners:

Planbegeleidingsgroep landinrichtingsproject ‘**De Wijers - Roosterbeek Mangelbeek**’

- Voorzitter, voor te dragen door de minister;
- Secretaris, voor te dragen door de leidend ambtenaar van de Vlaamse Landmaatschappij;
- Een vertegenwoordiger van het departement Mobiliteit en Openbare Werken, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het departement;
- Een vertegenwoordiger van het departement Ruimte Vlaanderen, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het departement;
- Een vertegenwoordiger van het departement Landbouw en Visserij, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van het Agentschap van Natuur en Bos, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van de Vlaamse Milieumaatschappij, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;

¹⁵ De Verklaring van De Wijers (2010) & De Uitdagingen voor De Wijers (2012).

- Een vertegenwoordiger van het Agentschap Onroerend Erfgoed, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van het Agentschap NV De Scheepvaart, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van de Provincie Limburg, voor te dragen door de deputatie van de provincie Limburg;
- Een vertegenwoordiger van de gemeente Zonhoven, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Zonhoven;
- Een vertegenwoordiger van de gemeente Heusden-Zolder, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Heusden-Zolder;
- Een vertegenwoordiger van de gemeente Houthalen-Helchteren, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Houthalen-Helchteren;
- Een vertegenwoordiger van de gemeente Lummen, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Lummen;
- Een vertegenwoordiger van de stad Genk, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de stad Genk;
- Een vertegenwoordiger van de stad Hasselt, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de stad Hasselt;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep Natuur, aangewezen door de Mina – Raad. Hier wordt gesuggereerd een gezamenlijke vertegenwoordiger te laten voordragen door Limburgs Landschap vzw en Natuurpunt vzw;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep Bos, aangewezen door de Mina – Raad. Hier wordt gesuggereerd een gezamenlijke vertegenwoordiger te laten voordragen door Limburgs Landschap vzw en Natuurpunt vzw;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep Landbouw, aangewezen door de Strategische adviesraad voor Landbouw en Visserij. Hier wordt gesuggereerd om een vertegenwoordiger te laten voordragen door de Boerenbond;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep recreatie, aangewezen door de minister. Hier wordt gesuggereerd om een vertegenwoordiger te laten voordragen door het Regionaal Landschap Lage Kempen;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep grondeigenaars, aangewezen door de minister. Hier wordt gesuggereerd een vertegenwoordiger te laten voordragen door de European Landowners' Organization.

Planbegeleidingsgroep landinrichtingsproject '**De Wijers - Stiemerbeek Zusterkloosterbeek**'

- Voorzitter, voor te dragen door de minister;
- Secretaris, voor te dragen door de leidend ambtenaar van de Vlaamse Landmaatschappij;
- Een vertegenwoordiger van het departement Mobiliteit en Openbare Werken, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het departement;
- Een vertegenwoordiger van het departement Ruimte Vlaanderen, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het departement;
- Een vertegenwoordiger van het departement Landbouw en Visserij, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van het Agentschap van Natuur en Bos, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van de Vlaamse Milieumaatschappij, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van het Agentschap Onroerend Erfgoed, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van het Agentschap NV De Scheepvaart, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;

- Een vertegenwoordiger van de Provincie Limburg, voor te dragen door de deputatie van de provincie Limburg;
- Een vertegenwoordiger van de stad Genk, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de stad Genk;
- Een vertegenwoordiger van de stad Hasselt, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de stad Hasselt;
- Een vertegenwoordiger van de gemeente Zonhoven, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Zonhoven;
- Een vertegenwoordiger van de gemeente Diepenbeek, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Diepenbeek;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep Natuur, aangewezen door de Mina – Raad. Hier wordt gesuggereerd een gezamenlijke vertegenwoordiger te laten voordragen door Limburgs Landschap vzw en Natuurpunt vzw;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep Bos, aangewezen door de Mina – Raad. Hier wordt gesuggereerd een gezamenlijke vertegenwoordiger te laten voordragen door Limburgs Landschap vzw en Natuurpunt vzw;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep Landbouw, aangewezen door de Strategische adviesraad voor Landbouw en Visserij. Hier wordt gesuggereerd om een vertegenwoordiger te laten voordragen door de Boerenbond;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep recreatie, aangewezen door de minister. Hier wordt gesuggereerd om een vertegenwoordiger te laten voordragen door het Regionaal Landschap Lage Kempen;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep grondeigenaars, aangewezen door de minister. Hier wordt gesuggereerd een vertegenwoordiger te laten voordragen door de European Landowners' Organization.

Planbegeleidingsgroep landinrichtingsproject **'De Wijers - Beleven'**

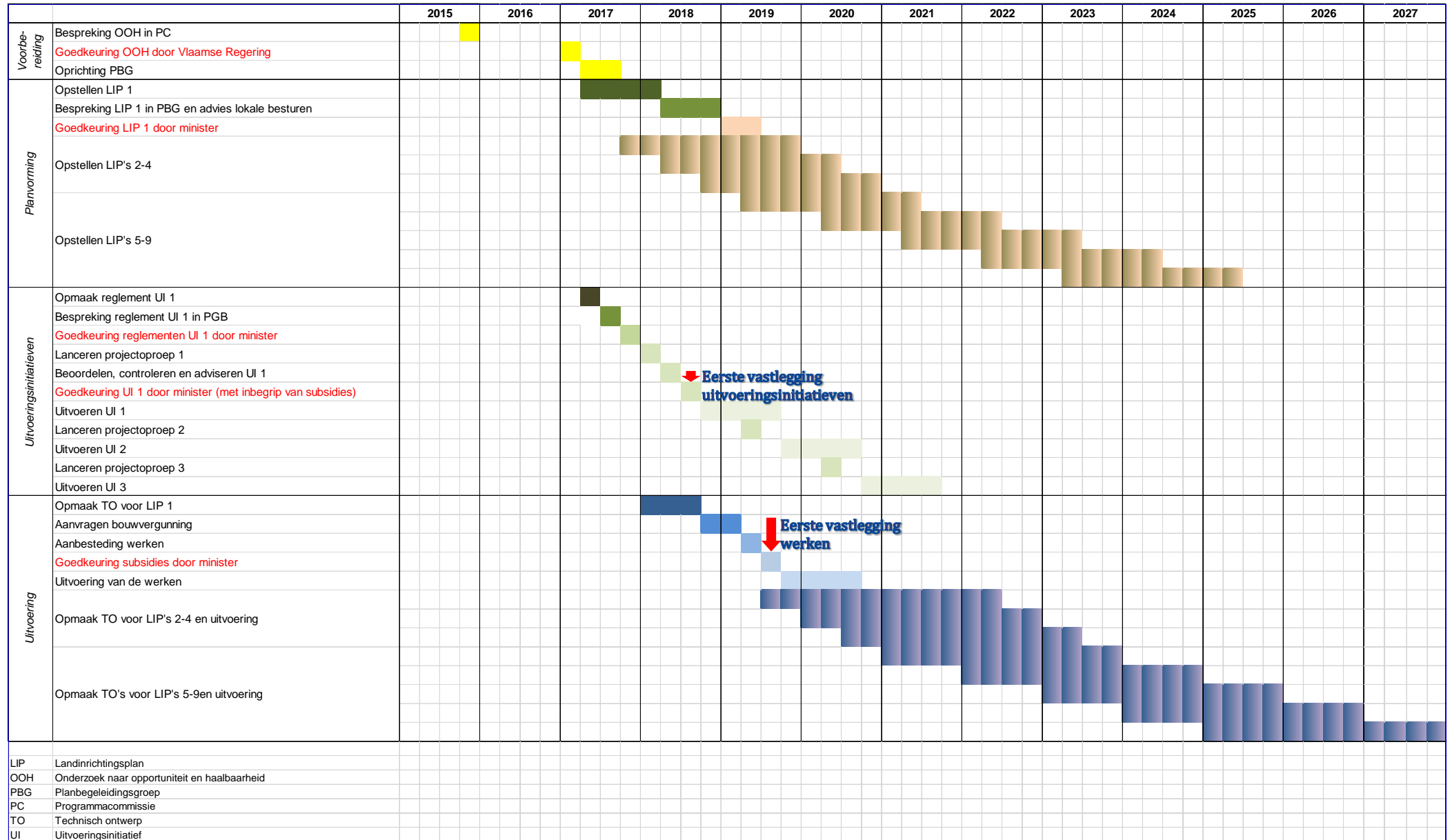
- Voorzitter, voor te dragen door de minister;
- Secretaris, voor te dragen door de leidend ambtenaar van de Vlaamse Landmaatschappij;
- Een vertegenwoordiger van het departement Mobiliteit en Openbare Werken, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het departement;
- Een vertegenwoordiger van het departement Ruimte Vlaanderen, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het departement;
- Een vertegenwoordiger van het Agentschap van Natuur en Bos, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van de Vlaamse Milieumaatschappij, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van het Agentschap Onroerend Erfgoed, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van het Agentschap NV De Scheepvaart, voor te dragen door de leidend ambtenaar van het agentschap;
- Een vertegenwoordiger van de Provincie Limburg, voor te dragen door de deputatie van de provincie Limburg;
- Een vertegenwoordiger van de stad Genk, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de stad Genk;
- Een vertegenwoordiger van de stad Hasselt, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de stad Hasselt;
- Een vertegenwoordiger van de gemeente Zonhoven, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Zonhoven;
- Een vertegenwoordiger van de gemeente Diepenbeek, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Diepenbeek;

- Een vertegenwoordiger van de gemeente Heusden - Zolder, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Heusden - Zolder;
- Een vertegenwoordiger van de gemeente Lummen, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Lummen;
- Een vertegenwoordiger van de gemeente Houthalen-Helchteren, voor te dragen door het college van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Houthalen-Helchteren;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep Natuur, aangewezen door de Mina – Raad. Hier wordt gesuggereerd een gezamenlijke vertegenwoordiger te laten voordragen door Limburgs Landschap vzw en Natuurpunt vzw;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep Bos, aangewezen door de Mina – Raad. Hier wordt gesuggereerd een gezamenlijke vertegenwoordiger te laten voordragen door Limburgs Landschap vzw en Natuurpunt vzw;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep Landbouw, aangewezen door de Strategische adviesraad voor Landbouw en Visserij. Hier wordt gesuggereerd om een vertegenwoordiger te laten voordragen door de Boerenbond;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep recreatie, aangewezen door de minister. Hier wordt gesuggereerd om een vertegenwoordiger te laten voordragen door het Regionaal Landschap Lage Kempen;
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep grondeigenaars, aangewezen door de minister. Hier wordt gesuggereerd een vertegenwoordiger te laten voordragen door de European Landowners' Organization.
- Een vertegenwoordiger van de doelgroep toerisme, aangewezen door de minister. Hier wordt gesuggereerd een vertegenwoordiger te laten voordragen door Toerisme Limburg vzw.

Fasering, criteria en financiering

6.1.1 Fasering

De drie vooropgestelde landinrichtingsprojecten willen we realiseren in de periode **2017-2027**. Onderstaande tabel toont een indicatieve timing voor de drie landinrichtingsprojecten De Wijers. Hierbij is ongeveer 2,5 jaar gerekend voor het opstellen en goedkeuren van een landinrichtingsplan (LIP) en 3 jaar voor het realiseren van een LIP op het terrein. In totaal worden een 9-tal LIP's voorzien (3-tal per landinrichtingsproject), waarbij aangenomen wordt dat de eerste 4 LIP's relatief snel achter elkaar kunnen worden opgesteld (opstart inrichtingsplan met een interval van 6 maanden) en de volgende 5 met een interval van 1 jaar. Afgestemd met andere landinrichtingsprojecten, kan de uitvoering van de eerste LIP's starten in 2019 en (met een uitvoeringsfase over 7/8 jaar) eindigen tegen 2027. Binnen de marges van de beschikbare mankracht en financiële middelen zullen in het vervolgtraject verdere keuzes gemaakt worden over a) de volgorde waarin LIP's worden gepland en uitgevoerd en b) het al dan niet (volledig) uitvoeren van een aantal geplande maatregelen. De keuzes worden gemaakt op basis van een aantal hierna beschreven criteria die mee de inzet van landinrichtingsmiddelen bepalen.

6.1.2 Criteria en voorbeeld-landinrichtingsplannen

In dit onderdeel gaan we dieper in op de verschillende criteria die worden gehanteerd voor de inventarisatie en selectie van landinrichtingsplannen voor de drie landinrichtingsprojecten. Deze selectiecriteria voor landinrichtingsplannen delen we op in twee groepen. Een **eerste groep** vormen de criteria die in eerste instantie gehanteerd worden bij de inventarisatie van potentiële landinrichtingsplannen. Een **tweede groep** zijn criteria die in een latere, meer concrete fase, **bijkomend** worden gehanteerd bij de uiteindelijke selectie door de planbegeleidingsgroepen:

Criteria – fase 1:

1. Realiseert het landinrichtingsplan **strategische en operationele doelstellingen uit het uitvoeringsprogramma De Wijers?**
2. Realiseert het landinrichtingsplan **Vlaamse en bovenlokale projecten en beleidsdoelstellingen?**
3. Biedt het landinrichtingsplan een antwoord op **verschillende thematische uitdagingen** die een **geïntegreerde bovenlokale aanpak** vragen?
4. Is er **nood aan de instrumenten uit de instrumentenkoffer** van het decreet op de landinrichting?
5. Is er een billijke **thematische** en **geografische spreiding** tussen de verschillende landinrichtingsplannen?

Bijkomende criteria – fase 2:

In een volgende fase zullen de drie planbegeleidingsgroepen potentiële landinrichtingsplannen tegen elkaar afwegen en een keuze maken. Hierbij zullen de volgende bijkomende criteria worden gehanteerd om te komen tot een definitieve lijst van landinrichtingsplannen. Hierbij zal er worden rekening gehouden met de beschikbare projectenveloppe van elk project:

1. Wat is de **inbreng en het engagement van andere besturen** in dit landinrichtingsplan? (cf. cofinanciering)
2. Wat is het **aantal partners** dat zich voor dit LIP wil engageren? (cf. draagvlak)
3. Wat is de **planning** van partners die mee investeren? (cf. timing)

Voorbeeld-landinrichtingsplannen

Indien de bovenstaande criteria (fase 1) op dit moment toegepast worden op het gebied De Wijers dan komen we op onderstaande lijst van potentiële landinrichtingsplannen uit. Deze zijn exemplarisch voor de drie landinrichtingsprojecten. Het gaat om een niet-limitatieve lijst. Het

is aan de planbegeleidingsgroepen om hierin verder te prioriteren en de weerhouden projecten verder uit te werken in landinrichtingsplannen binnen het vooropgestelde totaalbudget.

De Wijers – Roosterbeek Mangelbeek

- **Landinrichtingsplan Heidestrand**

Globale doelstelling:

Het recreatiedomein Heidestrand is centraal gelegen in het Vijverkerengebied van De Wijers, op het grondgebied van Zonhoven. Heidestrand is gelegen binnen Europees beschermde natuurgebieden. Recent heeft Zonhoven een aantal initiatieven ondernomen om de unieke kwaliteiten van dit vijverkerengebied met honderden (vis)vijvers en zeldzame fauna en flora beter te positioneren naar de buitenwereld door de aanleg van een uitkijktoren en een museum over de geschiedenis van de viskweek. De Vlaamse overheid (ANB) werkt intensief aan een verbetering van de natuurwaarden door uitvoering te geven aan de instandhoudingsdoelen. Dit inrichtingsplan heeft als doel:

- Het recreatiedomein Heidestrand kwalitatief uitbouwen en inrichten als natuurverwevingsgebied tussen twee landschappelijke entiteiten: het Vijverkerengebied en het Vogelzangbos. Dit door de kwaliteit van het landschap te verhogen, de natuurwaarde te verhogen, verbindingen te garanderen en voldoende garanties in te bouwen voor viskweek als duurzame wijze van landschapsbeheer;
- Een betere inpassing van de site in de stedelijke context door de recreatiedruk beter te laten aansluiten bij de stedelijke gordel rond het Vijverkerengebied, met aandacht voor landschappelijke inpassing;
- De kwalitatieve gebruikruimte voor omwonenden en bezoekers verbeteren door in te zetten op de unieke identiteit van de omgeving, met aandacht voor kwaliteitsvolle publieke ruimte, verfijning van een netwerk van trage wegen, versterken van groenstructuren, ook in functie van de leefbaarheid;
- Aanpassingen doen aan de infrastructuur, waarbij het recreatiedomein Heidestrand wordt uitgebouwd als een onthaalpunt voor De Wijers met aandacht voor het onthaal van zachte vervoersmodi (openbaar vervoer, fiets, te voet), maar ook aandacht voor een goede integratie van de parking voor auto's en het verhogen van de verkeersveiligheid van de Zwanenstraat/Zandstraat;
- Netwerkversterking op vlak van fiets- en wandelontsluitingen vanaf het bovenlokaal onthaalpunt Heidestrand richting complementaire onthaal- of attractiepunten zoals Bolderberg, Herkenrode, Bokrijk-Kiewit. Het Heidestrand onderscheidt zich van andere poorten met een verhaal van visteelt, natuurbeleving en kwalitatieve overnachtingen;

- Differentiëren in het aantrekken van recreanten en toeristen door meer in te zetten op natuurlijke belevingselementen in het Vijverkerngebied (wandelen, fietsen, sportvissen, educatie, horeca, overnachtingsfaciliteiten...).

- **Landinrichtingsplan Bolderberg**

Globale doelstelling:

De goede verkeersontsluiting (E314) maakt van Bolderberg/Viversel een vanzelfsprekend onthaalpunt voor De Wijers. Circuit Zolder, dat zich profileert als een 'world-on-wheels', is ook vlakbij, net als het domein Bovy en de vallei van de Laambeek. De Diestiaanheuvel van Bolderberg kan een scharnierfunctie krijgen in de beleving van dit onthaalpunt. Dit kan door het netwerk van publieke ruimtes tussen de verschillende attracties op te waarderen, in het bijzonder de zachte mobiliteitsroutes.

Het landinrichtingsplan heeft een activeringsfunctie en maakt onderdeel uit van een vernieuwingsproces voor Bolderberg. Door bijkomende woongelegenheden (dichtheid, verschijningsvorm,...) af te stemmen op de parallelle landschappen, zal er een gedifferentieerd aanbod aan woongelegenheden ontstaan. Er zijn ruime mogelijkheden voor toeristische/economische activiteiten. Circuit Zolder biedt kansen voor multifunctionele sportvoorzieningen en ontmoetingsplekken. Linken met o.a. het Kolenspoor, Horensbergdam (cartingcircuit in Genk), in functie van nieuwe vormen van mobiliteit, vlotte verbindingen, ... worden onderzocht. We willen Bolderberg/Viversel ontwikkelen als toeristische poort voor De Wijers, met een gedeeld bezoekerscentrum, opwaardering van de horeca, van het domein Bovy, en onderzoek naar mogelijkheden in het aansluitende, nog niet ontwikkelde recreatiegebied.

De beekvalleien doorwaadbaar maken d.m.v. dwarsverbindingen tussen bebouwde heuvelruggen en beekvalleien, i.f.v. het creëren van plekken en routes voor beleving en om de natuur zichtbaar te maken voor bewoners en bezoekers/toeristen. Dit moet samengaan met het versterken van ecologische verbindingen en duurzaam waterbeheer. Waar nodig kunnen ingrepen worden gedaan voor het behoud of de versterking van het waterbergend vermogen ter hoogte van de aanwezige signaalgebieden aan de Laambeek (en Voortbeek-Bolderbergbeek).

Dit landinrichtingsproject zal de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving verhogen. De toekomstige ingrepen zullen door het vasthouden aan de visie, bijdragen tot de scenische beleving op de weg, en zullen hierdoor een sterke leesbaarheid van het gebied teweegbrengen.

- **Landinrichtingsplan Signaalgebied Schansbeemden**

Globale doelstelling:

Door de ligging in mijnverzakkingsgebied is het gebied gekenmerkt door hoge grondwaterstanden die ongewenst zijn, en dit vanuit meerdere invalshoeken: vanuit het oogpunt van de aanwezige infrastructuur (school Beekbeemden en bewoning aan de randen van het projectgebied Mommestraat, Molenstraat); vanuit natuuroogpunt (de aanwezige broekbossen sterven af en het

bereiken van de natuurstreefbeelden voor het reservaat wordt bedreigd) als vanuit recreatief oogpunt (de recreatieve toegankelijkheid, nochtans gewenst, wordt onmogelijk). Ingrepen in het waterlopenbeheer zijn daardoor noodzakelijk. De voornaamste knelpunten en opportuniteiten die we met dit landinrichtingsproject geïntegreerd kunnen oplossen of realiseren zijn:

- Door de verminderde afvoercharacteristieken van de Schansbeemdenbeek heeft het aanwezige schoolgebouw structureel te lijden onder te hoge grondwaterstanden;
- De aangelegde wandelinfrastructuur (knuppelpaden e.d.) zijn door de te hoge grondwaterstanden onbereikbaar en niet onderhoudbaar, waardoor het gebied recreatief niet langer toegankelijk is;
- Het groengebied kan, gelet op haar ligging in de nabijheid van de dorpskern van Zolder, fungeren als een groene long voor het centrum;
- Het projectgebied sluit in het noorden aan op het tracé van het Kolenspoor, wat de mogelijkheid biedt voor aantrekkelijke zachte mobiliteitsverbindingen tussen Zolder-centrum en het Kolenspoor, een voor De Wijers belangrijke recreatieve drager, alsook met de noordelijk gelegen site De Schacht op de terreinen van de voormalige steenkoolmijn van Zolder;
- Door gerichte ingrepen en de hydrografie van Schansbeemdenbeek en lokale afwateringsgrachten kan het gebied geschikt gemaakt worden voor het bereiken van de gewenste natuurstreefbeelden enerzijds, in combinatie met het verminderen van wateroverlast voor de erin aanwezige gebouwen;
- Het gebied kan ook worden verbonden met het Domherenpark. Dit park wordt momenteel opgewaardeerd door Limburgs Landschap. In het belevingsonderzoek 'Nevelstad' werd de aanbeveling gedaan om ook een Noord-Zuid-corridor richting Domherenpark te realiseren doorheen Schansbeemden.

- ***Landinrichtingsplan Parelsnoer Laambeekvallei***

Globale doelstelling:

Dit gebied is een van de belangrijkste vijvercascades in het Noorden van De Wijers en maakt deel uit van het grote habitatrichtlijngebied van Tenhaagdoornheide. Vandaag is deze omgeving vooral bekend om een aantal van haar onderdelen:

- De recreatieve site 'De Plas' waar je kan zwemmen, zeilen, paintball,;
- Het Domein Kelchterhoef waar natuurbeleving voorop staat. Dit kan in het speelbos, de kastanjedreef, via de vlonderpaden over de vijver, in een speeltuin, in de eetcafés Abdijhoeve en Hoeve Jan;
- Daarnaast zijn er zuidelijker ook de verschillende vijvers langsheen de Laambeek die weliswaar moeilijk beleefbaar zijn.

Tijdens het voortraject van het project De Wijers kwam Kelchterhoef naar voren als een geschikte locatie als onthaalpunt op het niveau van De Wijers. Maar daartoe moeten de voorgenoemde onderdelen van de omgeving Kelchterhoef worden geïntegreerd in een geheel. De blauwe draad doorheen dat geheel is het parelsnoer aan vijvers van de Laambeek. Dit parelsnoer moet ecohydrologisch hersteld worden (inzet op soorten, ruimte voor water, ...). Er moet een afstemming gebeuren van de verschillende recreatieve onderdelen onderling in functie van een optimale Wijerbeleving. De zachte ontsluiting moet ook worden

herbekeken (incl. ontsluiting richting Kolenspoor i.f.v. ladderstructuur). Via dit landinrichtingsplan kunnen we de hele omgeving Kelchterhoef-Laambeekvallei omvormen tot een waardevol en belevingsvol onthaalpunt van De Wijers.

- ***Landinrichtingsplan Curange les Bains***

Globale doelstelling:

Vandaag is de link tussen de Demer en haar vallei, tussen het centrum van Hasselt tot aan de abdij site Herkenrode, vervaagd. Daarnaast is de verbinding via Kuringen onbestaande. In de verbinding van het centrum van Hasselt en het Wijeronthaalpunt Herkenrode speelt de Demer een prominente rol. Via het inzetten van het instrument landinrichting in de vallei van de Demer, tussen het centrum Hasselt en de abdij site van Herkenrode, kunnen we volgende knelpunten en opportuniteiten oplossen en realiseren:

- Historisch gezien was dit gebied voor de lokale recreatie en economie (zwemmen, molens, ...). Via het landinrichtingsplan zouden we een aantal historische locaties kunnen herop waarderen of historische informatie ontsluiten voor bewoners, recreanten, toeristen, ...
- Vandaag kan je de vallei van de Demer in dit gebied niet beleven. Via dit landinrichtingsplan kunnen we de vallei zichtbaar en beleefbaar maken, de link tussen de woonzones en het Wijerlandschap versterken en belevingsinfrastructuur voorzien. Bovendien is Herkenrode een onthaalpunt op niveau De Wijers en kunnen we via dit plan de abdij site via inrichting opwaarderen tot op dit niveau.
- Via de realisatie van een fiets- en wandelverbinding tussen Hasselt centrum en Herkenrode zou deze laatste zacht ontsloten kunnen worden. Door haar ligging tussen het Albertkanaal en de autosnelweg E313 is de ontsluiting vandaag immers niet optimaal. Zo zetten we in dit plan in op de ladderstructuur als basis voor zachte ontsluiting in De Wijers.
- Via de landschappelijke inrichting van de fiets- en wandelverbinding in de Demervallei kunnen we de overgang tussen het stedelijke en het meer landelijke landschappelijk mooier in elkaar laten overvloeien. Zo halen we het typische historische landschap van de omgeving Herkenrode dichterbij de stadskern van Hasselt en zetten we in op stedelijk groen (in de omgeving van het Prinsenhof en een mogelijk nieuw stadsbos).
- Binnen de overstromingsgevoelige Demervallei richting de abdij site is ruimte om op een natuurlijke manier extra waterberging te realiseren en zo de druk op stroomafwaarts gelegen gebieden te verminderen.
- Ook de aanwezige landbouw in de vallei kan worden mee opgenomen in dit landinrichtingsplan in functie van een duurzaam perspectief voor landbouwers.

- ...

De Wijers – Stiemerbeek Zusterkloosterbeek

- **Landinrichtingsplan Openruimtegebied Kiewit-Zonhoven**

Globale doelstelling:

Versterken van de landbouw in het open-ruimtegebied tussen de kernen Kiewit en Zonhoven en tegelijkertijd realisatie van de open-ruimteverbinding en natuurverbindingen tussen de natuurgebieden langs de Slangbeek (Platwijers, het Welleken, Ballewijer, brongebied Slangbeekbron) en de Zusterkloosterbeek (Bokrijk-Kiewit) en Molenheide-De Teut en versterking van bosstructuur Elstreken.

De landbouwstructuur in het gebied kent een grote versnippering – typerend voor De Wijers-, door de aanwezige residentiële bebouwing, de N74 en het vliegveld van Kiewit. Landbouwactiviteit (voornamelijk melkveehouderij) is in het gebied structurerend voor het waardevolle landschap van kleine open ruimte kaders, omgeven door lijnvormige natuurlijke elementen. Hoewel dit gebied een hoge landbouwwaardering heeft volgens de landbouwtyperingskaart en één van de landbouwclusters in De Wijers is waar het belang van productieve landbouw nog het grootst is, wordt deze rol bedreigd door versnippering. Uit de studie ‘landbouw en zonevreemdheid in De Wijers’ (VLM, 2013) blijkt dit gebied binnen De Wijers de koploper voor wat betreft bebouwing, vertuining en verpaarding van het agrarisch gebied. De randstedelijke ligging van de cluster verklaart enerzijds deze bedreiging maar biedt anderzijds ook kansen voor korte-keten landbouw, lokale vermarkting en verbrede landbouwactiviteiten.

Een groot deel van de landbouwpercelen is bovendien in eigendom van Hasselt en Zonhoven, wat mogelijkheden biedt om:

- perceelsconfiguratie- en gebruik te optimaliseren in functie van landbouwgebruik;
- landschappelijke opwaardering;
- waterberging;
- het creëren van ecologische stapstenen;
- de uitbouw van belevingsvolle recreatieve verbindingen tussen enkele belangrijke natuurgebieden in De Wijers.

Een geïntegreerde benadering door de opmaak van een landinrichtingsplan en de inzet van het instrumentarium landinrichting laat toe om maximaal te streven naar ruimtelijke verweving en functionele synergiën tussen deze verschillende thematieken en ruimtevragen.

- **Landinrichtingsplan Signaalgebied Campus Diepenbeek**

Globale doelstelling:

Het signaalgebied Campus Diepenbeek is gelegen in het samenvloeiingsgebied van verschillende waterlopen, waaronder de Demer en de Stiemerbeek, die voor regelmatige overstromingen zorgen o.a ter hoogte van de hoger onderwijs- en onderzoeksinstellingen op de campus. Het gebied vormt samen met het stroomopwaarts gelegen natuurgebied De Maten een

groene verbinding tussen Hasselt, Genk en Diepenbeek. Er zijn een aantal knelpunten en opportuniteiten die we met die landinrichtingsplan kunnen oplossen of realiseren:

- Het gebied vormt voor de overstromingsproblematiek zowel een knelpunt als een opportuniteit. Enerzijds komen hier frequent overstromingen voor vanuit de Stiemerbeek en de Demer, maar anderzijds is er ook heel wat ruimte om extra waterberging te voorzien. De waterlopen in het gebied zijn grotendeels ingebuisd of rechtgetrokken. Er is ruimte voor een meer natuurlijke inrichting.
- Daarnaast zijn er nog heel wat relictten van het historisch dijkenlandschap en vijvercascadesysteem die hersteld kunnen worden. Momenteel mist het gebied echter landschappelijke samenhang.
- Ook op het vlak van recreatie, beleving en functionele fietsverbindingen, zijn er heel wat potenties om op een belevingsvolle manier Genk, Hasselt en Diepenbeek te verbinden en recreatiemogelijkheden voor omwonenden, bezoekers, studenten en onderzoekers te bieden.
- Ecologisch gezien maakt deze resterende open ruimte op grote schaal een groenblauwe verbinding mogelijk tussen het Kempisch plateau met Nationaal Park Hoge Kempen enerzijds en Haspengouw met de Demervallei anderzijds. Ook op kleinere schaal is het gebied cruciaal voor de migratie van doelsoorten zoals de boomkikker. Momenteel zijn er heel wat waardevolle elementen in het landschap aanwezig maar is het gebied niet als ecologische verbinding ingericht.
- In het gebied zijn nog verschillende landbouwers actief, die mee het typisch weide- en beemdenlandschap vormgeven. Zeker bij het voorzien van extra waterberging, zal voor hen een duurzaam ontwikkelingsperspectief uitgewerkt moeten worden.

- ***Landinrichtingsplan Caetswijers-Broekbosvijvers***

Globale doelstelling:

Op de grens van Bilzen, Genk en Diepenbeek, tussen de wijken Kaatsbeek en Lutselus ligt een groot vijver- en bosgebied langs de oevers van de Kaatsbeek. Dit gebied grenst aan het landinrichtingsproject Dauteweyers in kader van het planprogramma Stiemerbeekvallei.

Momenteel is het vijvercomplex sterk verbost. Het is de bedoeling om met dit landinrichtingsplan de leefomgeving van enkele belangrijke Europese doelsoorten zoals de woudaap, roerdomp en boomkikker te herstellen en te verstevigen. Op die manier wordt de natuurlijke corridor richting Demervallei (via het landinrichtingsproject Dauteweyers dat zo aansluit op het mogelijke landinrichtingsproject signaalgebied Campus Diepenbeek) hersteld.

Vandaag de dag is de Wijerbeleving in dit unieke gebied zeer beperkt. Daarom zal er verder onderzocht worden hoe het gebied recreatief kan opengesteld worden zonder de fauna en de flora te schaden. Het strategisch openkappen van vijvers en het zo creëren van zichten lijken hierbij een goede inrichtingsmaatregel.

Zo kunnen we met dit landinrichtingsplan aanvullend op het inrichtingsplan Dauteweyers (uit het planprogramma Stiemerbeekvallei) een hoger gelegen historische vijverketting herstellen en inrichten in functie van ecologische en recreatieve Wijerdoelstellingen.

Daarnaast zijn er mogelijkheden en ideeën om een natuureducatief aanbod te realiseren in het gebied.

Het einddoel van dit landinrichtingsplan is een ecologisch park waar de bewoners van de omliggende wijken kunnen ontspannen en recreëren.

- ...

De Wijers – Beleven

- ***Landinrichtingsplan Landmarks en zichten***

Globale doelstelling:

Tijdens het participatieve voortraject van het project De Wijers kwamen er dan ook heel wat ‘unique selling points’ van het gebied naar boven. Op basis daarvan is VLM samen met de partners gestart met het uitwerken van een huisstijl voor De Wijers.

Vandaag bestaat er dan ook een logo, baseline, huisstijlgids en een look’n feel conceptgids die partners en betrokkenen kunnen gebruiken bij gebiedsgerichte communicatie over De Wijers. Sinds enige tijd wordt De Wijers omschreven als het ‘Land van 1001 vijvers’. Deze verwijzing naar de om en bij de 700ha water en riet geeft goed de ‘unique selling point’ van De Wijers weer.

Om De Wijers een duurzame toekomst te garanderen, zijn we ervan overtuigd dat we haar identiteit moeten versterken. Vijvers, beekvalleien en heidegebieden vormen de kern van de Wijeridentiteit. Om die te versterken, moeten we ervoor zorgen dat de streek in eerste instantie zichtbaar en beleefbaar is voor bewoners, recreanten, werknemers, toeristen, kinderen, ... In de loop van de afgelopen decennia is de zichtbaarheid van water en heide in De Wijers er sterk op achteruit gegaan. De redenen daarvoor zijn uiteenlopend. Vijvercomplexen groeiden dicht omwille van het verdwijnen van oude landgebruiken zoals het hoeden van vee op dijken en in vijvers. Beken verdwenen uit het straatbeeld omwille van verstedelijking en bijhorende infrastructuur. Heide verdween dan weer als gevolg van de mijnbouw, waarvoor veel dennenhout nodig was. In eerste instantie zullen we, rekening houdend met natuurdoelen, moeten inzetten op de fysieke zichtbaarheid van het typische Wijerlandschap.

De Wijers beleefbaar maken houdt, naast het versterken van de intrinsieke natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten, ook in dat er aangepaste belevingselementen/infrastructuur worden voorzien. Centraal hierbij staat het actief beleven van water en natuur. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan het realiseren van speelbossen en speelweefsel in de buurt van vijvers, het installeren van uitkijpunten en –vensters en het toegankelijk maken van vijvers voor zwemmen en schaatsen.

Door het vertalen van de basishuisstijl van De Wijers in een landmark (bijv. rustpunt met bank, fietsstalling, infopaneel,...) en deze te plaatsen op strategisch gekozen locaties, kunnen we de herkenbaarheid van De Wijers(identiteit) vergroten.

Via dit landinrichtingsplan wil het partnerschap de regio De Wijers versterken als toeristisch en recreatief product. Daarnaast willen we hiermee ook de link tussen de bewoners en hun regio versterken.

- ***Landinrichtingsplan Kolenspoor***

Globale doelstelling:

25 jaar na het sluiten van de laatste mijn in Beringen is het Kolenspoor nog steeds vacant. Slechts een klein deeltje wordt door een toeristentreintje op stoom benut. Andere delen werden heringericht tot fietspad. Niettemin heeft het kolenspoor op verschillende vlakken een belangwekkend potentieel: functioneel en recreatief fietsen, ontdekken, ontwikkelen en ontsluiten van het industrieel mijnpatrimonium, ecologische corridor, collector voor nieuwe duurzame ontwikkelingen waarbij wordt gefocust op koolstofvrije (of koolstofarme) activiteiten.

Vandaag blijft het Kolenspoor grotendeels afwezig en onzichtbaar in het stedelijk functioneren, verborgen en ergens achterin terwijl het feitelijk haast centraal door de residentiële, natuur-, bedrijfs- en recreatielandschappen loopt. De unieke, schakeling van diverse landschappen maken ook juist de identiteit van De Wijers uit.

Het Kolenspoor – dat voor een groot deel doorheen De Wijers loopt – kan op termijn worden uitgebouwd tot ruggengraat voor een duurzaam parkteritorium dat zowel het Nationaal Park Hoge Kempen, de Maasvallei, als De Wijers omvat en ontsluit. Voor omwonenden is het ideaal voor duurzame verplaatsingen naar werk, school, maar ook het recreatief gebruik door omwonenden én bezoekers vindt er een veilig en aantrekkelijk kader. Het kolenspoortraject is als het ware één grote aaneenschakeling van aanknopingspunten en kansen om een rijk en gevarieerd parcours uit te bouwen dat niet alleen verschillende activiteiten met elkaar verbindt. Het draagt ook bij tot het versterken van de herontwikkeling van voormalige mijnsites die zich profileren als polen van duurzame innovatie (Be-Mine (Beringen), Greenville (Houthalen) en Cmine/Thorpark (Genk)) en voor de opwaardering van het Limburgse mijnerfgoed als historisch erfgoed. Het Kolenspoor kan dus ontwikkeld worden als een collector voor nieuwe duurzame en belevingsvolle activiteiten.

Het kolenspoor als ecologische ader uitbouwen versterkt uiteraard de natuurlijke cycli. Het vereist een optimalisering van de grondverwerking (slappe grond, verzakkingsgebieden...) zodat ze bijdragen aan een meer duurzaam natuur- en waterbeheer, maar ook de ecologische inrichting van de bermen en het inrichten van de tunnels onder het Kolenspoor als flora- en faunapassages. Zo kan de ecologische functie van het kolenspoor versterkt worden en tegelijkertijd bijdragen tot de aantrekkelijkheid van de regio. Het kolenspoor is tot slot het verband tussen de industriële relictten van het mijnverleden. Oorspronkelijk waren dit uiteraard onderdelen van de enorme mijnmachine die de regio de 20ste eeuw in katapulteerde. Met de sluiting van de mijnen desintegreerde dit enorme stelsel aan installaties tot relictten. Hebben die niettemin nog een systeemwaarde? Zouden ze een rol

kunnen spelen bij het aangaan van de uitdagingen van de 21ste eeuw? Op die manier initieert het kolenspoor het hergebruik van industrieel erfgoed. In dit landinrichtingsplan kunnen we volgende knelpunten en opportuniteiten aanpakken:

- Het Kolenspoor vormt een structurele drager voor de ontwikkeling van De Wijers als noordelijke ‘been’ van de ladderstructuur om De Wijers te ontsluiten en te beleven. Naast het inrichten van ontbrekende linken in het fietspad, zal via dit landinrichtingsplan vooral worden geïnvesteerd in belevingsvolle uitwisselingsknooppunten tussen enerzijds het verhaal van de mijnontginning en het verhaal van De Wijers. Deze knooppunten sluiten aan op de logica van de beekvalleien (‘sporten’ van de ladderstructuur). Dat kan bijvoorbeeld door te investeren in ontbrekende schakels in het netwerk van fietsverbindingen, maar vooral door de inrichting van verknopingen met het omliggende wegen-, fiets en wandelnetwerk tot belevingsvolle platforms, waarbij zowel de landschappelijke karakteristieken van De Wijers als het Kolenspoor kunnen geïntegreerd worden. Er ontbreken slechts enkele schakels om van het Kolenspoor een aaneensluitend fietspad te maken dat op regionale schaal een belangrijke rol kan vervullen. Als volledig autovrije route ontsluit het enkele van de belangrijkste toeristische attracties van De Wijers (recreatiedomeinen, natuureservaten, mijnsites en terrils). Verbonden door een sterke en beeldbepalende fietsverbinding verkrijgen de sites een grotere zichtbaarheid en aantrekkelijkheid. Via dit landinrichtingsplan kunnen we deze ontbrekende schakels realiseren en op die manier vervolledigen we de ‘ladderstructuur’ als basis voor zachte ontsluiting.
- Daar waar het Kolenspoor kruist met de beekvalleien kunnen belevingsvolle ruimtes worden gecreëerd die vertrekken vanuit de versterking van de natuurlijke dynamiek van het watersysteem van de beek. Door het Kolenspoor te gebruiken als dam kunnen natuurlijke waterbergingszones worden gecreëerd. Deze zones bieden ook opportuniteiten voor het oplossen van de mijnverzakkingsgebieden die veelvuldig voorkomen langs het Kolenspoor;
- Door de groenstructuur langs het kolenspoor te versterken en beter in te passen in het landschap worden natuurgebieden met elkaar verbonden en wordt er bijgedragen tot de versterking van de natuurwaarde.

- ***Landinrichtingsplan Missing fietslinks***

Globale doelstelling:

De komende jaren willen we verder investeren in het ontsluiten van De Wijers via een verfijnd netwerk van zachte vormen van mobiliteit (te voet, fiets, waar mogelijk in relatie met het openbaar vervoer) om zowel de functionele als toeristisch/recreatieve verplaatsingen voor inwoners, toeristen en recreanten te verbeteren.

De ‘ladderstructuur’ vormt een stevige gedragen basis voor een duurzame en kwaliteitsvolle ontsluiting van De Wijers. Dat neemt niet weg dat een verdere uitwerking van een ontsluitingsstrategie nodig is om het Albertkanaal/Demervallei en het Kolenspoor ook effectief te laten functioneren als de ‘benen’ van de ladder en routestructuren voor zachte mobiliteit in de valleigebieden als ‘sporten’ van deze ladderstructuur.

In 2008 liet VLM een uitgebreide recreatiestudie uitvoeren in De Wijers. Daarbij werden alle bestaande fietsroutes in het gebied in kaart gebracht (lange afstandsfietsroute, recreatief fietsroutenetwerk, functioneel fietsroutenetwerk, thematische fietsroutes

(provinciaal en gemeentelijk)). De conclusie van de studie is dat De Wijers doorgaans goed ontsloten is door het provinciaal toeristisch-recreatief fietsnetwerk, maar dat er vandaag nog wel heel wat belangrijke missing links in het fietsnetwerk zijn die moeten worden weggewerkt.

- Via dit landinrichtingplan kunnen we de meest cruciale missing links wegwerken;
- Een belangrijk ontbrekend element vandaag zijn snelle verbindingen tussen verschillende onthaalpunten, recreatiesites en Wijerhotspots. Als een lokale inwoner van de regio De Wijers in een andere deel van De Wijers gaat wandelen of fietsen, moet hij zich nog altijd recreant (in zijn omgeving) voelen en geen toerist (in een vreemde omgeving). Eén van de belangrijkste manieren om dit te bewerkstelligen is door de verbondenheid tussen de verschillende delen van De Wijers te vergroten zodat De Wijers een samenhangend geheel wordt. Het zijn verbindingen om naar een recreatiesite te gaan op een zo snel mogelijke manier. De verplaatsing op zich is dus functioneel (al mag de beleving aangenaam zijn, de snelheid en gebrek aan omwegen primeert), maar het doel is recreatie. De verplaatsing langs deze verbinding kan echter ook recreatief zijn. Een functionele verbinding kan dus ook een recreatieve meerwaarde hebben en omgekeerd. De snelle fietsverbindingen tussen de diverse knopen dragen ook bij tot het versterken van De Wijers als één samenhangende regio;
- Momenteel bevinden de verschillende recreatievormen naast elkaar plaats. Er zijn weinig overstapmogelijkheden voorzien. Eén van de interessante vormen van overgangssystemen is de overgang van een fietsroute naar wandelroutes. Voor bepaalde natuurgebieden is het namelijk niet mogelijk om (comfortabele) fietspaden te voorzien die het natuurgebied doorkruisen. Vaak passeren fietsroutes dan ook maar voor een klein fragment door of langs deze natuurgebieden. Een voorbeeld is het gebied van de Platwijers, waar er meerdere wandelpaden door het gebied lopen, doch slechts een klein stuk van de recreatieve fietsroute. Bij de aankomst van de fietsroute aan dit gebied kan een duidelijk bord geplaatst worden met de wandelroutes in dit natuurgebied aangevuld met het nodige onthaalmeubilair om de fiets veilig en ordelijk weg te stallen. Bepaalde woonwijken zijn ver verwijderd van het recreatief fietsnetwerk. Deze wijken moeten beter ontsloten worden naar het recreatieve netwerk door een koppeling met het functioneel netwerk. Naast de missing fietslinks, de snelle verbindingen tussen belangrijke punten zijn deze goed gekozen overgangsplaatsen een derde element dat we via dit landinrichtingsplan kunnen aanpakken.

• ...

Als gevolg van behandeling in de planbegeleidingsgroepen, afstemming met planning van andere acties uit het uitvoeringsprogramma De Wijers, wijzigende beleidscontexten of maatschappelijk draagvlak kan het zijn dat er projecten uit deze lijst niet prioritair meer blijken of bijkomende projecten prioritair dienen te worden opgenomen en uitgewerkt. De planbegeleidingsgroepen zullen de keuze van die bijkomende projecten steeds afwegen aan de in dit onderzoek gestelde criteria en inpassen binnen het vooropgestelde totaalbudget.

6.1.3 Financiering

Raming subsidie

Vertrekkend van de inhoudelijke focus van de drie landinrichtingsprojecten (De Wijers - Roosterbeek Mangelbeek, De Wijers - Stiemerbeek Zusterkloosterbeek en De Wijers beleven) en hun specifieke doelstellingen en karakteristieken, is een inschatting gemaakt van de benodigde landinrichtingssubsidie voor de uitvoering ervan.

Heel wat parameters zijn weliswaar nog niet gekend: de concrete inrichtingsmaatregelen, de gewenste grondinnames, concrete medefinanciering door partners,....

De raming is dan ook voornamelijk gebaseerd op de ervaring die is opgedaan met het landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei.

Het projectgebied De Wijers omvat vier grote structurerende beekvalleien, waaronder de Stiemerbeekvallei, die elk van dezelfde grootteorde zijn als de Stiemerbeekvallei.

De Stiemerbeekvallei vormt ook het projectgebied van het landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei, dat door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd op 9 juli 2010.

Voor het landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei zijn drie (land)inrichtingsplannen opgemaakt: Schansbroek, Dauteweyers en Slagmolen.

Het totale door de Vlaamse Regering toegezegde subsidiebedrag voor het landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei bedraagt 1,54 miljoen euro. Daarvan werd 680.000 euro door de bevoegde minister toegezegd voor het inrichtingsplan Schansbroek, 184.000 euro voor het inrichtingsplan Dauteweyers en 677.000 euro voor het landinrichtingsplan Slagmolen.

De problematieken die in het landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei worden aangepakt spelen ook in grote mate in de andere drie beekvalleien, die deel uitmaken van het projectgebied De Wijers. Het gaat daarbij voornamelijk om hydrologische problemen (soms m.i.v. mijnverzakkingsproblemen), ecologische problemen verbonden aan vijversystemen, de nood tot aanpakken van toeristisch-recreatieve infrastructuur, en de nood tot lokale inrichting van publieke ruimtes die een belevingsrol (kunnen) vervullen.

Voor de aanpak van de drie beekvalleien overige dan de Stiemerbeekvallei, wordt, naar analogie met het landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei, een totaal subsidiebedrag van 4,62 miljoen euro geraamd (3 x 1,54 miljoen euro) om tot een soortgelijke kwaliteitsvolle inrichting te komen.

In het project De Wijers zullen daarnaast ook enkele gebiedsdekkende inrichtingsmaatregelen worden genomen verspreid over de vier beekvalleien. Het daarvoor benodigde subsidiebedrag wordt geraamd op 0,30 miljoen euro.

Over een geplande uitvoeringsperiode van 7 jaar (2019-2026) wordt voor de uitvoering van de **landinrichtingsplannen** van de drie landinrichtingsprojecten een totaal **subsidiebedrag** van **4,90 miljoen euro** geraamd.

Daarnaast worden in de opstartfase van het project De Wijers ook uitvoeringsinitiatieven gepland. Via deze weg kunnen partners (lokale besturen, terreinbeherende verenigingen, ...) korte termijn-projecten in het gebied realiseren die bijdragen aan de doelstellingen van de drie landinrichtingsprojecten.

De uitvoeringsinitiatieven maken onderdeel uit van de drie landinrichtingsprojecten, en kunnen worden uitgevoerd voorafgaand en parallel aan de uitvoering van de landinrichtingsplannen.

Het totale **subsidiebedrag** voor de **uitvoeringsinitiatieven** wordt geraamd op **0,30 miljoen euro**.

Het **totale subsidiebedrag** voor de drie landinrichtingsprojecten De Wijers wordt geraamd op **5,20 miljoen euro** (4,90 miljoen euro + 0,30 miljoen euro).

Raming verdeling subsidie over drie projecten

Op basis van de specifieke doelstellingen van de drie landinrichtingsprojecten en de ervaringen met het landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei, wordt de voor de uitvoering van de **landinrichtingsplannen** geraamde subsidie van **4,90 miljoen euro** indicatief als volgt verdeeld over de landinrichtingsprojecten:

- Landinrichtingsproject 1 (De Wijers - Roosterbeek Mangelbeek): 1,55 miljoen euro

daarbij rekening houdend met:

- de relatief grote oppervlakte van dit projectgebied t.o.v. project 2 (nl. 14.392 ha t.o.v. 9.240 ha);
- het feit dat er in het verleden nog geen subsidies landinrichting werden geïnvesteerd in dit gebied.

- Landinrichtingsproject 2 (De Wijers - Stiemerbeek Zusterkloosterbeek): 0,95 miljoen euro

daarbij rekening houdend met:

- de relatief kleine oppervlakte van dit projectgebied t.o.v. project 1;
- het feit dat via het landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei momenteel reeds een subsidie landinrichting van 1,54 miljoen euro wordt geïnvesteerd, specifiek in de vallei van de Stiemerbeek;

- de randstedelijke context waardoor inrichting relatief duurder wordt (bijv. riolerings-problematiek en harde infrastructuur sneller aan de orde).
- Landinrichtingsproject 3 (De Wijers - Beleven): 2,4 miljoen euro
daarbij rekening houdend met:
 - de grote oppervlakte van dit projectgebied, met name de volledige oppervlakte van het gebied De Wijers;
 - de aard en bijhorende kosten van de voorgestelde maatregelen, in casu de inrichting van onthaalpunten en belevingselementen.

Het voor de **uitvoeringsinitiatieven** geraamde subsidiebedrag van **0,30 miljoen euro** wordt indicatief als volgt verdeeld over de drie landinrichtingsprojecten:

- Landinrichtingsproject 1 (De Wijers - Roosterbeek Mangelbeek): 0,075 miljoen euro
- Landinrichtingsproject 2 (De Wijers - Stiemerbeek Zusterkloosterbeek): 0,075 miljoen euro
- Landinrichtingsproject 3 (De Wijers beleven): 0,15 miljoen euro.

Raming totale kostprijs

De totale kostprijs van de gesubsidieerde maatregelen (uitvoering van landinrichtingsplannen en van uitvoeringsinitiatieven) wordt in eerste instantie geraamd op 8 miljoen euro: 6,0 miljoen euro aan inrichtingswerken (waarvoor 4,2 miljoen euro subsidie (70%) wordt geraamd) en 2,0 miljoen euro aan inrichtingswerken (waarvoor 1,0 miljoen euro subsidie (50%) wordt geraamd) (*).

(*): de landinrichtingssubsidie bedraagt in de regel 50% voor grondverwerving en 70% voor inrichtingswerken.

Er zal echter maximaal gezocht worden naar bijkomende financieringskanalen van projectpartners en naar externe financieringskanalen, onder andere Europese middelen. Op basis van analoge projecten (waaronder het landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei) wordt die bijkomende investeringskost geraamd op 25% (2 miljoen euro) van de initieel geraamde investeringskost van 8 miljoen euro.

De **totale investeringskost** in de drie landinrichtingsprojecten De Wijers wordt daardoor geraamd op **10 miljoen euro**.

In de indicatieve meerjarenplanning van de subsidies landinrichting is een evenwicht ingebouwd tussen de lopende en de nieuwe landinrichtingsprojecten.

De benodigde personeelsinzet van de VLM voor planvorming en uitvoering van de drie landinrichtingsprojecten De Wijers is inpasbaar in het huidige personeelskader van de VLM.

7 Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht van overlegmomenten met organisaties buiten het partnerschap De Wijers (16).

- 18.08.2014 – Agentschap Onroerend Erfgoed (Myriam Vandebroeck & Bart Geyskens)
- 20.08.2014 – De Lijn (Paul Smeets)
- 22.08.2014 – Departement Mobiliteit & Openbare Werken (Sven Lieten & Pamela Uytterdaele)
- 26.08.2014 – Departement Landbouw & Visserij (Lieve Vandebroeck)
- 26.08.2014 – NV De Scheepvaart (Raf Bienkens & Michel Achten)
- 29.08.2014 – Vlaamse Milieumaatschappij & bekkencoördinator (Jeroen Janssen & Jan Vanvelk)

Bijlage 2: Tabel van (potentiële) gewenste, lopende en geprogrammeerde projecten.

1	Installeren specifiek vijverbeheer met drooglegging van vijvers	
2	Ontwikkelen gemeenschappelijke visie en plan voor aanpak exotenbeheer	Opstellen van een afsprakenkader voor de aanpak van exotenbestrijding in De Wijers. Zo bekomen we een efficiëntere aanpak. Bijvoorbeeld: waar kalken, wat kappen, zoneringsafspraken, afstemmen met bosbouwactiviteiten, ...
3	Opstellen integrale beheeractie Vijverkernegebied	Uitwerken van een beheeractie voor het Vijverkernegebied De Wijers waarin viskweek, ecologie, landbouw, bosbouw, jacht en andere gebruiksfuncties worden geïntegreerd. Hierbij zoeken naar duurzame afstemming tussen viskweek en ecologisch vijverbeheer.
4	Realiseren nieuwe fiets- en wandelbrug Herkenrode	Bouwen van een fiets- en wandelbrug over het Albertkanaal de ter hoogte van de abdij van Herkenrode.
5	Realiseren van speelbossen	Inrichten van één of meerdere speelbossen in De Wijers.
6	Realiseren voorzuiveringsstelsel Vijverkernegebied	Inrichten van een natuurlijke voorzuiveringsvijver op basis van de ecohydrologische studie van het Vijverkernegebied.
7	Uitbreiden landduinen en droog heischraal grasland	
8	Uitbreiding oppervlakte vijvers met specifiek vijverbeheer	
9	Uitvoeren afterlife engagement 3watEr	Het bestendigen en verderzetten van de open en constructieve samenwerking uit het unieke project LIFE+ 3watEr.
10	Uitvoeren project 4watEr	Versterken van de ecologische 'backbone' van De Wijers via een nieuw LIFE+ project.
11	Herstel moerasvogelpopulaties	
12	Herstel natte heide- en vijvervegetaties	
13	Herstel waterkwaliteit van beken en vijversysteem	
14	Herstel amfibieën- en reptielenpopulaties	

15	Optimalisatie landgebruik	Quick win in kader van de relance van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Deze quick win kan de basis vormen voor een duurzame aanpak van het probleem van de verlaten landbouwgronden in dit gebied. Doordat er nu al gronden in de landbouwclusters gevrijwaard worden van verruiging kunnen deze op termijn gebruikt worden om landbouw in SBZ-H gebieden uit te ruilen. Dit versterkt zowel het agrarisch gebied als natuurgebied op goed gekozen plekken (clustering). Op deze manier zullen verlaten landbouwgronden (braak of struweel) dus opnieuw een landbouweconomische waarde krijgen, waardoor ze opnieuw aantrekkelijk worden voor landbouwkundig gebruik, zonder ecologische aspecten uit het oog te verliezen.
16	Toepassen principes landbouwvisie op zeven landbouwclusters	Omwille van de grote variatie tussen de verschillende landbouwclusters in De Wijers is een aanpak op maat van elke cluster, rekening houdend met de aanwezige landbouwbedrijven, absoluut noodzakelijk. In eerste instantie moet daarom de globale visie worden doorvertaald naar elke cluster specifiek.
17	Versterken landbouwcluster Boekt - Ubbersel	Uitwerken van een lange termijnperspectief voor de lokale landbouw waarbinnen de productieve landbouwbedrijven hun activiteiten kunnen blijven ontplooiën en waarbij de lokaal aanwezige verbredende functies naar gelang hun voorkomen optimaal landschappelijk verweven worden. klemtonen: hobbylandbouw, natuurbeheer, verpaarding en vertuining
18	Versterken landbouwcluster Demervallei	Uitwerken van een lange termijnperspectief voor de lokale landbouw waarbinnen de productieve landbouwbedrijven hun activiteiten kunnen blijven ontplooiën en waarbij de lokaal aanwezige verbredende functies naar gelang hun voorkomen optimaal landschappelijk verweven worden. klemtoon: productieve landbouw
19	Versterken landbouwcluster Diepenbeek	Uitwerken van een lange termijnperspectief voor de lokale landbouw waarbinnen de productieve landbouwbedrijven hun activiteiten kunnen blijven ontplooiën en waarbij de lokaal aanwezige verbredende functies naar gelang hun voorkomen optimaal landschappelijk verweven worden. klemtonen: productieve landbouw, hobbylandbouw, verpaarding en vertuining
20	Versterken landbouwcluster Helchteren	Uitwerken van een lange termijnperspectief voor de lokale landbouw waarbinnen de productieve landbouwbedrijven hun activiteiten kunnen blijven ontplooiën en waarbij de lokaal aanwezige verbredende functies naar gelang hun voorkomen optimaal landschappelijk verweven worden. klemtoon: productieve landbouw
21	Versterken landbouwcluster Kiewit - Zonhoven	Uitwerken van een lange termijnperspectief voor de lokale landbouw waarbinnen de productieve landbouwbedrijven hun activiteiten kunnen blijven ontplooiën en waarbij de lokaal aanwezige verbredende functies naar gelang hun voorkomen optimaal landschappelijk verweven worden. klemtonen: productieve landbouw & recreatie
22	Versterken landbouwcluster Kolveren - Eikenen	Uitwerken van een lange termijnperspectief voor de lokale landbouw waarbinnen de productieve landbouwbedrijven hun activiteiten kunnen blijven ontplooiën en waarbij de lokaal aanwezige verbredende functies naar gelang hun voorkomen optimaal landschappelijk verweven worden. klemtonen: paardenhouderij & hobbylandbouw
23	Versterken landbouwcluster Stokrooie - Bolderberg	Uitwerken van een lange termijnperspectief voor de lokale landbouw waarbinnen de productieve landbouwbedrijven hun activiteiten kunnen blijven ontplooiën en waarbij de lokaal aanwezige verbredende functies naar gelang hun voorkomen optimaal landschappelijk verweven worden. klemtonen: productieve landbouw, natuurbeheer en vertuining

24	Implementatie van integraal waterbeleid	Quick win in kader van de relance van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Het doel van de quick win bestaat er in de eerste plaats in om een breed wateroverleg te organiseren (waterkwaliteit én –kwantiteit) en daarbij de verschillende partners die zich bezighouden met de waterproblematiek samen te brengen om zo een inzicht te krijgen in de situatie. Hieruit kan dan een gezamenlijk plan van aanpak voortvloeien, een duurzame langetermijnvisie en de keuze van een pilootproject (vb. één beekvallei).
25	Analyse en uitvoeren van structuurherstelmaatregelen voor de Dautenbeek	Analyse van de ontwikkelingsmogelijkheden en uitvoeren van de meest gepaste structuurherstelmaatregelen voor de Dautenbeek (Diepenbeek).
26	Ontwikkelen Wijeronthaalpunt Demerstrand	Opmaken van een ontwikkelingsvisie voor en inrichten van het onthaalpunt Demerstrand.
27	Realiseren van het inrichtingsproject Dauteweyers	Opwaarderen van het natuurgebied Dauteweyers (Diepenbeek) door gericht natuurherstel, recreatieve maatregelen en aanpak van de hydrologische problemen.
28	Realiseren van Wijerhotspots	Inrichten van een aantal locaties in De Wijers waar bezoekers De Wijers op een of andere manier kunnen beleven.
29	Ontwikkelen Wijeronthaalpunt Bokrijk-Kiewit	Opmaken van een ontwikkelingsvisie voor en inrichten van het onthaalpunt Bokrijk-Kiewit.
30	Ontwikkelen Wijeronthaalpunt C-Mine	Opmaken van een ontwikkelingsvisie voor en inrichten van het onthaalpunt C-mine.
31	Optimaliseren overstorten Stiemerbeek	Wegwerken van een aantal overstortproblemen op basis van hydronautstudie van Infrac.
32	Realiseren uitkijkpunt De Maten	Onderzoeken van het nut en mogelijk inrichten van een uitkijkpunt in of rond De Maten door bijvoorbeeld een slim gebruik van het sluisgebouw, het bouwen van een toren aan de Slagmolen of de Peerdsdiefwijer.
33	Uitbreiden schapenbegrazingprojecten heide Genk	Inzetten van schaapskuddes voor het beheer van de domeinen Opglabbekerzavel, Schemmersberg, Boxbergheide,...
34	Uitvoeren visiestudie Stiemerbeekvallei	Opstellen van een visie, gebruik makend van het reeds uitgevoerde of momenteel lopende studiewerk (o.a. ecohydrologische studie SBZ-De Maten (Agentschap voor Natuur en Bos), ecohydrologische studie van de Stiemerbeekvallei stroomopwaarts de Slagmolen (Vlaamse Landmaatschappij) en Masterplan groenblauw stadspark Stiemerbeekvallei (Genk))
35	Ontsluiten Abdij Herkenrode richting centrum Hasselt	Ontsluiting van de Abdij van Herkenrode door middel van een verbinding met het centrum van Hasselt. Dit kan gerealiseerd worden via een fietspad, een ferry, directe buslijn, ...
36	Ontwikkelen Wijeronthaalpunt Herkenrode	Opmaken van een ontwikkelingsvisie voor en inrichten van het onthaalpunt Herkenrode.
37	Realiseren speelweefsel Groene Delle	Ontwikkelen en realiseren van een speelweefsel in functie van de verhoging van de beleefbaarheid voor jeugd.

38	Realiseren fietspad langs Stiemerbeek tussen Hasselt en Genk	Uitwerken en inrichten van fietsverbinding zoals opgenomen in de mobiliteitsstudie van de bipool Hasselt-Genk.
39	Realiseren missing fietslink - verbinding tussen Hasselt en Herkenrode	Inrichten van een directe fietsverbinding tussen centrum Hasselt en domein Herkenrode langsheen de westelijke kant van de Demervallei.
40	Herwaarderen en inschakelen van trage wegennetwerk in Heusden-Zolder	Inschakelen van geïnventariseerde trage wegennetwerk Heusden-Zolder in de routestructuren van De Wijers.
41	Ontwikkelen visie op Mangelbeekvallei als 'Central Park'	Realiseren van een natuurlijk park tussen Heusden en Zolder. Gebaseerd op de resultaten van de internationale designworkshops omtrent De Wijers uit 2013 en 2014.
42	Ontwikkelen Wijeronthaalpunt Bolderberg	Opmaken van een ontwikkelingsvisie voor en inrichten van het onthaalpunt Bolderberg.
43	Oplossen waterproblematiek en inrichting Schansbeemden	Het landschappelijk, ecologisch en recreatieve inrichten van het mijnverzakkingsgebied Schansbeemden (Heusden-Zolder), inclusief het zoeken naar een oplossing voor de waterproblematiek.
44	Realiseren missing fietslink - Centrum Jogem	Centrum Jogem beter verbinden met de vallei van de Mangelbeek, inclusief het ontsluiten van de woonwijk.
45	Realiseren missing fietslink - TC Bolderweg	TC Bolderberg en voetbalvelden FC Bolderberg en KWB Bolderberg beter linken met bos en landschap
46	Realiseren missing fietslink Kolenspoor - Helzold	Missing link realiseren om zo de huidige route fietsroutenetwerk langs de grote baan (De Schacht) te vermijden
47	Ontwikkelen elektrisch recreatieve route en voorzien van infrastructuur	Het uitwerken van routes die kunnen afgelegd worden met elektrische voertuigen en het voorzien van nodige infrastructuur zoals laadpalen, signalisatie,...
48	Ontwikkelen van 'Parelsnoer van vijvers' om en rond Kelchterhoef/Laambeekvallei	Realiseren van een structurele samenhang tussen de verschillende vijvers in Kelchterhoef die zich als een parelstructuur doorheen de vallei van de Laambeek manifesteren.
49	Ontwikkelen Wijeronthaalpunt Kelchterhoef	Opmaken van een ontwikkelingsvisie voor en inrichten van het onthaalpunt Kelchterhoef.
50	Realiseren uitkijkpunt De Teut	Onderzoeken van het nut en mogelijk inrichten van een uitkijkpunt in of rond De Teut (oostelijke zijde) door bijvoorbeeld een slim gebruik van hoger gelegen locaties in het landschap of het bouwen van een uitkijktoren.
51	Realiseren uitkijkpunt oude mijnschat Houthalen-Helchteren	Onderzoeken van het nut en mogelijk inrichten van een uitkijkpunt in of rond de oude mijnschat in het centrum van Houthalen-Helchteren (Greenville).

52	Realiseren uitkijkpunt Tenhaagdoornheide	Onderzoeken van het nut en mogelijk inrichten van een uitkijkpunt in of rond Tenhaagdoornheide door bijvoorbeeld een slim gebruik van hoger gelegen locaties in het landschap of het bouwen van een uitkijktoren.
53	Verhogen Wijerbeleving langsheen De Plas in Kelchterhoef	Realiseren van een landschapsgeïnspireerde recreatieve transformatie van De Plas, complementair aan domein Kelchterhoef en de naburige verblijfsaccomodaties. De focus hierbij is water-, wandel-en fietsbeleving op en aan het water.
54	Realiseren ecologische verbinding Laambeekvallei	Realiseren van een ecologische verbinding in het door de E314 en spoorweg gescheiden gebied van de Laambeekvallei.
55	Realiseren recreatieve ontsluiting Laambeekvallei	Realiseren van een recreatieve ontsluiting in het door de E314 en spoorweg gescheiden gebied van de Laambeekvallei.
56	Uitvoeren natuurproject Ballewijer	Realiseren van het natuurproject Ballewijer via ondermeer volgende acties: dijkherstel oude vijers, oplossen knelpunten watertoevoer en aflaten, heideherstel, exotenbestrijding, open plekken creëren, herstel vijver, openkappen vijver, ... Daarnaast het toegankelijk maken van het gebied voor bezoekers via bebording en een kijkwand.
57	Uitvoeren natuurproject Caetswijers - Broekbosvijvers	Realiseren van het natuurproject Caetswijers via ondermeer volgende acties: onderzoek waterhuishouding, sanering Caetsbeek, oplossing overstorten, open kappen dijken, herprofilering dijken, op- en aflatensysteem verbeteren, amfibienoverzet in de Zandstraat, ... Daarnaast het toegankelijk maken van het gebied voor bezoekers via bebording en een kijkwand of een kijkhut.
58	Uitvoeren natuurproject Galgenberg	Realiseren van het natuurproject Galgenberg via ondermeer volgende acties: structuurrijke heide creëren, opschonen poel, ...
59	Uitvoeren natuurproject Hengelhoef	Realiseren van het natuurproject Hengelhoef via ondermeer volgende acties: overstortproblematiek Roosterbeek oplossen, inrichten rietmoeras vanaf weg naar Zwartberg, inrichting visvijvers, open kappen landduinen, opruimen historische stortplaats valleiflank, maaibeheer onder hoogspanningsleiding, kappen van naaldhout/exoten, ruimte geven aan heide, ...
60	Uitvoeren natuurproject Laambeekvallei - Brelaarheide	Realiseren van het natuurproject Brelaarheide via ondermeer volgende acties: aankoop sleutelgronden, herstel natte graslanden, herstel waterhuishouding, ... Daarnaast realiseren van een wandellus via bebording en linken met gebied Ten Haagdoornheide.
61	Uitvoeren natuurproject Laambeekvallei - Geelberg	Realiseren van het natuurproject Geelberg via ondermeer volgende acties: aankoop sleutelstukken, aanleg poelen, herstellen natte ruigtes, ...
62	Uitvoeren natuurproject Laambeekvallei - Laambroeken	Realiseren van het natuurproject Laambroeken via ondermeer volgende acties: inrichten Vossengracht, aanleggen natte laagtes, ... Daarnaast ook het voorzien van bebording.
63	Uitvoeren natuurproject Laambeekvallei - Laambroekvijvers	Realiseren van het natuurproject Laambroekvijvers via ondermeer volgende acties: oplossen beekvervuiling, realiseren stuw, ... Daarnaast voorzien van educatieve bebording.

64	Uitvoeren natuurproject Laambeekvallei - Tiewinkel	Realiseren van het natuurproject Tiewinkel via ondermeer volgende acties: verwerving gronden, plaatsen/herstellen op-en aflaten, afplaggen en ontstronken heide, poel aanleggen, opslag heide verwijderen, ... Daarnaast voorzien van educatieve bebording.
65	Uitvoeren natuurproject Laambeekvallei - Waterloozen	Realiseren van het natuurproject Laambeekvallei - Waterloozen via het stoppen van de vervuiling van de grachten gelegen aan orchideëngrasland.
66	Uitvoeren natuurproject Mangelbeekvallei - Mangelbeekbeemden	Realiseren van het natuurproject Mangelbeekvallei via het tegengaan van verdrogingsverschijnselen ten gevolge van het mijnpompen. Daarnaast voorzien van bebording en aanpassen van het wandelnetwerk.
67	Uitvoeren natuurproject Slangebeekbron	Realiseren van het natuurproject Slangebeekbron via ondermeer volgende acties: aankoop kerngebied, dijkherstel, herstel op-en aflaten, open kappen gebied, afplaggen, doorvoer naar Ballewijer verbeteren, kappen, ontstronken, plaggen, ... Daarnaast toegankelijk maken gebied via bebording.
68	Ontwikkelen educatieve pakketten 'water'	Ontwikkelen van een aantal educatieve pakketten omtrent het thema water en andere typische Wijerelementen
69	Ontwikkelen wandelapp	Ontwikkelen van een mobiele wandelapplicatie voor De Wijers. De ontwikkeling wordt gekaderd binnen de ontwikkelingen binnen de hele Provincie Limburg (om. via het bestaande overleg platform van de regionale landschappen).
70	Ontwikkelen Wijeronthaalpunt 't Vloot	Opmaken van een ontwikkelingsvisie voor en inrichten van het onthaalpunt 't Vloot.
71	Ecologische verbinding Dauteweyers - Sluis De Maten	Voorzien van verbindingselement in functie van de migratie van de boomkikker.
72	Realiseren vogelkijkhut bunker De Maten	
73	Recreatieve ontsluiting De Maten	
74	Recreatieve ontsluiting Dorpsbenden-Dautewijers	
75	Recreatieve ontsluiting Kiewit-Bokrijk	
76	Recreatieve ontsluiting Schulensbroek	
77	Recreatieve ontsluiting Stiemerbeekvallei	
78	Recreatieve ontsluiting Wijvenheide	

79	Uitbouwen bezoekerscentrum Kiewit	
80	Uitbouwen bezoekerscentrum Schulensmeer	
81	Uitvoeren natuurproject De Maten	
82	Uitvoeren natuurproject Dorpsbenden-Dauteweyers	
83	Uitvoeren natuurproject Het Klotbroek	
84	Uitvoeren natuurproject Het Wik	
85	Uitvoeren natuurproject Kiewit	
86	Uitvoeren natuurproject Schulensbroek	
87	Uitvoeren natuurproject Stiemerbeekvallei	
88	Uitvoeren natuurproject Wijvenheide	
89	Analyse en uitvoeren van structuurherstelmaatregelen voor de Miezerikbeek	Analyse van hydromorfologische ontwikkelingsmogelijkheden en uitvoeren van de meest gepaste structuurherstelmaatregelen voor de Miezerikbeek in de omgeving van de universitaire campus in Diepenbeek.
90	Behoud van de waterconserveringsfunctie in omgeving van campus te Diepenbeek	Behoud van de waterconserveringsfunctie in omgeving van campus te Diepenbeek.
91	Bouwen van een overstromingsgebied langs de Caetsbeek	Bouwen van een overstromingsgebied langs de Caetsbeek stroomopwaarts de natuurgebieden te Pomperik - Dorpsbeemden
92	Ontwikkelen van Oude Stiemerbeek als blauwgroen lint	Opwaarderen van de Oude Stiemerbeek doorheen de universitaire campus in Diepenbeek.
93	Opstellen Masterplan voor het signaalgebied Campus Diepenbeek	Opmaak van een gedetailleerde visie en bijbehorden actieplan voor de toekomstige ontwikkeling van het signaalgebied Campus Diepenbeek (binnen het kader van de StiemerLABO-studie)
94	Opwaardering Dautebeek	Analyse en ontwikkelingsmogelijkheden en uitvoeren van de meest gepaste herstelmaatregelen voor de Dautebeek, op vlak van structuurherstel (tegengaan lozingen, ruimte voor beek vergroten, natuurtechnische herinrichting, ...)

95	Realisatie wachtbekken Roosterbeek	Realisatie + landschappelijk-ecologische inrichting van een wachtbekken op de roosterbeek (ter hoogte van Wijerstraat - Korenmolenweg)
96	Realisatie wachtbekken Slangebeek	Ecologische inrichting van wachtbekken Slangenbeek in de omgeving van de Hasseltse Beverzakstraat. Dit dossier is als "Aanleg van een overstromingszone op de Slangbeek in de omgeving van grens Hasselt-Zonhoven" opgenomen in de ontwerp SGBP Demer (2e generatie)
97	Realiseren Wijersdeel fietssnelweg Gingelom - Hasselt - Hamont-Achel	Realiseren fietspad over het Albertkanaal langs de bestaande spoorwegbrug via het tracé Slangbeek - station Zonhoven in kader van de fietssnelweg.
98	Uitvoering project 2B Connect	Uitvoeren van het Europese project 2BConnect. Via dit project zullen een aantal (natuur)gebieden langsheen het Kolenspoor worden versterkt.
99	Uitwerken van een netwerk van trage wegen	Opmaak van een plan om zachte vormen van mobiliteit (fietsen, wandelen, MTB, ruiterspaden) in kaart te brengen en uit te werken tot een geïntegreerd netwerk van routes, knopen en onthaalpunten. De ladderstructuur functioneert hierbij als conceptueel kader.
100	Verdroging tegengaan in de omgeving van de campus Diepenbeek door behoud van de hoge waterstand	Verdroging tegengaan in de omgeving van de campus Diepenbeek door behoud van de hoge waterstand
101	Ontwikkelen van een toegankelijke publicatie 'De Laatste Getuigen'	Ontwikkelen van een publicatie voor het grote publiek omtrent de geschiedenis van De Wijers. Dit op basis van het afgeronde project 'De Laatste Getuigen'.
102	Ontwikkelen promotiemateriaal	Ontwikkelen promotiemateriaal voor De Wijers zoals bijvoorbeeld een uitleenbare infostand en infotent, ontdekkingskaart De Wijers,...
103	Ontwikkelen van afsprakenkader rond huisstijl	Komen tot een gemeenschappelijk gedragen afsprakenkader omtrent het gebruik van de Wijerhuisstijl in communicatie en inrichting.
104	Ontwikkelen van verhalen	Ontwikkelen van verhalen over De Wijers. Daarnaast deze verhalen beschikbaar maken voor bezoekers, inwoners, recreanten, ... via publicaties, evenementen,...
105	Ontwikkelen visserskaart	Opstellen van een kaart met een aanduiding van de mogelijkheden tot recreatief vissen in De Wijers.
106	Optimalisatie wandelpaden en – routes	Uitwerken van een wandelroute gebaseerd op de integratie van het bestaande aanbod en het voorzien van de nodige infrastructuur.
107	Organisatie tweejaarlijkse Dag van de Wijers	Organiseren van een tweejaarlijkse Dag van de Wijers

108	Realisatie educatieve zoekkaarten	Ontwikkelen van een aantal educatieve zoekkaarten om De Wijers te ontdekken
109	Realiseren kijkvensters op Wijerlandschap	Realiseren en inrichten van kijkvensters om zo betere zichten te hebben op het omliggende landschap in functie van een verhoogde beleving.
110	Uitbreiden werking wijergidsen	Verdere uitwerking van de bestaande opleiding van Wijergidsen.
111	Verfijnen huisstijl en optimaliseren website	Het verder uitwerken van de huisstijl van De Wijers. Toepassen in de praktijk (bijv. in inrichtingsprojecten). Aanmaak van een interactieve website voor De Wijers (www.dewijers.be) als een digitaal onthaal voor bezoekers. De website geeft een overzicht van het toeristisch, recreatieve en educatieve aanbod.
112	Fietsbeleving over het water	Realiseren van fietsroutes over of door de vijvers in heel De Wijers
113	Ondersteunen toeristische ondernemers	Ondersteunen van toeristische ondernemers bij het realiseren van toeristische producten in De Wijers.
114	Opstarten van een platform voor de ontwikkeling van streekproducten	Dit platform moet de ontwikkeling van Wijerproducten mogelijk maken en organiseren.
115	Realiseren Bronsgroenroute	Inrichten van delen van de Limburgse Bronsgroen route in De Wijers.
116	Kolenspoor gebruiken als basis voor recreatieve-toeristische-functionele fietsontsluiting in De Wijers	Toeristisch-recreatief ontsluiten van het Kolenspoor voor fietsers als drager voor het verbinden van het mijnverleden, duurzame innovatieve bedrijfsactiviteiten op voormalige mijnsites en De Wijers.
117	Onderzoeken mogelijkheden voor verbrede vormen van landbouw	In het kader van het Landinrichtingsproject De Wijers verkennen wat de mogelijkheden zijn om verbrede activiteiten op maat in te passen in de bedrijfsvoering van productieve landbouwbedrijven. Activiteiten kunnen zijn: beheersovereenkomsten, agronatuurbeheer, agrarisch landschapsbeheer, verkoop van streekproducten, hoevetoerisme, zorgboerderij, ...
118	Ontsluiting en bewegwijzering voorzien tussen alle Wijer-onthaalpunten	Via ontsluiting en bewegwijzering willen we de verschillende onthaalpunten duurzaam met elkaar verbinden.
119	Ontwikkeling landmark in Wijerhuisstijl	Uitdenken en uitwerken van een standaard landmark (inclusief bijvoorbeeld infobord, zitbank, tafel, vuilbak, eyecatcher,...) voor De Wijers. Dit landmark kan geplaatst worden op onthaalpunten of Wijer hot-spots en moet de herkenbaarheid van het gebied vergroten voor bewoners en bezoekers.
120	Opstellen van een overkoepelende ruimtelijke visie voor het Vijverkerngebied De Wijers	Via de opmaak van een integrale ruimtelijke visie op het Vijverkerngebied willen we de toekomst van dit stukje topnatuur duurzaam verzekeren. Daarbij moet er worden rekening gehouden met het belang van water, viskweek, landbouw, recreatie, toerisme, erfgoed, ...

121	Realiseren inrichtingsproject Schansbroek	Via dit inrichtingsproject zal het gebied hydrologisch en ecologisch geoptimaliseerd worden, recreatieve voorzieningen gerealiseerd worden (wandelnetswerk/fietsverbinding) en de site van het buurtpark zal worden ontwikkeld en heringericht.
122	Realiseren inrichtingsproject Slagmolen	Opwaardering van de site Slagmolen en omgeving in het kader van het landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei
123	Realiseren missing fietslink - Bolderberg - De Schacht	Directe fietsverbinding tussen bovenlokale knopen Bolderweg en de Schacht via bestaande wegen (heraanleg veilig fietspad).
124	Realiseren missing fietslink - directe verbinding tussen Demerstrand en De Maten	Directe fietsverbinding tussen bovenlokaal knooppunt Demerstrand en natuurgebied de Maten via "Havenlaan - Heidestraat - Stationstraat"
125	Realiseren missing fietslink - directe verbinding tussen Zonhoven en Kelchterhoef	Directe verbinding tussen de knopen Zonhoven en Kelchterhoef via Teutseweg - Waardestraat - Springstraat - Varenstraat - Sint-Leonardusstraat - Weg naar Zwartberg - Domein Bosberg - Domein Kelchterhoef
126	Realiseren missing fietslink - kern Zonhoven - Heidestrand - Bolderberg	Directe verbinding tussen bovenlokale knopen zonhoven en bolderberg via parallel met de Roostbeek - Dellestraat - Engstegenseweg - Wijvestraat - Bolderdal - Irislaan - De Slogen" - nieuw ontwerp Dellestraat beschikbaar
127	Realiseren missing fietslink - overstapplaats fietsen naar wandelen Platwijers	Bij de aankomst van de fietsroute in de Platwijers een overstapplaats creëren waar fietsers het gebied al wandelend kunnen verkennen
128	Realiseren missing fietslink - verbeteren verbinding Bokrijk - De Maten	Snellere fietsverbinding tussen Bokrijk en de Maten via de Berenbroekstraat
129	Realiseren missing fietslink - verbeteren verbinding Bokrijk/de Maten en C-Mine	Verbeteren van de fietsverbinding tussen Bokrijk/De Maten en C-mine via de wijk Oud-Termien of nieuw-termien, Winterslag. Locatieonderzoek nog uit te voeren.
130	Realiseren missing fietslink - verbinding tussen Bolderberg en Schulensmeer	Directe verbinding tussen de knopen Bolderberg en Schulensmeer (missing link: kruispunt Zolderstraat/grensstraat en kruispunt Vijverstraat (via de Lagendalstraat en Kasteel Sint-Paul)
131	Realiseren van zwem- en schaatsvijvers	In het kader van het Landinrichtingsproject De Wijers vijvers in De Wijers inrichten om recreatief te zwemmen en te schaatsen.
132	Verhogen van Wijersbeleving langsheen routestructuren	In het kader van het Landinrichtingsproject De Wijers meer Wijersbeleving voorzien op het fietsroutenetswerk en de Wijerwandelroutes via betere ontsluiting van vijvers, beekvalleien, .. (inclusief bijvoorbeeld het voorzien van veilige oversteekplaatsen voor zwakke weggebruikers). Inrichten van landmarks, borden, vlonderpaden, kijkvensters, ...

133	Haalbaarheidsonderzoek naar de realisatie van enkele fauna-, fiets-, voetgangerspassages op strategische locaties	In het kader van het Landinrichtingsproject De Wijers onderzoeken welke locaties in De Wijers geschikt zijn om fauna-, fiets- en voetgangerspassages te realiseren. Te onderzoeken locaties zijn daarbij de N74 ter hoogte van de pukkelpopsite (open ruimte verbinding in Hasselt) en de N75 ter hoogte van het Sint Jozefsinstituut (natuurverbinding in Bokrijk).
134	Optimalisatie van de watertoevoer naar De Maten	Optimalisatie van de watertoevoer naar het SBZ-gebied De Maten, door gerichte inrichting van de Stiemerbeek en Schabeek ter hoogte van de Slagmolen te Genk (via het landinrichtingsproject Stiemerbeekvallei)
135	Realiseren natuurinrichtingsproject De Maten	Dit project moet bijdragen aan de natuurdoelstellingen in het natuurgebied De Maten via voornamelijk ecohydrologische maatregelen.
136	Realiseren natuurinrichtingsproject Vijvercomplex Bokrijk-Kiewit	Via dit project zal worden ingezet op de natuurdoelen in het Vijvercomplex Bokrijk - Kiewit, rekening houdend met andere functies in het gebied zoals landbouw, toerisme en recreatie.
137	Realisatie lineair ecologisch park Stiemerbeekvallei	Realiseren (voorafgaand door studie) van een lineair ecologisch (stads)park Stiemerbeekvallei (met inbegrip van recreatieve ontsluiting)
138	Realiseren natuurverbinding Het Welleken	Inrichten van een natuurverbinding tussen de natuurgebieden Het Wik (Bokrijk) en Het Welleken (Zonhoven).
139	Realiseren natuurverbinding Wik - De Maten	Inrichten van een natuurverbinding de natuurgebieden Het Wik (Bokrijk) en De Maten (Genk).
140	Realiseren van fietsvoorzieningen op de bruggen Albertkanaal	Het aanreiken van het verhogen van de bruggen over het Albertkanaal om in een beweging degelijke fietspaden en/of fietssluisen te voorzien op deze passages. Deze fietspaden dienen maximaal worden aangesloten op de bestaande fietssnelwegen.
141	Demer ontwikkelen als blauwgroen lint	Opwaarderen van de Demer als een blauwgroen lint doorheen het Noorden van het centrum van Hasselt.
142	Onderzoeken mogelijkheden duurzame toekomst viskweekactiviteiten	Via dit onderzoek moeten we een beter beeld krijgen van mogelijke duurzame kweekmethoden, lokale afzetmarkten, visverwerkingsopties, culinaire mogelijkheden, kansen als streekproduct, educatieve potenties (als historische ambacht),...
143	Ontwikkelen Wijeronthaalpunt Heidestrand	Opmaken van een ontwikkelingsvisie voor en inrichten van het onthaalpunt Heidestrand.
144	Prehistoriewandeling Molenheide	Verdere ontwikkeling van de prehistoriewandeling Molenheide als recreatief-educatief product.
145	Realiseren belevingselementen omgeving Holsteenbron	Bijkomende belevingselementen ontwikkelen via het ontwikkelen van een speelweefselkaart, het creëren van een ruimte voor een jeugdbivakplaats en een hondenschool. Daarnaast ook een integratie van de prehistorische site voorzien.

146	Realiseren educatief viskweekcentrum	Het in beeld brengen van historische viskweekactiviteit via het realiseren van een permanent viskweekcentrum op bijvoorbeeld het Heidestrand of De Baken.
147	Realiseren Roosterbeek als blauwgroen lint	Dit blauwgroen lint realiseren door: het openmaken van de Roosterbeek in centrum Zonhoven en ter hoogte van de N74. Daarnaast het realiseren van een blauwgroen lint langsheen de vallei tot aan Wijvenheide/Platwijers. Inclusief het wegwerken van de spoorwegbarrière (mogelijke koppeling met de treinhalte op Halveweg).
148	Verhoging Wijersbeleving toeristisch fietsroutenetwerk	Quick win in kader van de relance van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Aanpassen van één of enkele tracés van het toeristisch fietsroutenetwerk (gelinkt aan de Bronsgroen-route) om de huidige toestand te verbeteren op vlak van het ABC-principe (Autoluw/Autovrij, Belevingsvol, Comfort/Veiligheid) en vooral om in te spelen op de Wijers-beleving: ervaring van De Wijers door te fietsen te midden van een 'zichtbaar' uitgestrekt vijvergebied.
149	Uitwerken visie op verhuring en verpachting gemeentelijke gronden	Uitwerken van een duidelijke visie op de gronden binnen gemeentelijke eigendom ifv een mogelijk inzet ikv De Wijers
150	Realiseren fietsverbinding via de Dry Dreven	Het verbeteren van de veiligheid en realiseren fietsverbinding langsheen de functionele fietsverbinding van Zonhoven naar Heusden-Zolder via de Dry Dreven.

Vlaamse Landmaatschappij
Gulden-Vlieslaan 72
1060 Brussel
www.vlm.be

